

అంధకారము

310431 ప్రతిదినము ప్రకటింపబడును.

Vol. 9.

చెన్న పట్టణము 1922 వ సం॥ మే నెల 6 వ తేది శనివారము

No. 30.

నంబరుము ౯

కుండుభినామ సంవత్సరము, వైశాఖ మాస శుద్ధ నవమి ౯.

సంచిక 30

హిందూ దేశచరిత్రము

(1)

రెండవ భాగము, మూడవ భాగము

ఇది రెండు స

విజయనగరము మహారాజా కాలేజి ప్రొఫెసరు రంగ ఎమ్. వెంకటరంగయ్య ఎమ్. ఏ., గారిచే

వ్రాయబడినది.

ఆర్. వెంకటేశ్వర్ అండు కో., ఆనందముద్రణాలయము, మదరాసు.

R. Venkateshwar and Co, Publishers, Loane Square, Madras.

ఇంద్రజాల మహేంద్ర జాలము

ఈ అపూర్వ గ్రంథములో జన్మనీ గారడీ, యోగదృష్టి పాస్తలాభము, ఇంగ్లీషు ఇంద్రజాలము మంత్రశాస్త్రము, భూతవైద్యము, యంత్రములు, అమెరికావారి చీట్లపేజీ తమాసాలు విచిత్ర విశోపవిద్యలు గలవు. ఇంతే గాక మనుష్యుని మాయముచేయుట, మామిడిచెట్టును పుట్టించుట, జీవముతో సమాధియగుట, శరీరములేని తలకాయచేత మాటలాడించుట భూమిపైన గజముయెత్తున గాలిలో మనుష్యుని నిరాధారముగా నిల్పుట మొదలగు విచిత్రములు అనేకము లున్నవి. ఈ గ్రంథమును చదివిన అత్యద్భుతముగా మేజిక్ చేయగలరని గ్యారంటీ యిచ్చుచున్నాము. దీని వెల రూ 4-0-0 లు. (2113-588) పి. ఆర్. జనార్దనంనాయుడు, బంగ్లా, గుంటూరు జిల్లా.

వలువిధ సాదాబంగారు

ఉంగరములు

కెంపులు, పువ్వురాగములు

చేర్చి కట్టబడిన

ఉంగరములు మాత్రం తగుగుగా నున్నవి.

వివాహ సమయములందు,

డామా, స్కూలు, మున్నగు

వాటిలో నుంచు ప్రదర్శన

కలకు బహుమాన సవరం బంగారుకు ముగా నిచ్చుటకు తగినది పూచీ నియ్య దును.

ఉమ్మడి రామయ్య శెట్టి గురుస్వామి శెట్టి

(1842) అంకు కంపెనీ, నగలవర్తకులు

చెనాబహురోడ్డు, మద్రాసు.

116 రూపాయలు బహుమానము

విజయలక్ష్మి కావలయును.

భారతము ముఖ్యము.

స్త్రీలకు సంభవించు సమస్త సోపానాలకు

ప్రదరాంతకము ఉపయోగము.

ఈ సిద్ధిపథము నిశ్చయముగా నివారణచేయును.

మందుతో అనుపాన మార్గము, లేవ్యము పంపబడును.

వెల రూ 5-0-0 మాత్రమే, తపాలాఖర్చులు సహా.

సోల్-ప్రాప్రయిటరు,

3440 ఆన్సాయ్ శ్రేష్ఠపథనియము, కాకినాడ.

బంటిగారములో కూతురికి కుతస్థిమగు కంపెనీవారిచే

కానాదిభనులగు రివాల్వర్లు. ఆయతక విద్యుత్ బాటలు యె

వేయబడ్డది.

(8062)

మృత్యు.

[స్థాపితము ౧౮౬౩ నం

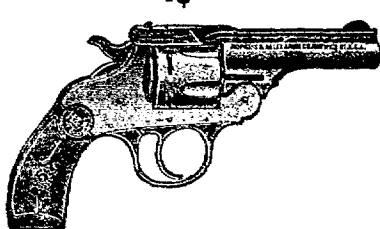
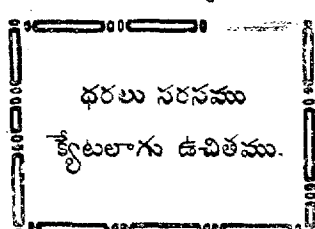

౧౨ సంవత్సరము.

కాకినాడ-కె.కె. కె.కె. అంకుశములలో దొరకును.

చిన్నవి. శిబిరములో గలవిని వి.కాద దొరకును.

యస్. వి. గామానుజం శెట్టి అంకు కంపెనీ, వెం. ౧౨. బ్రాడ్వే, మద్రాసు.

పెన్సిల్లు!

మన దేశములో చేసిన పెన్సిల్లు!!

పెట్టుబడి, సామానులు, పనివేత్తలు సమస్తము మనదేశములోనే వే.

“దేశములోని ప్రజలు బ్రతికి నుండుచవలెనంటే దేశములోనే వే నస్తువులు కొనండి”

మా కాపీ పెన్సలు చేనికిని తీసిపొందు.

(3462)

ఒకరూపాయి పంపిన అన్ని రకములు గల సమూహాకట్ట పంపబడును.

ఏజెంట్లు:- పి. యస్. శర్మ కంపెనీ, బంగ్లా. (సిల్లూరు, గుంటూరు, కృష్ణా, గోదావరి, విశాఖపట్టణము, గంగామణి, బెంగళూరు)

వ్యాపారధరలకు వ్రాయండి. మదరాసు పెన్సిలు ప్యాక్టరీ, గామానుజం పేట పోస్టు, మదరాసు.

(3081) “కత్తికట్టలు”

శిల్పకత్తి గల్లి గజము పొడుగు గలవి. సాగనైనవి

1-కి రూ 4-8-0

దశను కొనువారికి ఒకటి ఉచితము. పోస్టేజిఖర్చు వేరే

వలయునారు అగ్రహారో ఒకరూపాయి అడ్వాన్సు

పంపవలెను. బి. వెంకటేశ్వర్లు అండ్ కో

కట్టర్లు అండ్ లాక్ మేకర్లు etc.

వెదాపురం. (గోదావరిజిల్లా)

టెలిగ్రాఫిక్ ఆద్రెసు: “ఇంద్రజాల” వెదాపురం.

హనుమాన్ బోరక్కు నబ్బు చర్మవ్యాధులను అత్యశ్చర్యకరముగా

కుదుర్చును.

ఎస్. రంగనాథంశెట్టి అండు బ్రదర్లు, మద్రాసు

(1729)

ERASMIC

ఎరాస్మిక్ సువాసన సబ్బు

ఈ సబ్బు మృదులమైన దుఃఖములను పోగొట్టి, సుఖముల నిచ్చును. చూచుట కందముగ నుండును.

సువాసన అసమానమైనది. (డి)

దీనినివాడు వారి సుఖము విశేషము.

ఇట్టి సబ్బులను జూచి మోసపోకండి.

అన్ని స్థలములలో విక్రయించబడును.

INDIA'S OWN VEDIC RISHI'S
GIFT FOR ALL AGES.

The proved best tonic for all unfit conditions of the Body Mind and Higher Centres. Stops Mind wandering, Forgetfulness and develops a magnificent never-forgetting Memory.

Makes you feel fit as a Prize Fighter all the day no disappointment. Price per phial Rs. 1/8, Dozen Rs. 16/8, Literature Free.

The Hindu Medicine,
Post Box No. 841, Calcutta.

THE
Kalapatharu Ayurvedic Works
FOUNDED AND DIRECTED BY
**MAHAMAHOPADHYAYA KAVIRAJ,
GANANATH SEN, SARASWATI M.A., L.M.**
Are you in the Full Glory

OF
Manly Strength (8394)

If not you are in urgent need of radical remedy to regain your strength and

Manly Power Try

BRISHA JOGA

Prepared on the basis of the Makaradhwaj, Gokul, etc., in assimilable form

Guarantees Results

It quickly renews VIGOUR and VITALITY and restores power of SUPERB-MANHOOD.

Price one Phial (to last 30 days)

Rs. 6-4 Per V. P. P. Rs 6-10.

41, Grev Street, CALCUTTA

(873) "కాంతానుదహరణి"

అను యానాని వైద్యశాస్త్రప్రకాశము తయారయిన ఇంద్రియపుష్టికి దివ్యమైన తేజస్వము. దీనిని సేవించుటచే, నిస్సత్తువు, లేవనకత్తిలేకుండుట, స్వస్థమందు స్థలము, రతిలా శీఘ్రస్థలము, కాల్పచేతుల బాగుట, పోగొట్టి నిత్యయావన సుఖము నిచ్చును. నీ స్వచ్ఛమందు మేల సిగ్గు పడెదవు? దీనిని సేవించి స్వర్గసుఖములను పొందుము. పథ్యములేదు.

పరీక్షచేసి చూచిన మీదట తెలియును. వెల 1 డబ్బా 4-0-0
ఆంధ్రపత్రికా చదువరులకు రూ. 3-0-0 మాత్రమే.

తామరమందు:- గోదావర, గజచర్మము, తామరలకు
అమోఘము వెల డబ్బా 0-8-0

ది రెడ్డి అడు కంపెనీ, గోపాలపురం,

[8388] కొత్తపేట పోస్టు (గోదావరిజిల్లా)

ఆంధ్ర జ్యోతిషాలయము

జాతకము

(1) జాతకచక్రము (కుండలి) యొక్క నక్షత్రము (2) పుట్టినతేదీ, జననకాల ఘడియలుగాని (3) జాతకునియొక్క జన్మ నామము, ప్రస్తుతపు వయస్సు, మాతృ ఉత్తరము, వాయుసమయముగాని, ఈమాటిలో నేదియో యొకటి మాత్రం పంపినయెడల, జాతకునియొక్క రూపము, స్వభావము, శరీరాంగ్యము, ధనసంపాదన, ఆయుర్దాయము, భాగ్యము, సంతానము, కళిత్ర సౌఖ్యము, ఉద్యోగము, జీవనము మొదలగు 25 సంఖ్యలు దాఖలా కొరకు వ్రాసి ముందుగా రు. 1-4-0 లకు వి. పి. గా పంపెదము. ఈవాసిసంఖ్యలు సరిగా నున్నయెడల, జాతకుని యొక్క ఆయుర్దాయము ఆఖరువరకు, జరుగబోవు ప్రతినెల ఫలములు, అనగా, వహదళ, అంశరక్షాఫలములు గల పూరా జాతకము, శాస్త్రసమ్మతముగా తయారుచేసి పంపెదము. పూరా జాతకమునకు రు. 5 లు, అగును. పూరాజాతకము వ్రాయించు కొనువారు రు. 2 లు, అధ్యక్షుని ముందుగా పంపవలెను. అట్లు పంపగానే జాతకము పూర్తిగా ఆఖరువరకు తయారుచేసి తక్కిన రు. 8 లకు వి. పి. గా పంపెదము.

సంవత్సరఫలము

మొత్తముమీద 1 సం॥ రం వరకు ముందు జరుగబోవు ఫలములు వ్రాయుచు, నెలలవారీగా 12 నెలల ఫలములు వివరముగా వ్రాయుటకు వి. పి. ఖర్చులతో రు. 1-4-0 లు అగును. దీనికి జన్మనక్షత్రము గాని, జన్మనామము గాని, మాత్రం పంపిన చాలును.

జాతకమార్పాండము

మొదటిభాగము

జ్యోతిషమందు ఏమియు ప్రవేశము లేనివారికి ఈగ్రంథము మిక్కిలి ఉపయోగము. దీనినిబట్టి భూశిఖావివక్ష్యర్థ మానఫలములు అతిసులభముగా తెలియును. కావలసిన వారికి వి. పి. ఖర్చులతో రు. 2-8-0 లకు వి. పి. గా పంపెదము.

రెండవ భాగము

ఇది అమృతూర్తిలయ సిద్ధముగా నున్నది. 300 శేతలు. ఇందు లగ్న స్థానము, గ్రహస్థానము, భావస్థానము, వడ్డలములు, పాదశత్రు, అప్తకశ్రు, తాత్పర్యసహితముగా నుమారు 1000 ప్రమాణ శ్లోకములతోను, విశేషాంశములతోను ద్వాదశ భావఫలములు మహాదళ అంతర్దేశాఫలములును, ఇంకను అనేక సంఖ్యలతో మిక్కిలి సులభమైన అత్యుత్పత్తిగా వ్రాయబడినది. దీనివలన అన్ని సంఖ్యలు పూర్తిగా తెలియును. ఈ గ్రంథము నచ్చనియెడల తిరిగి సొమ్ము వాపసు చేయుదుము. ఈ 2వ భాగమునకై యిదివరకు ధరఖాస్తులు పంపినవారు తిరిగి మాకు వ్రాసినయెడల వెంటనే వి. పి. గా పంపెదము. దీనివెల పోస్టుఖర్చులు గాక రూ. 2-0-0 లు.

అలగ్యమైనవో ప్రతులు దొరకవు.

ఆ కెల్ల వెంకట శాస్త్రి.

(8512) గోపాలపురం, కొత్తపేట పోస్టు.

(గోదావరిజిల్లా)

మేము స్వతహాగా తయారుచేసిన

బయోడైడ్ సరసపరిల్లా

రక్తమును బాగుగా శుభ్రపరచి వృద్ధిచేయును.

మొటిములు, మచ్చలు, పాత్రవణములు, కురుపులు, గండ మాలలు, కఫము మున్నగు వ్యాధులు గలవారు దీనిని వాడిన రక్తమును బాగుగా శుభ్రపరచి బలమును గలిగించును.

సరసపరిల్లా అన్ని తెగలవారిచే చాలాకాలమునుండి వాడబడుచున్నది. చాలశ్రేష్ఠమైనట్టియు, నమ్మకమైనట్టియు ఔషధమని నిరూపించబడినది. అనేక యోగ్యతా పత్రికల నిచ్చియున్నాడు. క్రమముగా చేర్చినవో దానివలన గలుగు గుణము అత్యుత్పత్తియు. అట్లుచేర్చుటకుమంచి చతురత, జాగ్రత్త అవసరము.

మా స్వంత సరసపరిల్లా శ్రేష్ఠమైన సామగ్రలనుండి తయారుచేయబడినది. వైద్యులచే ఆమోదించబడిన ఎల్లోడాల్ సిలిసియా, ట్రిప్లి ఆమ్, మాన్డ్రేక్, సెన్నా, లిక్విరెన్, సానప్రాసు మున్నగువాటితో చేర్చబడినది.

మా సరసపరిల్లా అనేకవైద్యులచే వాడబడి, భ్యాతని బడసినది. ప్రస్తుతకాలములో తయారగుచున్న బూటకపు ఔషధమువలె గాక మంచి గుణము నిచ్చును.

50 మోతాదులు గల బుడ్డి 1-కి రూ. 3.

బయోడైడ్ ఆఫ్ పొటాషియం, లోహము.

Sri Krishnan Bros.,

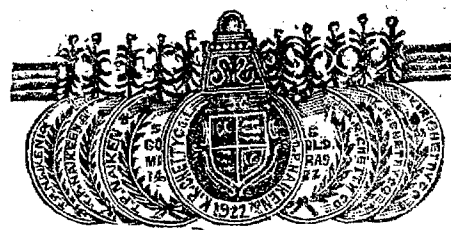
Chemists & Opticians

Post Box No 166 Madras.

3361

రోల్లుగోల్లుతో చేసిన కానుకలదండ

మా యొక్క సొంత ఆర్థికమైన మా సోదరిమణులకు గాను

లదండతో సమానముగా నుండును. ఒక సారి ఆర్థికమైన మానుడు.

1/2	కానుకలదండ మొదటిరకము	65	గు. 7-0-0
1/4	" " " "	"	6-0-0
1/8	" " " "	"	6-0-0
1/16	" " " "	"	5-0-0

(3280) కొ. దొరసాని మొదటి గొప్ప కో,

నెం 1-22 కృష్ణపు మొదటిది. తరుణి కృష్ణ, మదరాసు.

యినాం! యినాం!!

60 సం॥ రముల అనుభవముగల సర్కారు

వైద్యాధికారి రావు సాహెబు డాక్టరు దాసుగారి

సుఖజీవిత రహస్యపుస్తకము

ఇనానుగా పంపబడును. ఈ దిగువవిలాసము నకు వ్రాయవలెను. (3395)

ఉత్తరములు ఆంగ్లభాషలో వ్రాయవలెను.

The swasthya Sahaya Pharmacy,
30-2 Harrison Road, Calcutta.

నీ కంటిదుండు ఏలాటివాడయినా కలదా?

అట్లుండిన అన్ని విధముల శస్త్రవ్యాధులకు నివృత్తమైనట్టియు, నమ్మకమైనట్టియు, మిక్కిలి పొడవైనట్టియు ఔషధముయొక్క గుణములను తెలుపునట్టి పుస్తకమునకు ఏల వ్రాయుటదగు? (8397)

L. H. Sellar Dept., 4 Santa Fegal.

వనోషధిసరసపరిల్లా

రక్తహీనతను రక్తముయొక్క పరిశుభ్రతను పోగొట్టుటకును శేర్మిక గాంచినది. ధర 1-10-0
ఇండియా సిలోకాండ్రు ఎస్పెర్టికైనను తపాలాఖర్చు తుదితముగా పంపబడును. (2978)

విలాసము వి. డి. సావంత్

నెం 144 ఫనసవాడి, బొంబాయి

అమృతాంజనము

తలనెప్పలకు ప్రసిద్ధి కెక్కినది.

ఇతర ఏ విధమైన నెప్పలను కూడ

మా అమృతాంజనము వాడినంత

మాత్రమున నయమగును. వెల 0-10-0 అణాలు.

అమృతాంజనము డిపో. మదరాసు బొంబాయి.

POLINES

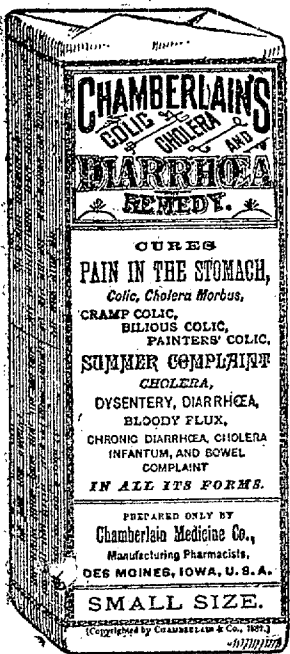
18 సంవత్సరముల నుండి చాలప్రసిద్ధి కెందినది.

ఈ ఔషధము గోదావరి మొదలగు అన్ని విధములైన గమలకు గ్యాంగ్రిగా చెప్పబడినది. ఇది ముఖ్యమైన వనమూలికలచేత మాత్రమే తయారుచేయబడినది. ఒక నెల తాదు సేవించిన ఉపశమనము ఇచ్చును. 12 గంటల కాలములో వ్యాధిని ఆపును. అయిదు రోజులలో వ్యాధిని నిర్మూలము చేయును. ఇంతకు మించి వ్రాయవలెను. ఒక సీసానుండు తెప్పించుకొని సేవించినపిదప రోగులకే అనుభవముమీద గుణమును తెలియగలదు. పోస్టుచార్జ్తో సహా బుడ్డి 1 కి రు. 3-1-0 రెండింటికీ రు. 6-10-0 మూడింటికీ రు. 9-12-0 మాత్రమే.

[8458] ఉత్తరములు యింగ్లీషులో వ్రాయుట యుచితము

D. polines & Co.

Chemists, No. 5 Harimohan Roy Lane, Calcutta

చేంబర్లెన్ గారి
శూలనాస్తి
అతి సార
నివారిణి
 ఈ వధమును
 సేవించుటచే
 కడుపునొప్పి, గ్రహణి,
 అతిసారము, శూలనాస్తి,
 పేగు సంబంధమైన వ్యాధులు మున్నగునవి అత్యంత
 వృత్తిముగా కుదురును.
 అన్ని జాగాలలో విక్రయమునకు దొరకును. 33

గోదావరి హిందూసమాజము

రాజమహేంద్రవరము

భగవద్గీతాపరీక్షలు 1922

గోదావరి హిందూసమాజమునా రేచిపేట జరుపుచున్న భగవద్గీతాపరీక్షలందుగాని యశేతులు తెలియఁగోరుదు లేఖలు వ్రాయుచుండుటచేతను అందఱకును బ్రత్యుత్తరముల నొసంగవలయుననుచు నీ ప్రతికాముఖమున పరీక్షావివరములు తెలుపవలెనని:-

1922 సం॥ రపు పరీక్షలు ఆగస్టునెలలో మొదటి ఆదివారమున జరుగును.

పఠనీయగ్రంథములు: ఉత్తమపరీక్షకు:-

- 1 భగవద్గీత-16, 17, 18 అధ్యాయములు
- 2 ఎలిమెంటరీ టెక్స్టుబుక్ (సనాతనధర్మ సీరీసు) అంతయును థియసాఫీక్ ఆఫీసు (అహమదు, మదరాసు)

సామాన్యపరీక్షకు:

- 1 భగవద్గీత 1-వ అధ్యాయము; 2-వ అధ్యాయములో 1-10, 15-20 శ్లోకములు.
- వాచనావతారచరిత్ర-బమ్మెరపోత ప్రణీతము.
- 2 ఎలిమెంటరీ టెక్స్టుబుక్కు (సనాతనధర్మసీరీసు) iii భాగము పుటలు 121-247;

Ethical Teachings

పరీక్షకు వచ్చువారు సెలవులలో నులువుగా చదువు కొందున నుద్దేశముతో చదువలసిన భాగము లెగింపవలెనని.

- 1 ఎలిమెంటరీ టెక్స్టుబుక్కుపై నొకటియు తక్కిన గ్రంథము లేక గ్రంథములపై నొకటియు రెండు ప్రశ్నోత్తరము లందును భగవద్గీతమీద ప్రశ్నలున్నపుడు నకు తెనుఁగునను రెండవదానికి తెనుఁగునైనను నింగ్లీషునైనను నుత్తరముల నీయవలయును.

- 2. పరీక్షకుండు కృతార్థ లయినవారు రెండు తరగతుల క్రింద నేర్పడుటవలయును. 12 వంతులలో 7 వంతులగుణముల సంపాదించువారు మొదటితరగతియందును, 5 వంతులు సంపాదించువారు రెండవతరగతియందును చేర్చబడుదురు. కృతార్థ లయినవారి కందఱకును కృతార్థతాపత్రము లొసంగబడును.

- 3. వారివారి యోగ్యతాక్రమము ననుసరించి కృతార్థ లయినవారి కీ క్రింది పారితోషికము లొసంగబడును:-
 ఉత్తమశాఖ:- రు 75, 50, 25, 15, 10, 5.
 సామాన్యశాఖ:- రు 40, 30, 20, 15, 10, 5.

- పరీక్షాఫలితములనుబట్టి యవసరము లని తోచినయెడల పారితోషికముల సంఖ్య పెంచుచుండుదురు. వైపారితోషికములలో 2-కి తక్కువ కాకుండ పాఠశాలలు కళాశాలలలో చదువుచున్నవారికి యియ్యబడును. సామ్య మాలముగాఁ పారితోషికముల సంపాదించలేని యోగ్యత ననుసరించి పుస్తక బహుమానము లొసంగబడును.

- 4. మొత్తములో సగము గుణములైనను రానియెడల పారితోషికము లొసంగబడవు. ఏతరగతియం దైనను మొదటి రెండవ పారితోషికముల సంపాదించనివారే తిరిగి మొదటిపారితోషికమును బడయుట కర్హులు ఒకసారి యొకబహుమతి నొందిన వారు తిరిగి మొదటిపారితోషికమునకే యర్హులగుదురు.

- 5 తెలుఁగు జిల్లాలయందలి పాఠశాలలు, కళాశాలలలోని ముప్పటిగాని పూర్వపుగాని విద్యార్థులందఱును. పరీక్ష నిచ్చుట కర్హులే. అట్టి పాఠశాలలను కళాశాలలను రికార్డుజు కావలయునని. ఉత్తమపరీక్షకు వచ్చు పూర్వపువిద్యార్థులు 25 సం॥ల వయస్సుకును సామాన్యపరీక్షకు వచ్చు పూర్వపు విద్యార్థులు 21 సం॥ముల వయస్సుకును వైబడి యుండఁ గూడదు.

ఈ నిబంధనకారము తెలుసునిగుమ్మాళ్ల విద్యార్థులు పరీక్షకు రావలయు.

- 6. ఉత్తమపరీక్షకు వచ్చు పూర్వపువిద్యార్థులు మొదట సామాన్యపరీక్షయందు దుర్జ్వులై యుండవలెను. పైసూక్ష్మ విద్యార్థులను వచ్చేజిల్లాలయలో జూనియర్ ఇంటర్మీడియేటులో ప్రవేశింపఁబోవువారును సామాన్యపరీక్షకు మార్గమే రావలయు. తక్కిన కళాశాలావిద్యార్థు లందఱు నుత్తమపరీక్షకు మార్గమే రావలయు.

- 7 పరీక్షకు పంపు దరఖాస్తులతో నుత్తమపరీక్షకు రు 1-0-0 యు సామాన్యపరీక్షకు రు 0-8-0 యు ప్రవేశమునుగా పంపుకొనవలెను.

8. పరీక్షకు దరఖాస్తులు కార్యదర్శులకు జూలై 15 తే 15 లోగాఁ బంపవలెను. దరఖాస్తులో నీ క్రిందివిషయము లుండవలెను.

- (1) పేరు (పూర్వీకా) (2) తండ్రి పేరు (3) జాతి, వర్ణము (4) వయస్సు (5) ఏపాఠశాలయందు లేక కళాశాలయందు చదువుచున్నది (లేక చదివెయ్యుచున్నది) (6) సెలవులలో వై విలాసము, వారికి దగ్గటగానుండు కపాలాఫీసు (7) ఇంతకుపూర్వ మేపారితోషికము నైనను సంపాదించిరా? ఎప్పుడు?

ఈదరఖాస్తుపై హెచ్చార్డు ప్రిన్సిపాలు లేక విద్యాశాల మేనేజరుగాని ఏ సంఘముయొక్క కార్యదర్శిగాని అఫీసు మునందలి యిద్దఱు తగు మనస్సులుగాని సంతకము చేయవలయును.

9 పరీక్ష జరుగునపుడు జూలయి రెండవవారమునఁ బ్రకటింపబడును.

మ. ఛాయప్ప,
 రాజమహేంద్రవరము. }
 3-5-22 }
 బి. ప్రకాశము.
 కార్యదర్శులు.

ది ఇన్ డెపెన్ డెంటు

ట్రేడింగు కంపెనీ

76-ఫోర్టువీధి, బొంబాయి.

మాది, నూలు, బంగారము, వెండి, కాయధాన్యములు మున్నగువాటిలో న్యాపారము నడపుటకు కమీషను పుచ్చుకొని ప్రతిజాగాలోను అమ్మకము చేయునట్టియు కొనునట్టియు ఏజెంటు కావలెను. వివరములకు జాబు వ్రాయవలెను. (57)

బల్లారి కోలాచలం శ్రీనివాసరావుగారిచేరచింపబడిన

ఆంధ్ర నాటకములు

హరిశ్చంద్ర	1-4-0	రుక్మాంగద	1-4-0
రామరాజు	1-4-0	చాందుబీబి	1-4-0
కుశలవ	1-4-0	చాపదీపస్తా)పహరణ	1-4-0
ప్రహ్లాద	1-4-0	పాదుకాపట్టాభిషేకం	1-4-0
ఆంధ్రీకృతాగస్త్య బాల భారతము	0-12-0		

అన్యాయధన్యపురి మహిమము	0-3-0
నాచిపార్తి	0-3-0

పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము:-
 యీ ఆగ్రెస్సులలో నెవరికైనను వ్రాయుదు.

కె. శత్రుఘ్న రావు,
 మద్రాసు ఏజెంటు:- సివిల్ లైన్సు, బల్లారి.
 యం. పి. శర్మ టెండ్ కంపెనీ,
 పోస్టుబాక్సు నెం. 287 మద్రాసు.

రిజిస్టరు చేయబడిన మేలైన లక్ష్మీ బ్రాండు

జమా ఆయిలు

సర్వరోగ నివారిణి.

 ఇందునల్ల జ్వరము, దగ్గు, పిత్తము, గొంతునొప్పి, కలరా, యిన్ ఫ్లుయెంజా, పలు నొప్పి, ఒడలు నొప్పులు యింకా యితర వ్యాధులకున్న, ఉపయోగము నెల నుండి 1-కి రు 0-6-0

దడను 1-కి రు 2-12-0
 గ్రాసు 1-కి రు 30-0-0
 ఆర్ధరచేయవారు ఆర్ధరతో ఆధ్యాం ను పంపించవలయును.

3 గ్రాసులు ఒకేదర తీయువారికి రైలుచార్జి ప్యాకింగుకర్చులు యినాం. అమర్ చెందు, సోబా చెందు, యింగ్లిషుమందు పలసరుకు అడ్డునీ వ్యాపారస్థులు.
 నెం 63, వైశప్పనాయుని వీధి, మదరాసు.

సర్వవృశ్చిక విషనంబీని (రిజిస్టరు)

రేలుకుట్టిన తక్షణమే ఈ ఔషధమును వాడిన విషమును తీసివేయబడేగాక బాధ ను పూర్తిగా పోగొట్టును. నెల పాకెట్టు రు. 0-8-0 పోస్టేజి 0-6-0, 4 పాకెట్టు కొన్న వారికి పోస్టేజి ఇవాం. 1 డజన్ ప్యాకెట్టు 5-0-0. పోస్టేజి ఇవాం.

చిరునామ:- రాజ్యలక్ష్మీ కంపెనీ,
 నెం. 44 నంబులయ్యరు వీధి, మద్రాసు

(సంపూర్ణ జీవితము, బోధనలు)

కర్త:- వంశాచారి నుబ్బారావు.

ఇదికావలసిన నూర్చి ప్రకటి పని చరిత్రాంశములు మెక్కు లున్నవి. 1-కి రూ 2-0-0

ఆంధ్రక్షత్రియులు

ఈ చక్రపై జరిగిన వాదోపవాదములు అద్భుతము. రూ 1-8-0

వెంటనే వ్రాయుదు. (8268)
కమలకుటీరము,
 టిప్పికేను - మదరాసు.

పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహ

రావుగారిచే రచింపబడినది

గ్రంథములు- నాటకములు

నర్మదాపురుకుత్సేయము 0-12-0

రాధాకృష్ణనాటకము 0- 8-0

కోకిల 0-12-0

విప్రనారాయణ 0-12-0

వనవాసరాఘవము 0-12-0

విజయరాఘవము 1- 0-0

కళ్యాణరాఘవము 0- 8-0

బుద్ధబాధసుధ 1- 0-0

వృద్ధవివాహము ప్రహసనము 0- 8-0

హాస్యవల్లరి 0-12-0

(అచ్చులో నున్నవి)

సాక్షి 1 వ వాల్యూము, 2 వ వాల్యూము,

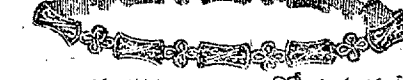
మూడవవాల్యూము. [3518]

పూర్ణిమముద్రిక- నాటకములు

వలయువారు, పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహరావు పంతులు

గారు, పితాపురం. అని వ్రాయవలెను.

సవరంబంగారుకు నుంచివెండికి గ్యారంటీ

మాకద్ద సవరము బంగారుతో కయారుచేయబడిన సకలవిధసగలు, వెండిసామానులు అన్యకమునకు సిద్ధముగా నున్నవి. ఆర్ధర యిచ్చినవారి యిష్టప్రకారము వారు కోరుకాలమునకు తయారుచేసి యియ్యబడును. నగలు శ్చిత్తికరముగా లేనిచో నాపను తీసికొని వైకి మియ్యబడును. (6)

నర్మ-శాపు 198 } షరాపు శ్రీనివాసులు
 టంక శాలవీధి మద్రాసు, } నాయుడు, మునిరత్నం
 తెలిపాను నెం. 880 } నాయుడు అందుసన్న
 నగలవర్తకులు 87 చైనాబాబు మద్రాసు.

నియోగిమహాజనసభ

ఏప్రిల్ నెల 29 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికలో మ.రా.రా. శ్రీ వల్లభి మూలనారాయణ రావు పంతులు గారు నియోగి సభను గూర్చి వ్రాసిన వ్యాసమును చూచితిని. అట్టి మనీషా పంతుల దృష్టి నాకర్చింపఁగలుగుటచే గత సభలలోని కార్యక్రమము సార్వత్రికమైనదని యానందించుచున్నాను. ఈ మహాజనసభ యందలి దోషములను కొన్ని పరాభిప్రాయములుగాను, కొన్ని స్వీయాభిప్రాయములుగాను పంతులువారు నిరూపించి యున్నారు. గత సభల చరిత్రను అమూల్యముగ చిత్రీకరించి యున్న యెడల నీ హేళనాది దోషములను తిరిగి స్మరించుటకు నావశ్యక ముండియుండకపోయెడిదే! ఈ యాక్షేపణ లన్నియును చరిత్రక చర్యములే! గత సభలయందు సమాధానము లొసంగ బడినవే! అయినను, జిజ్ఞాసువుల సౌకర్యార్థము యథాశక్తిని సమాధానమును విన్నవించుకొనుచున్నాను.

1. "క్రాధాల కాన్సరేన్సు" అను హేళన అనూయగ్రస్తులచే, చేయబడినది. బ్రాహ్మణోచితమైన కర్మలను చేయుటయే, హేళనాపాత్ర మైనయెడల, అట్టివానికి సమాధాన మొసంగినను ప్రయోజన ముండదు.

2. దీక్షితవర్తతిని బలపరచుటయే, యీసభోద్దేశ మైనటుల పంతులువారు అనమాన పడుటకు హేతువులేక పోలేదు. శ్రీ దీక్షితుల వారి జయంతిలో గాని, యారాధనతో గాని యాకార్యక్రమమును, కలుపుటయే, అట్టి యనమానమున కాన్సరేన్సు మైదని నమ్మెదను. సభోద్దేశ మయ్యది కాదని గతసభామూఖమున, ననేకసార్లు వెల్లడింప బడినది.

3. గత 15 సభలలోను విశేషప్రయోజనము కలుగక పోవుటయే, ఒకదోషముగా నిరూపించుట ధర్మముకాదు. సాంఘికజీవితమునందు 15 సమావేశములు ఒక గొప్పలొనివికావు. ఇతర సంఘముల చరిత్రలను పరికించిన నీసంగతి ప్రవచన గలదు.

4. పాశ్చాత్యవిద్యాధికులు వీరితలన కర్మిష్టమైనట్లు వికలేదని యొక యాక్షేపణ. అందులకు కారణము విద్యాధికుల కీసభ యందలి యుదాసీనత యైనను కావచ్చును. ఆ విద్యాధికులు నేర్పిన సాంప్రదాయములలో వారిని సమాధాన పరపగలిగిన సమర్థ యీసభాకారకులకు లేకపోయి యైన యుండవచ్చును. నిష్పక్షపాతముద్ధితో నీ సభావార్యలను తిలకించుటకుంటిన్నీ నీ సభాచర్యలలో పాల్గొనినటునంటిన్నీ, వారలలో చాలమంది పాశ్చాత్య విద్యాధికులు కలరనియును, వారు కర్మిష్ట లనియునుగూడ విన్నవించగలను. పాశ్చాత్య విద్యాధికులను కర్మిష్టలను చేయుట మాత్రమే యీ సభోద్దేశము కాకపోవుటచేత సత్కార్యము నెరవేరకపోయి యుండినను, చింతపడగత్యము లేదు. వలయు అన్ని మార్గముల చేతను, నియోగిసంఘము నుద్ధరించుటయే, యీసభోద్దేశ మైనటుల ఘంటాపథముగ ఘోషింపబడినది.

5. శ్రీ కర్మ సోదరులకు వారి స్వకాభియులలో స్వభావ్యాభిరతి పెంపొందింప వలయు ననెడి యభిలాష గల మాట సత్యమైనను, శ్రీపంతుల వారు తలచినటుల పూర్వమీమాంసా నిరూపిత శుగు శ్రోతకర్మలయందు మాత్రమే ప్రవర్తింపజేయుట కుద్దేశించి రచనలతో నాధారము లేదు. ఈసభకు కర్మకాండ ప్రాధాన్యము కాదని వైన విన్నవించుకొనియే యున్నాను.

6. పురుషప్రయత్నములు వైవసహాయమున సఫల మగుచుండును. శ్రీకర్మసోదరుల శ్రమ గతమున సఫలమై యుండక పోవుట యొక హేతువుగా దలంచుట ధర్మము కాదు. పిరు నాటిన బీజము నానాట దోహద మొసగడి, మహా వృక్షమై ఫలించుట కత్యంతాసంభావ్యము వైనది ప్రతిపత్తులెవ్వయును గనిపితవు.

7. "ప్రతివానికిని కాభిమానము పంకాభిమానము నుండుట సహజము. ఇదిలేనివానికి వర్ణాభిమానమును దేశాభిమానము లమాత్ర ముండునా?" అని వ్రాసిన శ్రీవారిలేఖని "కాని యిట్టి ప్రత్యేకకాభిమానముల వానిలో పాల్గొనువారికి దురభిమానము పుట్టించును. వాటివృద్ధియును వికారములగుచుండుటకు మాటు సంకుచితము లగుచుండును. పరకాభిమానము ఈర్ష్య జనించుచుండును. పరులనింపించుట ప్రారంభమవుతుంది వ్రాసినది. సహజమై శ్యామమైనదని, నిరూపింపబడిన స్వాభిమానము, యిట్టిదోషముల కల్పాకరమగునో నే నూహింపజాలరానను. స్పష్టియందు వివిధములగు భేదము లుండుట ప్రకృతిస్వభావము అన్నిటి శాకటికానుచుట ప్రకృతివిరుద్ధము. ప్రతివాడును నుండు తన్ను ప్రేమించును. పితవ తనకుటుంబమును ప్రేమించు

ను. పిమ్మట తనకాఖను, తర్వాత, తనసంఘమును, అటుపిమ్మట తనజాతిని (Nation) అటుపిమ్మట మానవసామాన్యమును, అటు పిమ్మట జీవసామాన్యమును, చిట్టచివర సర్వజగత్తును ప్రేమించుట అనుభవసిద్ధముగ మనము చూచుచున్నాము. ఏగృహస్థుడును స్వీయులనువిడిచి, పరుల నుద్ధరించుటకు పూనుట మనము చూచుటలేదు. సర్వసమత్వగజ్ఞానుల కిచట తావులేదు. ఇయ్యది యైహికాముష్మికాపేక్ష గల గృహస్థుల ధర్మము. అందుచే స్వకాభిమానభిమానించినంతమాత్రమున పరకాభిమానించింపఁ బనిలేదు. అనుభవమునగూడ నట్టిది లేదు. వైదికకాఖలోని కొందఱు కృత్తులతో నీకాఖలోని కొందరుకృత్తులు ద్వేషాదిభావములకు తావొసంగిన సంతాపకరమగు కొంతయనుభవము నొప్పకొనక తప్పదు గాని యియ్యది ప్రాజ్ఞులందరిచేతను ఏకకంఠముగ ఖండింపబడినది. ఇప్పు డట్టివాసన యెచటనులేదు. తదితరకాఖలలో నియోగిసభ కన్నదును భేదభావ ముదయించియుండలేదని ప్రమాణపూర్వకముగఁ జెప్పవచ్చును.

8. వేదవోదితకర్మలు ఒకకాఖకు పనికొరవని, నియోగి సభ యొక్క ప్రతిపాదించియుండలేదు. అయ్యది భారత వన్మందలి ద్వైజులకెల్లరకును సంబంధించిన విషయము. వర్ణాశ్రమధర్మము లాయాసంఘముల కట్టుబాట్లను, విహికాముష్మిక కర్మవహారములను, సహాయకారణే గాని వర్ణములలో న్యూనాధిక్యములను కల్పించునవి కావు. వ్యక్తిగతమైనట్టిగాని, వర్ణగతమైనట్టిగాని, గుణగుణములే, న్యూనాధిక్యములను కల్పించుచుండును. కాశ్రమమున నయ్యవి, వర్ణాధిక్యములకెంద పరిణమించియుండవచ్చును. తక్కినకాఖలకంటె వీరధికులని, నియోగి సభలో నెన్నడును ప్రతిపాదింపఁజి యుండలేదు. మనకాఖ యందుగల సత్సంగపదాయములు, సదాచారములు, సద్గుణములు, సదాశయములనుమాత్రమే గొలుపుకొని వృద్ధిపొందించుట మనసభ యెత్తించినది.

9. సర్వాశ్రమధర్మములు తేనిదేశములకు సహితము మతి యొకవిధమగు సంఘములు లేకపోలేదు. నూత్నదృష్టితో విమర్శించిన నిశ్చయము, అట్టివాటికంటె మహాపరాధము లెవ్వయు చేసియుండలేదు. కాలకమునుబట్టి వర్ణాశ్రమధర్మములు సాంకర్యమునొందిన నొందునుగాక! హానివృద్ధులు కాలముచే నాధార పడియుండును.

10. మన మెచటనుండి వచ్చినాము? ఏమి చేయవలయును? ఎచటికిపోయెదము? అనువిషయములు యుక్తాయుక్త విచక్షణతగల ప్రతిమానవునికి తోచుచుండును. మనము భగవంతునినుండి వచ్చితిమి. భగవంతుని తెలిసికొనవలయును. భగవంతుని చేరుటయే పరమావధి అను ప్రత్యుత్తరములుగూడ వై వారికి తోచును. ఈవిషయములు దృఢముగ మనస్సున నాటించుటకు నానుచున్నట్లు ఆధ్యాత్మిక చింతను వదిలి కేవల భౌతికవిషయములకై నెగులాడనేరదు. ఇయ్యది నియోగి మహాజన సభ యుపదేశించునది. ఆధ్యాత్మిక సంపదకు వలయు సాధనములను వీడక యైహికోన్నధతిక వలయు యత్న మారంభించుటవ్యాపార స్వసంఘోన్నతిని గోరుచు, మనమహాజనసభ యుద్వృద్ధింపచున్నది. ఆధ్యాత్మిక సాధనములనగా కేవలము కర్మముని యర్థము చేయరాదు. కర్మలు కూడ దానికొక సాధనమై యున్నవి.

11. మన పంతులవారి యభిప్రాయమున కర్మలనగా పురోహితు తిత్తులకు చేయించు గర్వాధానాది పోడక సంస్కారములని తోచుచున్నది. నియోగిమహాజనసభ బోధించు కర్మ యిట్టి సంకుచితాభిప్రాయము కలది కాదు. పోడక సంస్కారములనే కాదు, అష్టచత్వారింశత్ సంస్కారములతో కూడినట్టిన్నీ, నిత్యమైతికాత్మిక మైనట్టిన్నీ, నిష్కామకర్మ లన్నియు సంకుజేరును. ఈకర్మలన్నియును, స్వర్గములని, నిరూపించుచు, నమృతములేదనెనుచు, అంతరించునని పలుకుచు, వాటిని పునరుద్ధరింపజేయుటకు చేయుప్రయత్నములు నిష్ఫలములనుచు, చివరకు పంతులవారు "వేదవేదాంతములు హిందూ మతమునకు పునాదులుగ నెంచుకొని ననుస్తమైనజనులు వానిని చదువుకొనుటకు నవలంబించుట కభికారము నీయక తప్పదు అనుచున్నారు. అయ్యో! తిరిగి మనకు వేద మెందులకు వేదాంత మెందులకు? హిందూమత మెందులకు? మనకు కావలెన్న వచ్చుటకును, బొమ్మన్న పోవుటకు వేదాంతములు నిద్రముగ తేవు. అచ్చట పంతుల వారి యభిప్రాయహేమా నాకు బోధపడుచున్నది. వానియందు కష్టసాధ్యము వైన భాగములను వదిలివైచి సులభసాధ్యము లగు భాగములు కావలెందురా? లేక "మేము హిందువులము; మా మతము వేదములమీద నాధారపడియున్నది; మానాగతిక యభిప్రాయము" అని పాశ్చాత్యలోకమునకు వెల్లడించి ప్రజాస్వామికప్రభుత్వమును కొన్ని రాజకీయములగు హక్కులను

సంపాదించుటకు మాత్రము వేదవేదాంతములను సాధనములుగా చేకూర్చుకొని ప్రవర్తన వచ్చినపుడు వీనిని పరిత్యజించి పాశ్చాత్య వేదవేదాంతాచారముల నవలంబించుట మంచిదనియా? కావున వేదము వదిలిన హిందూమతములేదు. హిందూమతము కావలయునని వేదముల ననుసరించితిరకలయును. వేదము ననుసరించిన అనభ్యాసువులకు కష్టసాధ్యముగ వోడెడి వైచిత్ర్యక్షోభ లవలంబింపక తప్పదు.

12. భౌతికార్థిక వర్తనాది నిర్దిగతులను బాగుచేయుటకు నియోక్త కాఖవారు మాత్రమే యేల కూడవలయును." హిందవులందరూ ఏల కూడరాదన్నది యొక యాక్షేపణ కేవలము భౌతికార్థికనిర్దిగతులను బాగుచేయుటకే కాదనిన్నీ, ఆంతకన్న విశేషమగు యాశయము కలదనిన్నీ వైన నేను వివరించియే యున్నాను. ముందు ఎవరి కాఖలో వారభ్యుదయోజనకై ప్రత్యేకముగ కృషిసంఘపుకొనుచు సమష్టిని హిందూమతముతోని యన్నికాఖలయొక్క యభివృద్ధికిన్నీ, పాటుపడవచ్చును. అటు పిమ్మట హిందూజీవమందలి, హిందూ,మహమ్మదీయ, పాశ్చాత్య, క్రైస్తవవాది యన్ని జాతుల జేమమునకు పాటుపడవచ్చును. అటుపిమ్మట లోకకల్యాణమునకే యత్నింపవచ్చును. అటు గాక యీ యానంతరభేదముల నన్నిటిని ఏకకాలమున నిర్మూలించి ప్రపంచమంతలి యన్ని జాతుల (Nations) యభివృద్ధికిన్నీ పాటుపడవెంచిన సాధ్యమగునా? అది ప్రకృతివిరుద్ధము కాదా? జరుగుచున్న ప్రపంచక సమావేశములను (World Conferences) గూర్చి మనమువినుటలేదా? అయ్యది దుస్సాధ్యము. ఒక్కొక్కసంఘమునకు ప్రత్యేకతకలిగిన విషయములనుగూర్చి వారు కృషిచేసికొనుచు నభివృద్ధిపొందుచు సర్వసామాన్యమైన విషయములందు నితరకాఖలతోగూడ కలసిమెలసి పనిచేయుట కల్యాణదాయకము.

13. మనసభ కేవలము భౌతికవిషయములకుమాత్రమే మెర్నడినది కాదని మనకున నుంచుకొనవలయును. విహికాముష్మికములు రెండు నిందు సమ్మేళనమై యున్నవి. ఈకాఖయొక్క ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము నిష్కామకర్మానుష్ఠానమువై నాధారపడి యుండును.

14. జాతీయపాతకాలలు, పంచాయతీసభలు, సహకార తరపతిసంఘములు, స్వదేశవస్తునిర్మాణము, మొదలగు వ్యాపారముల వ్యాప్తి మనసభ యేదిధముచేతను విష్ణుకారి కాదు.

15. నియోగిబాటలకు దర్శనద్రుతకల నిచ్చుటయను మొదలగు అవమాననూచకములగు విషయములకు నేను ప్రత్యుత్తరమియ్యజాలను. బ్రాహ్మణులు తక్కినవర్ణములవారితో కలసి జనించేయుటను, మనసభ నిషేధించదు. విడుమిక్కిలి ప్రోత్సాహించును. ఇతరులయొక్క సానుభూతియును, గౌరవాభిమానమును, మన సత్ప్రసన్నతవై నాధారపడియుండునేకాని స్వకాభిమానమును విడువనికోరవు. సంఘమును విడనాడ నక్కరలేదట. వివాహములు భోజన ప్రతిభోజనములు ఆయాసంఘములలోని కట్టుబాట్లనుబట్టి జరుగుచుండునట! సభలు పరస్పరాభిప్రాయ ప్రకటనాదులు, సమావేశములు మొదలగునవి నిర్మూలించినపిదప సంఘమునకు కట్టుబాట్లెచటనుండివచ్చును? నైతిక బలముకూడ కాఖాప్రత్యేకతమీదనే యాధారపడునని నేను నిరూపింపగలను. శ్రీపంతులవారు సభామూఖమునకు దయచేసి కార్యక్రమమున పాల్గొనుటకు ప్రతిపయోగార్హు లిమితాంశమును కడుగఁ జేసినది. అట్టి దయను చూపినందులకు వారికనేక వందనములు వై వాసుగ్రహముచే వారి దర్శనలాభము నాకును లభించునుగాక!

16. నియోగి సభయందు దోషములు లేవని, సమర్థించుటకు నేను పూనలేదు. చాలలోపములున్నవి. ఉన్నవానిని సంస్కరించుటకును, మంచి మార్గమున నడుపుటకును ప్రతినియోగిని అభికారము గలదు. అట్లుచేయక సభావిషయములను తెలిసికొనుటకు శ్రమచేయఁజాలక నిరసించుట మాత్రము భావ్యము కాదు. ఈ విషయమున నిట్లే 1920 సంవత్సరమున మదకాసు నియోగిలు చేసిన యాక్షేపకసభాతిర్మానములను గూర్చి నేను వ్రాసిన విన్నపమును చిత్రగించవచ్చును. కావుననో నియోగిమహాజనలారా! తమ రెట్టి భిన్నాభిప్రాయాలైనను సభాకార్యములందు పాల్గొని తమ యభిప్రాయానుసారముగ సభిను ననువుటకుకాని, అచటి యధిక సంఖ్యాకుల యభిప్రాయానుసారముగ తమ యభిప్రాయమును కూర్చుకొనుటకుగాని శ్రీ మూర్త్య నారాయణరావు పంతులువారివలె సంసిద్ధులై సభకు విచ్చేసి సభను జయప్రదముగ జరిగింప సవినయముగ ప్రార్థించుచున్నాడను. వైవిధ్యములు వ్రాయబడిన పిదప 1 తేదీ ఆంధ్రపత్రికలో సభ లను స్పీకర్తర వోకవ్యాసమును పంతులుగారు ప్రచురించిరి. విషయభేదము లేదు దీనికిని నా వైసమాధానములు సరిపోవును.

నూజివీడు } ఆచంట రాజుపాగోలంకి,
8-5-22 } కార్యదర్శి.

ఖద్దరు వ్యాపనము

ఉపసంఘ నివేదిక

[ఆంధ్ర రాష్ట్ర యాంత్రిక సంఘమువారిచే ఆంధ్ర రాష్ట్రమున ఖద్దరును బాగుగా వ్యాపింప జేయుటకు నియమించబడిన ఉపసంఘ సభ్యులగు శ్రీయత భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య పంతులు గారు, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు, దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్య చౌదరిగారల నివేదికము.]

ఖద్దరు వ్యాపకములో ఆభివృద్ధిచేయు విషయమును గూర్చి రెండు ఖద్దరు వ్యాపకములనుండి విచారింపవచ్చును. ఒకటి తత్కాలమే ఖద్దరును వ్యాపింపజేయుట. రెండవది సావకాశముగా ఖద్దరును వివృద్ధిచేయుట. మొదటిది నీకే విశేషధన మవసరము. ప్రస్తుత మాంధ్ర రాష్ట్ర యాంత్రిక సంఘమువారికి రూ. 15000-0-0 లు కలవు. ఈ మొత్తముతో ఆంధ్రదేశమునందు దత్తమండలములందు ట్రేడునివాసము చేయవలయునని నిశ్చయించబడినది. ఈ ట్రేడునివాసము ఖద్దరులపై మూలముగా జరుపవలయునని నిశ్చయించబడినది కర్నూలులో కొన్ని వందల రాట్లములమీద నూలు వడికింపబడుచున్నది. మతీయు కొన్ని మగ్గుములమీద అనూలు గుడ్డగా నేయింపబడుచున్నది. ఇదే విధముగా ఒందురెండు స్థలములలో ముఖ్యముగా రైలుస్టేషనులకు సమీపముగానుండు నీటివనతి కల స్థలములలో సుమారు 5000 మూలధనముతో 150 మగ్గుములను స్థాపించి 10000 లను వ్యాపారము నడపుట కుపయోగింపవచ్చును. తగిన వర్తకుడు ఆవ్యాపారమును నడపుటకు దొరకు నేని అనుభవ అవగత్యములను కవులు కేయవచ్చును. ఈ ధనముతో నడికొన్ని మగ్గుల కాలను పెక్కుచోట్ల స్థాపింపవచ్చును.

2. "ఖద్దరు వ్యాపి" ప్రపంచముయొక్క దృష్టి నొకరించినది. కాని ఖద్దరువ్యాపివై నున్న దృష్టి ఖద్దరు సృష్టివై తేను. ఖద్దరు సృష్టికి దూది యవసరము. గత సంవత్సరము 96 రూపాయలన్నియు పుట్టిదూది యిప్పుడు 230 రూపాయలన్నియున్నది. ఖద్దరు ఉద్దయతత్వ మేవనగా చిరకాలమునుండి వచ్చుచున్న గృహకృత్తుల సభివృద్ధిచేయుట దానిని ప్రపంచ వ్యాపారరంగమునుండి తప్పించుట. ఖద్దరుత్పత్తికి హేతు వగు దూది ధరలు పెంచుచున్నందున ఖద్దరుగుడ్డ చవుక యగు టెంటు ఇంటింటను రాటుమున బట్టి యెట్లు పని చేయుచున్నామో అట్లే ఇంటింటను ప్రత్తిచట్లు నేయించితిమినిమనము ప్రత్తిధరల వివరతము తెలిపిపోవుదున్నీతిని తొలగింపగల్గుదుము. ప్రతివాడు పెరిటిలోనో కోరిడిలోనో పొలములో గట్లమీద నో ప్రత్తిచట్లును నేసినచో వారివారికి కావలసినదూది మార్పి నెలలో పండి పుష్కలముగా లభించును. ఒకతాలూకాలో ప్రత్తిగింజలు మూడుబస్తాలు పంచిపెట్టితిమి. ఆ తాలూకాలో ఖద్దరుత్పత్తియందభిలాష గలవారి కి నేటలకు పుష్కలముగా ప్రత్తి లభించినది. అట్టివారికి ప్రత్తిధర యంతి హెచ్చిననేమి? జిల్లా కార్యకర్తల సంఘములు ప్రత్తిధరలను ఆయాసంఘముల పరిపాలనలో నున్న అన్ని గ్రామములలోను అంధజుల పంచిపెట్టి ప్రత్తిని హెచ్చుగా పండింప జేయవలయును. పెరిటి దొడ్లలో తిప్పక ప్రత్తిచేయును. ఆగస్టునెల వచ్చుచున్నది. తగినన్ని విత్తనములను ఆంధ్రదేశములోని అన్ని జిల్లాలను పంచిపెట్టి ప్రత్తిని హెచ్చుగా పండింతురుగాక.

2. దూది స్వత్ర దొరకుటకు వడకుట ప్రతియింటను ఆచరణలోనికి వచ్చుచున్న సంఘవించినపేర్కొంటు ఎట్లు వస్త్ర నిర్మాణము సభివృద్ధిచేయుట అను సంకేతమును ఆర్జింప వలయును. దీనికి ముందు చెల్లెలొది నూలును నల్లయిచ్చెయుటెట్లు అను సంకేతమును గూర్చి విచారింపవలయును. గంజాం విశాఖపట్టణములలో సాల్మీ దీపలు. వారికి కొంతధనము సహాయము చేసిన గాని వలసినంతనూలును సంపాదించుకోవలయు. ఆస్థానములలోని మండల కార్యకర్తల సంఘముల బాధ్యతను నెత్తివై వేసి కొని వలసిన మూలధనమును సేకరించి నేతిగాండ్రకు సప్తయి చేయవలయును. ఇందుకు కార్యకర్తల స్థానిక సంఘముల కిప్పు నీయ వలయును. లెట్లుచేయుటలో ఆ ఆప్తు ఏకీకరణము గావలసిన అక్షణమున వచ్చునదిగా నుండవలయును. అందుకు సంఘముల పేరినిచ్చుటకంటే ఒకరొక్క వ్యక్తులపేర వారిహామియై నిచ్చుట మంచిది. ఈ ఆప్తులను ఆయా స్థానికావసరములంబట్టి కొన్ని చోట్ల దూదిని కొనుటకు చెల్లెలొది నూలును కొనుటకు, తయారైన బట్టలను కొనుటకు మొదలగు పనులకు వినియోగింపవచ్చును. ఉదాహరణార్థము గోదావరిజిల్లాలో నేసిన బట్టలు కొనుట అవసరము. గంజాం విశాఖపట్టణములలో దూది కొని యించుటకు నూలును విశేషముగా సేకరించుటకు అప్పులవసరము.

4. ఖద్దరువ్యాపిలో ముఖ్యతము గడ్డ ఉత్పత్తి. ఆంధ్రదేశములో సాల్మీ ఖద్దరు నిర్మాణముకు రాకున్నార. పంచములకన్ననో యిది అత్యంత సుకరమగు కార్యము. వారువడకు నూలుతో నులుపుగా పడుగులు నేయరు. నేత నేయరు. అది వారికుటుంబవృత్తి. భార్య నూలు వెలియును. కుమారుడు పడుగులు చేయును. తండ్రి నేత నేయును. కాని పంచములలో తాలవండి వారు చేయగలంత ఖద్దరుసృష్టిచేయరు. ఇంటికికావలసిన గడ్డను నేయటంతోను తమ యజమాను లొక రిద్దరు కావగలసినబట్టలు నేయటంతోను తృప్తి పొందుచున్నార. బహుశః వారు సంగి లో నేయునేత వారు చేయగల దానిలో అయిదవ వంతుకంటే నెక్కుడు లేదు. వారికి భూములుండును. వాటిని చూచుకొందురు. లేకా కూలికి బోవుదురు. అందుచే వీరినందఱిని అనకూలస్థలములకు చేర్చి మగ్గుల కాలలను స్థాపించు స్కీము ఇందుచాహరింపబడినది.

5. ధనవంతులకు ఖద్దరు వ్యాపారముమీద పెట్టుబడి పెట్టుటకు అవకాశము విశేషముగా గలదు. కాని వర్తకులకు ఇది చిప్పన నచ్చుటలేదు. కాని కార్యకర్తల సేవని చేయింపవచ్చును. ఎవరును కార్యకర్తల ధనమును విరాళముగా నీయ నవసరములేదు. నేతిగాండ్రుస్థలముల కేగి పెట్టుబడి పెట్టి యీ పని సభివృద్ధి నేయవచ్చును. ఆంధ్రదేశవర్తకులు గాని జాంబాయి వర్తకులుగాని ఈపని చేయింపవచ్చును. సరాసరి దహము మీద ఒకవగ్గుము నెలకు 60 పైస, 90 గజముల గుడ్డ నేయుననుకొనుడు. ఆ గుడ్డమీద నిర్వహణవ్యయమునకు రెండురూప్యములు వేసి కార్యము నడపునట్లు ఏర్పాటు చేయవచ్చును.

6. మగ్గులకాలలు నడపుటకు మూలధన మవసరము. నూరుమగ్గులు ప్రార. భించుటకు 5000 ప్రారంభవ్యయము కావలసియుండును. దానిని నడపుటకు నాల్గవేలు చాలును. అనగా ఒకవారము జీతములకు నేయరూప్యము లగుననుకొనుండు నూలు పెట్టుబడికి నేయరూప్యములు కావలయు ననుకొనుడు. మొత్తము వారమునకు రెండువేలరూప్యములు పెట్టుబడియగును. రెండవవారములో మరల రెండువేలు కావలయును. మూడవ వారము వచ్చువరకు మొదటివారపు గుడ్డ ఖర్చయి ఆ బాపతు ధనము పెట్టుబడికి సరిపోవును. నాలవవారములో రెండవవారపు గుడ్డ ఖర్చయి ఆధనము పెట్టుబడికింప సరిపోవును.

ఇట్లు 5000 మూలధనముతోను నాల్గవేలు పెట్టుబడితోను అనగా మొత్తము 9 వేలధనముతో ఒక మగ్గులకాలను నూలు ఏబదిమగ్గులతో నడపవచ్చును మగ్గులకాలలలో తయారైన గుడ్డలన్నింటిని పెట్టుబడిదారు తీసికొనవలెను. ఈ విధముగా పెట్టుబడి వర్తకులు పెట్టినచో ఖద్దరు వ్యాపి అగును. మగ్గుల కాలలను నేతయి పంచము లుండుచోట్ల పెట్టుబడిలో కొన్ని విశేషములు కలవు. నేతిగాండ్రు హామియారు భయములేదు. మతీయు ముఖ్యవిషయ సేమనగా ప్రారంభకర్తయము చాల తక్కువగును.

7. మతీయొక్క పద్ధతి ఏమనగా జాముంటుస్తాకు కం నెసేల స్థాపనము. కాని జాయింటు స్థావ కం నెసేల కన్నీటికిని సాధారణమగు కొన్ని చెడుగు లింనుగలవు. అవేవనగా నెట్టుది ఖర్చయి అధికృత. లెక్కలలేకక వ్యయమెక్కువ. మూలధనము ఎక్కువ యుండవలయును. అనగా ఏబదివేలు కనీసము మూలధన ముండవలయును. ఈ మొత్తముతో రెండువందల ఏబదిమూడువందల మగ్గుములు నడవవచ్చును. ఈ మొత్తము ప్రారంభవ్యయములకు పెట్టుబడికే సరిపోవును. అయినను ఉత్సాహవంతులగు కార్యనిర్వాహకు లున్న నే యీపని కొనసాగును.

8. అందుచే ఈకార్యము. కష్టసాధ్యమగు స్థలములలో కొలపలేకవు సానెటిలను స్వల్పమగు మూలధనముతో మగ్గుల కాలలు స్థాపించుట మంచిది. ప్రతి గ్రామములోను పట్టణము లోను ఇట్టి సంఘములున్నచో నూలు వడుకువారి కండయెడుటనే వారి నూలు నేయుట సంభవించును. ఇట్లు మూలధనము సేకరించి కొలపలేకవు సానెటిని స్థాపించు ప్రతిసంఘముకు సుమారు ఆ మొత్తములో సగము మొత్తమును కార్యకర్తలకు

ఘమునారు విరాళ మియవచ్చును. కాని ఈవిరాళములను నూటికి తొమ్మిదికంటే హెచ్చులాభము పంచుకొనవని చెప్పనట్టి సంఘములకు మాత్రమే ఈయవలయును. సహకారసంఘములలో నూటికి 9 కంటే హెచ్చు లాభమును పంచిపెట్ట నంగీకరింపవనుట అందఱికిగిన విషయమే. ప్రతిజిల్లాలో ఈవిషయమై శ్రద్ధవహించి కనీసము ఒకొక్కజిల్లా ఒక్కలక్షకుతక్కువగాని మొత్తమును, మొత్తముమీద ఆంధ్రదేశములో 20 లక్షలకు తక్కువగాని మొత్తమును ఖద్దరునిర్మాణమునకు మగ్గులకాలలు స్థాపించుటకు మూలధనముగా విస్తరమునట్లు రాష్ట్రసంఘము వారు విధించురుగాక. మతీయు ప్రతి జిల్లాలో కనీసము 50కి తక్కువగాని స్థలములలో ఇట్లు సంఘములను స్థాపించునట్లు రాష్ట్రసంఘమువారు తేర్పాటు చేయవలయును. సంఘముల యొక్క పనులు స్థానికావసరములం బట్టి మారుచుండును. గంజాం విశాఖపట్టణములలో వడుకునూలుబట్టలు తయారుచేయు మగ్గుము లయిదువేలు కలవు. కొందరు ఆంధ్రదేశవర్తకులును జాంబాయివర్తకులును విశిష్ట కర్తవ్యముల నేయించు పాపమున కొడ్డిగట్టుట వివాదకరము. ఈవిషయమై ప్రత్యేక జాగ్రత్తను మనము వహింపవలయును. నైతికబోధలకలన ఈకర్తవ్య మనము. మతీ యెట్లు మానవమృతగా నేతగానికి కావలసిన పెట్టుబడిని, నూలును, తయారైన గుడ్డను కొనువారిని సప్తయి చేయుటములకముగాక.

9. ఆంధ్రదేశ వర్తకులను నోకభాదిభండారమును స్థాపించువిషయ మిక మిగిలియున్నది. ఇది భాది ప్రదర్శకకాలగా నుండవలయు నావిక్రయ కాలగా నుండవలయునా? అను విషయము చర్చింపదగినది. విక్రయకాలగా నుంటు మంచిదే. కాని మంచితోపాలన కావలెను. లక్షరూపాయలు మూలధనము కావలయును. మతీయు వస్తువులను కొనుటలో మంచి నేర్పరితన ముండవలయును. వర్తకులు వర్తకమే నైతిక భర్తబోధనములన వర్తకపద్ధతులు మారవు. వర్తకపద్ధతి నైతికాధారము కలదగు నంతవరకు మనము వర్తకుల చెతులలో కీలుబొమ్మలను కావలసిదే. భాదిప్రదర్శకకాలను నిర్మించుమేని వివిధరీతులు భాదిని ప్రదర్శించుట నుకరము. ఆంధ్రదేశపు భాదిగడ్డనే కాక హిందూదేశములోని వివిధభాగముల నుచ్చలను ప్రదర్శింపవచ్చును.

10. ఈ నివేదికమును ముగించుచు చెప్పన జేయగా పెంతునే రాష్ట్ర యాంత్రిక సంఘమువారి యొద్ద గల పదిహేనువేల రూప్యములను ఖర్చు పెట్టవలయును. ఈ మొత్తముతో పడమటి మండలములలో మగ్గులకాలలు స్థాపింపవచ్చును. ఇదిగాక మన యొద్ద ఆరువేల రూపాయలనూలు కలదు. ఇవి మనవ్యాపారపు పెట్టుబడికి వినియోగపడును. ఇదిగాక కర్నూలులో మనము పెట్టినపెట్టుబడి పదివేలు కలదు. మనము తీసి నన్నింటిని ఏకీభరింపజేయవచ్చును. అవి యన్నియుం గలిసినచో ఖద్దరుత్పత్తికి ఎక్కువగా దొడ్డుడుటకు వినియోగించును.

కా. నాగేశ్వరరావు.
దు. రాఘవచంద్రయ్య.
భో. పట్టాభిసీతారామయ్య.

అభిప్రాయభేదము

తెరిపోట్లలోని అన్ని విషయములలోను నేను నామిత్రులను ఏకీభరించుచున్నాను. కాని ఒక్కవిషయములో భిన్నాభిప్రాయము కలదు. కేంద్రభాదిభండారము పెంతునే ప్రారంభింపవలయును. దానికి ఖద్దరు నిధి అనుపేరుతో ఒక లక్ష రూపాయలను ప్రోత్స చేయవచ్చును. ఆంధ్రరాష్ట్ర జాతీయసమితివారు దానిని వర్తకపద్ధతివై ప్రారంభించుట మంచిదని భావించురేని విజయవేలతో ఒక పెద్ద కేంద్ర సహకారసంఘమును స్థాపింపవచ్చును. ఎట్లయినను ఎక్కువగు కమ్మిటివారు మంచిగ్రాంటు నిత్తురు. ఈ మొత్తముతో దానిని జయప్రదముగా నిర్వహింపవచ్చును. ఈసంఘమువారు నూటికి రూపాయికి మూడుపైసల చొప్పునగాని అరువైసల చొప్పునగాని లాభము వేషిగాని ఆంధ్రదేశములో తయారగు ఖద్దరును అన్నివిధముల దానిని సేకరించి అమ్మవచ్చును. ఖద్దరు సరియైనదని పతీంచి ధ్రువపర్చవచ్చును. ధనలనుగూడ విమర్శింపవచ్చును. హెచ్చు లేకుండ చేయవచ్చును. అన్నిజిల్లాలలోను కాళ్ళు స్థాపింపవచ్చును. వచ్చులాభమును పరదరిసంఘ మైనచో నూటికి తొమ్మిదికంటే హెచ్చుని భాగమును పంచి తిక్కినదానిని భాది అభివృద్ధికి వినియోగింపవలెను.

మచిలీపట్టణం, } దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్యచౌదరి.
3 వ మే 1922.

ఆంధ్ర పత్రిక

1922-వ సం॥ మే నెల 6-వ తేది

శనివారము

జినోవా సమావేశము

—:O::O:—

జినోవా సమావేశము, రుష్యా జర్మనీకొకవంకను, ప్రాన్సు బెల్జియముల కొకవంకను, వివాదముగ బరిణమించుచున్నది. లాయడుజార్జిగారు ఇరుపక్షములవారిని సమాధానపరుచుటకు యత్నించుచున్నారు. కొంత మొగ్గువారి వంకకును, కొంతమొగ్గు వీరి వంకకును కనుబడిచుటచే, ఏ పక్షమువారిని వీరు సంతృప్తిపరుపజాలకున్నారు. ప్రాన్సుమంత్రి పాంకేరుగారు ప్యాసినుగరము నుండి తాళము త్రొక్కుచున్నారు. వారు జినోవా సమావేశమునందు స్వయముగ పాల్గొనుట లేదు. కాని ఆక్కడి సందర్భములను స్వయముగ చెలిసి కొనకుండు, ప్యాసినునుండియే ఆధ్వర్యత పెట్టుచున్నారు. పాంకేరుగారిలో విషయములను స్వయముగ చర్చింపవలెనని, లాయడుజార్జిగారికి కుతూహలము గలదు. కాని, వారు ఆవకాశ మియ్యరు. పోసి, స్పూక్రికాన్సిలు సమావేశము నేర్పాటుజేసి యయినను పాంకేరుగారిని జినోవాకు రప్పించుటకు, లాయడుజార్జిగారు ప్రయత్నించినను, ఆ ప్రయత్నము కొనసాగలేదు. పాంకేరుగారు స్పూక్రికాన్సిలు సమావేశము ప్రస్తుత తరుణమున జరుగుట కిచ్చు గొంపకు. పాంకేరుగారి యుద్దేశమును గ్రహించుట సులభము. ప్రాన్సువకును, బెల్జియమునకును, జర్మనులభయము మొదలు. యుద్ధానుభవములు, ప్రాన్సు బెల్జియములకు ఇంతతరంలో ముఠపునకు రావు. ప్రసిద్ధి జేచిన బెల్జియంకోటల నన్నిటిని పిడిజేసి, ప్యాసినువరకు బరుగిడివచ్చిన జర్మను సైన్యములను మరల దరిమిలైచుటకు, ఎందరి సహాయ మవసర మయ్యెనో, ఎందరు నిహతులయి రో, ఎంతధనము వ్యయమయ్యెనో, ఎన్ని పట్టణములు గ్రామములు ధ్వంసము లయ్యెనో, తలచినపుడు జర్మనుభయము ఎల్లపుడును కండ్లయెదుట తాండవ మాడుచుండుట వింతగాదు. అదుగో పులియని యటచువారు కొందరున్నారు. జర్మనులపై కసి దీర్చుకొన దలచువారు నలుపు రుదురు. ఇక ఎన్నిటికిని జర్మనుభయము గలుగకుండు కట్టుదిట్టముల జేయవలె ననువారు అనేకు లుండురు. పాంకేరుగారి దృక్పథము, ఇన్ని విధముల యభిప్రాయములకు సూచకముగ నున్నది.

జర్మనుభయ మెటుల దొలగును? ఇందుకు జర్మను లికముంచెన్నడును తల యెత్తుకొండ జేయవలయును. వాకికి సైన్యముండగూడదు. ధనముండగూడదు. అన్నివిధములను వారు నిస్సహాయస్థితి యందుండవలెను. వారుచేసిన ఘోర నేరములకు, వారిసంతక దండించినను సాపములేదు. ఎంతటి బరువులను మీదవైచినను తప్పుగాదు. వారు ఎన్నటికిని పరదేశములపై దండెత్తని స్థితిలో నుండవలెను. ఫ్రెంచి ప్రజ లిటుల తలపోయుచుండిరి. ఫ్రెంచి వార్తాపత్రిక లిటుల హెచ్చరించుచుండును. కాని జర్మనీపై కసిదీర్చుకొనుటకు, ప్రాన్సువకుగాని, బెల్జియమునకు గాని సాధ్యమగునా? అంగ్ల, ఇటలీ, జపాను మొదలగు మిత్రముండలిదేశముల సహాయముండవలెను. అందుచే

మిత్రమండలిని ఒక్కటిగ కూడగట్టుకొని వచ్చుట, ఫ్రెంచివారి యుద్దేశము. శత్రువులతో ఇప్పుడప్పుడే కలసి మెలసి దిరుగుట వారికిష్టములేదు. జర్మనీ లేని నానారాష్ట్రసంఘమునందును, జర్మనీలేని వాసింగుటను సమావేశమునందును పాల్గొనుటకు ఫ్రెంచివారెటులెట్లు యంగీకరించిరి. అక్కడికిని, వాసింగుటను సమావేశమునుండి ఫ్రెంచిమంత్రి యగు బ్రయండుగారు తిరిగిరాగినే, వారిపై ఫ్రెంచి ప్రజల కాగ్రహ ముదయించెను. వారు రాజీనామానిచ్చిరి. పాంకేరుగారు వారిస్థానము నాక్రమించిరి. బ్రయండుగారు జేసిన పౌరభాటులను, పాంకేరుగారు జేయజాలరు. ప్రజలకు విరుద్ధముగ ప్రవర్తింపజాలరు. పైరెండు సమావేశముల నుండియు తొలగింపబడిన జర్మనీరుష్యాలకు జినోవా సమావేశమునందు ప్రవేశము గలిగెను. దీనిని జూచి ఫ్రెంచివారు సహింప గల్గుదురా? మొదటి నుండియు జినోవా సమావేశ మనిన ఫ్రెంచివారికి తలనొప్పి. జర్మనీ, రుష్యాలతో సరిసమానముగ కూర్చుని యూరపు వ్యవహారములను యోచించుట వారికి సరిపడదు. ఇందువలన జర్మను లీయవలసిన నష్టపరిహారమున కెటుల భంగము కలుగునోయని వారికి భయము. మొగమోటుమి ప్రబలునేని, జర్మనీపై ఫ్రెంచివారయినను కాశిన్యమును విడువవలసినవచ్చును. అట్టి దుస్థితి లభింపకుండు, ప్రాన్సు జాగరూకతతో బ్రవర్తించుచున్నది.

జినోవా సమావేశమునందు అసలే పాల్గొనకున్న, మిత్రమండలివారిలో చీలిక గలుగుననియు జర్మనురుష్యాలతో వారికి కలయిక గలుగుననియు, ఫ్రెంచివారికి భయముండుటచేతనే వారిందు పాల్గొనవలసినవచ్చును. ఏతీరుననయినను, జర్మనీ రుష్యాలతో సమాధానము గుదురకుండు, సమావేశమును భగ్న మొనర్చుటకు ఫ్రెంచివారు ప్రయత్నము సలుపుచున్నారు. పులిమీదపుట్ర యను నటుల, జర్మనీ రుష్యాలకు ప్రత్యేకసంధిగూడ జినోవాయందేజరుగుట, ఫ్రెంచివారికిపిడుగుమీదపడి నటుల దోచెను. జర్మనీరుష్యాలిగలసిన, యూరపులో విశేషభాగమును. ఫ్రెంచివారు నీని దాడిని అసలేయాపజాలరు. ఈసంధిని విఘాత మొనర్చుటకు, ఫ్రెంచివారు తమతక్కినంతను వినియోగించుచున్నారు. రుష్యాజర్మనుసంధివలన వర్చిలీసుసంధికి భంగము కలుగకుండుకాపాడెదమని, నష్టపరిహారపు సంఘము వారు జర్మనీకి చెలియబడిరి. ఫ్రెంచివారి బిరుసు తనము, మిత్రమండలివారిలోనే వెగటు కలుగ జేయుచున్నది. అమెరికనులు కొంతవరకు బిగించిరి. అమెరికను సైన్యమును నిలుపుటకయిన ఖర్చును, ప్రాన్సు భరింపవలయునని, అమెరికావారు గోరిరి. దీనినిచ్చుచో, జర్మనులనుండివచ్చెడి ద్రవ్యము చాలవరకు అమెరికావారికి జేరవచ్చును. అమెరికావారికి ప్రాన్సుదేశ మియవలసినవాకీని ముప్పుది సంవత్సరములలో నూటికి నాలుగవంతున చెల్లింపవలయునని, అమెరికా ప్రభుత్వము గోరుచున్నది. లాయడుజార్జిగారి కిటీవల, ఫ్రెంచిదృక్పథము సరిపడుటలేదు. యూరపుఖండమునందు ఐకమత్యము, సద్భావము ప్రబలివగాని, వ్యాపారము మరల తల ఎత్తదనియు, యుద్ధభయము తొలగిపోవదనియు, లాయడుజార్జిగారు పలుమరు హెచ్చరించిరి. రుష్యాదేశము పంటదేశము. విస్తీర్ణము కడు హెచ్చయినది. బాల్టివిక్కులపైగల ద్వేషముచే, రుష్యాదేశముతో వ్యాపారసంబంధములు వదలుకొనుటచే, ఇంగ్లండు మొదలగుదేశములకు మిత్రలేనినష్టము సంభవించును. బాల్టివిక్కులతో వ్యాపారసంబంధము గలిగించుకొనుటయనిన, బాల్టివిక్కు ప్రభుత్వమును గుర్తించుటయే. సాపభూయిష్టమని వర్ణింపబడిన

బాల్టివిక్కులతో చేతులెటుల గలుపుట యను ప్రశ్న యుదయించుచున్నది.

లాయడుజార్జిగారిని ఈ ప్రశ్న బాధించుట లేదు. స్నేహము, విరోధము తాత్కాలికములు. అవి తరుచుగ మారుచుండును. స్వలాభము ప్రధాన మగు నపుడు సిద్ధాంతములు గాలి కెగిరిపోవును. పట్టుదల గలిగినపుడు గాని, ఆవేశము జనించినపుడు గాని, లేక సమయమునకు దగిన ప్రసంగమును గావించవలసినవచ్చినపుడు గాని, ఏతీరునను బలికినను అవసరము దీరిన పిమ్మట నెనుకటి వాక్యములు నిలువవు. అందుచే లాయడుజార్జిగారు గనుపటచెడి అనుక్షణపు మాధులు, వారి స్వభావమును గుర్తెగినవారికి ఆశ్చర్యము గలిగింపజాలవు. కాని, లాయడుజార్జిగారి దృక్పథము, ఫ్రెంచి బెజ్జియము ప్రతినిధులకు వింతగనున్నది. వారు లాయడుజార్జిని నిరసించుచున్నారు. జర్మనీ రుష్యాల మధ్య జరిగిన యుడంబడిక, లాయడుజార్జిగారి సంతక కలవర పెట్టలేదు. వారికి దానియందు విరుద్ధ మేమియు గనుపింపదు. నష్టపరిహార ద్రవ్యము విషయమై జర్మనీని బాధపెట్టుటయు, వారికి సముచితముగ దొరలేదు. జర్మనీపై కసిదీర్చి, జర్మనీకి నిరాశ గలిగింపక, సామ్యముగ ప్రవర్తింపవలయునని, లాయడుజార్జిగారు హిత మొనగుచున్నారు. జర్మనీ స్వరక్షణార్థమై రుష్యాతో ఎన్నిటి కయినను జేరుననియు, ఫ్రెంచివారి తీవ్రతవలన జర్మనీ సాహసకృత్యముల కొడబడుననియు, లాయడుజార్జిగారికి భయము చాలకాలము నుండియు గలదు. అందుచే రుష్యా జర్మనీ సంధివలన గలిగెడి యుపద్రవము, జినోవా సమావేశమునందు యూరపియనుజాతు లన్నియు కలసి ఏర్పాటు జేసికొనిన, తొలగిపోవునని లాయడుజార్జిగారికి నమ్మకము గలదు. కాని ఫ్రెంచివారికిది సరిపడదు. శత్రువులను లాలనజేయుటచే లాభము లేదని వారి యుద్దేశము. ఇప్పటి స్థితి జూచిన, ప్రాన్సు ఏకారణముచేత నయినను జినోవా సమావేశ నిర్ణయముల కంగీకరింపకబోయినచో, లాయడుజార్జిగారు ప్రాన్సు నయినను విడిచిపెట్టెదరు గాని జినోవా సమావేశమును వదలిపెట్టరు. మిత్రమండలి యనియు, శత్రుకోటి యనియు రెండుపక్షములు యూరపునం దెప్పుడును విరోధము వహించి కయ్యమునకు కాలు దువ్వట, లాయడుజార్జిగారికి బనికిరాదు.

ఇంగ్లండునందు, రుష్యాజర్మనుసంధి భయోత్పాతము గలిగింపలేదు. దానియందు న్యాయవిరుద్ధ మగునదేమియులేదని, లిబరలు పత్రికలు వ్యాఖ్యాన మొనర్చినవి. రుష్యాసోవియట్టు ప్రభుత్వమును గుర్తింపవలయుననియు, రుష్యాను జర్మనీని నానారాష్ట్ర సంఘమునందు జేర్చుకొనవలయు ననియు, లాయడుజార్జిగారికి లేబరు పక్షమువారు చెలియబడిరి. ఫ్రెంచి దృక్పథము, స్పృహసేనానిగూడ ఆగ్రహము కలిగించినది. పాంకేరుగారి దౌర్జన్య పద్ధతి నొకవంకను, బాల్టివిక్కు ప్రతినిధి యగు చివిరకాగారి దౌర్జన్యపద్ధతి నింకొక వంకను లాయడుజార్జిగారు మార్పజాలక బోయినచో, యూరపు ఖండమునందు సైన్యముల తగ్గించుట యసంభవమగుననియు, సైన్యములను పెంచుటయే నాగరక లక్ష్యమగుననియు, స్పృహసేనానిచెలిపెను. జినోవా సమావేశము అన్ని పక్షముల వారిని సమాధానపరచి, శాశ్వత శాంతి నిమిత్తము కట్టుదిట్టముల నేర్పాటు జేయు నను నమ్మకము మాకు గనుపించుటలేదు. ఒకతీసుకరు బాధపెట్టు తలంపు గనుంచుచున్నది. ఎవరి లాభము వారే చూచుకొను తలంపు స్పష్టముగ వెల్లడియగుచున్నది. అంతియగాని అందఱు జేమముకొరకును ప్రతి

వారును కొంచెమో గొప్పయో త్యాగము గను బలములకు కుతూహలము గనుపించదు. అది తేనె తవరకు, వ్యవహారము చక్కబడదు. స్వల్పముగా జెప్పినట్లుల నైత్యములను తగ్గించుటగాక నైత్యము లను పెంచుటయే సాధనముగను. మరల నొకరి కుత్తుకలపై నింకొక దురుకుటకు, యూరపియనులు మొదలిడుదురు. ఇంతవరకును జరిగిన సమావేశ ముల ఫలితము వ్యధయగును. స్వల్ప సేనానివలె ననేకులు భయపడుచునే యుండిరి. జినోవా సమా వేశమువలన, పరిస్థితులు మారజాలవని, ఆస్పిక్టు మహాశయుడు ముందే తెలిసియుండెను. పైపై ఏర్పాట్లులేన్ని జేసినను, హృదయమునందు మార్పు గలుగనిది లాభముండదు. జాతుల మనములలో నిగూఢ మయిన ద్వేషభావము ఎప్పటికప్పుడు పైకి ఉబుకుచునే యుండును. మంత్రాంగములవలన, హృదయము మారదు. ధర్మము నాధారముగ జేసికొని, యేర్పా టిదియయినను విప్పుము లేదు ర్కొనగనే భగ్గుమగును. సత్యమును, అహింసను అంతర్జాతీయవ్యవహారములకు బునాదిగైకొననిది, మనస్ఫూర్తిని మాన్పుటకు వీలుండదు. దురాశ లను తొలగించుట వలనపడదు. సంగ్రామములు పొడసూపకుండ జేయుట అసంభవమగును. కాని, ప్రపంచ మీ విషయమై మేల్కొనక జోవునా? మానవోద్ధరణమునకును, పునర్నిర్మాణమునకును ఆశలేదా? కలదనుధ్వని ఆర్యావర్తమునందు బయల్పడలినది.

ఐరెండుకల్లోలము

ఐరెండుపరిస్థితులు, విషమరూపము దాల్చి నటుల, అనుదినము చేరెడివార్తలు దెలుపుచున్నవి. ఇంగ్లీషువారితో జేసికొనినసంధి నామోదించెడి కాలిన్సుపక్షమువా రొకవంకను, సంధినామోదించని డివెలరాపక్షమువా రింకొకవంకను తీవ్రముగ పోరాడుచున్నారు. సంధివిషయమై దేశాభిప్రాయ మును కనుగొనుటకుమారుగ, ఇరుపక్షములవారు తమలోతాము పోరాడుట మిగుల శోచనీయము. దౌర్జన్యమున కొకమారు అలవాటుపడినవిమ్మట, ఆపద్ధతివదలుట కష్టమగును. చీటికినిమాటికిని దౌర్జన్యము నవలంబించుటచే, సత్వరఫలితములు గలుగుననిభావించి మానవులందుకు బూనుచుం దురు. ఇందువలన హేతుబద్ధి అడుగునబడును. ప్రత్యర్థిపై తీవ్రద్వేషము ప్రబలును. సవ్యాపనవ్య విచారణ కవకాశముదొలగును. సామ్యపద్ధతులు మటుమాయమగును. దౌర్జన్యపద్ధతివలన విజయము గలిగినవారికయినను లాభముండనా? ఓడిపోయిన వారు మరల నెటులనయినను కసిదిర్చుకొనుటకై తరుణమునకు వేచియుందురు. ఈరీతన ఒక్కమారు నాటుకొనిన ద్వేషబీజము పెరిగి పెద్దయైతరతరముల వరకు నిలిచియుండును. దానినితొలగించుట దుస్సా ధ్యమగును. అది శాఖోపశాఖలుగ నలుదిక్కుల వ్యాపించును. ఐరెండులో సిక్ ఫీనుపక్షమువారు ఇంగ్లండుదౌర్జన్యము నెదుర్కొనుటకు, దౌర్జన్య మునకు బూనుకొనిరి. పిమ్మట, సిక్ ఫీను పక్షము వారు అల్పస్వరూపమువారు యుద్ధసన్నద్ధులైరి. దాని ఫలిత మిప్పుడు బాగుగ గనుపించుచున్నది. ఉత్తరదక్షిణ భాగములవారికి పోరాటము జరుగు చున్నది. ఇంతటితోబోక, సిక్ ఫీను పక్షమువారి లోనే, రెండుపక్షములేర్పడి తమతమ అభిప్రాయ భేదములను సామ్యముగ సర్దుకొనక ఒకరిపై నొకరు దౌర్జన్యమును ప్రయోగించుచున్నారు. స్వాతంత్ర్యసిద్ధికి దౌర్జన్యసాధనము చేతపట్టుటవలన గలిగెడి నష్టములను ఐరెండుచారిత్రము తేటపరుచు

చున్నది. ఉభయపక్షములవారును, పోరాటములను విరమించుట కంగీకరించి రనువార్త, సంతసము గలిగింపగలదు. నాలుగినములపాటు పోరాట ముం డదు. ఇకనయినను, ఇరుపక్షములవారును వివే కము దెచ్చుకొని, యుద్ధప్రయత్నములను వదలి, తమతమ ప్రయోజనములను సామ్యముగ సాధిం చుచో, ఐరెండుదేశ శాంతియును రక్షింపగలుగు దురు. లేనియెడల, ప్రజల సంయోగము చెడి, దేశ మనర్థముల పాలగును.

మూల్లీ వ్యవహారము

తాతా కంపెనీవారు, మొండిపట్టును విడ నాడకజోవుట చిత్రము. అధికారుల సహాయమును చేయూతగ గొని, ఈ కంపెనీవారు సేతునిర్మాణ మునకు బూనుచున్నారు. దీనివలన మూల్లీరయితులు తమ పొలములను ఇండ్లును జలమయము లగు ననియు, అనాదీనుండియు ఏర్పరుచుకొనిన నివాసము తొలగిపోవు ననియు, ఎంత మొరలిడినను, కంపెనీ వారు తమప్రయత్నమును మానకున్నారు. కంపెనీ వారి ప్రాజెక్టువలన, బొంబాయి యంత్రశాలలకు విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయ గావచ్చును గాని, ఎంతమంది ఇండ్లు వాకిండ్లను కోల్పోయి అల్లాడవలసివచ్చునో దలచిన, ఎట్టివారి కయినను జాలి కలుగకమానదు. మూల్లీరయితులు, ప్రార్థనలను విన్నపములను విఫలము లగుటచే సత్యాగ్రహము నవలంబించి, పలుకష్టములకు లోనై, వెనుక సేతునిర్మాణము నాపగలిగిరి. మరల నిపుడు సేతునిర్మాణప్రయత్న మారంభము గాగ, మూల్లీరయితులను విచ్చిక భటులును ఈ ప్రయత్నమును పోనాడుట కు సత్యాగ్రహము నవలంబించిరి. మహారాష్ట్రదేశము, మూల్లీరయితులకు సహాయముజేయ సంసిద్ధమైనది. పలువురకు శిక్షలు విధింపబడుచున్నవి. కాని రయి తుల పట్టుదల తగలేదు. కంపెనీవారినుండియు అధి కారులనుండియు చేకూరెడిబాధలను వారు ఓరి మితో భరించుచున్నారు. న్యాయము మూల్లీరయి తుల పక్షమున నున్నది. జనసామాన్యమునకు వారి యెడ సానుభూతి గలదు. వారి మనోరథ మందుచే సిద్ధింపక మానదు.

వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము

మద్రాసు హైకోర్టువారు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్య మును కాపాడి తమధర్మమును నెఱవేర్చిరి. మల బారునందు మార్షలులా ఆవరణమునకు వెలుపల, సమ్మోరీకోర్టు నేర్పరచి, అక్కడ యిరువురను శిక్షిం చిరి. వారిని బల్లారీజయిలునకు పంపిరి. బల్లారి జయిలునుండి వారిని వదలిపెట్టించ నలయునని, మద్రాసు హైకోర్టునకు ఖయిదీలపక్షమున దర ఖాస్తు చేయబడెను. మార్షలులా ఆవరణమునకు వెలుపల సమ్మోరీకోర్టు నేర్పరచుట విరుద్ధమనియు, అందుచేశిక్ష పనికిరాదనియు హైకోర్టువారభిప్రాయ నడిది. కాని, హైకోర్టుకు రాజధానిపట్టణమునందు మాత్రమే అక్రమముగ నిర్బంధింప బడినవారిని వదలిపెట్టుట కధికారముగలదు గాని, వెలుపల నల్ల యధికారము లేదనునభిప్రాయము వ్యాపించి యుండెను. ఈ యభిప్రాయము తప్పని జెప్పి, న్యాయాధిపతులు ఖయిదీలను వదలిపెట్టించి, వారికి స్వాతంత్ర్యమొసగిరి. హైకోర్టువారు తమకుగల యధికారమును తిన్నగ వినియోగించుచో, అక్రమ నిర్బంధితులగు పలువురకు స్వేచ్ఛనొసగుటకు వీలగును. కాని వారట్టిపనికి బూనుకొందురని తోచదు.

108-వ కేసు

108 కేసు నుండి, తునితాలూకా కాంగ్రెసు కమిటీ కధ్యక్షులును, తొయ్యారు ఎన్టీలు ప్రాప్త యుటరులు నగు రాజా మీరాజ్ నల్లప్పరాజు ఆపుల నరసింహరాజుగారికి ఆటమూసముల కఠినశిక్ష విధింపబడెను. చిన్న పెద్దయను భేదములేక, ఎల్ల రును నిర్బంధములకు లోనగుటచే, జాతీయోద్య మము అన్ని తరగతుల వారిలో సత్వరముగ వ్యాపించుటకు వీలగుచున్నది. నిర్బంధముల ప్రయోజన శూన్యత, అధికారులకు ఇప్పటి కింకను గోచరింపకుండుట చిత్రము.

పశ్చిమోత్తర ఆసియా వార్తలు

పెషావర్, మే 4:— పెషావర్నగరమున కీవధ్య వచ్చిన విశేషపు బాటసారులమాటలను బట్టి, రువ్వడి తుర్కీ సానములో రాజకీయ, ఆర్థిక పరిస్థితులు విషమదశయింప న్నట్లున్నది. కరవుపరితమగ జోలివిట్కులు ప్రతిహతాశ్చర్య మను ప్రతిఘటింప సమర్థులు గావచ్చారు. భోజనసామగ్రి సరైలు చాల తక్కువగా నున్నది. వైద్యశులుకుకూడ సరైలు చాల తక్కువగా నున్నది. ప్రజలు భోజనమునకు ఎక్కువ బాధలకు లోనగుచున్నారు. భారాలో ఎక్కువ పాషాగారి తిరుగుబాటును గురించి క్రొత్తగా వార్తలేమి రాదేదు. ప్రత్యేక తుర్కీమాజ్ పటాలము లనేకము రువ్వడుల తోడ, రిపబ్లికనులతోను పోరుచున్నారు. ఆఫ్ఘనులు విప్ల వకారులతో జేరినట్లు కొన్ని వివరతప్పుదంతులు సరిహద్దులలో ప్రబలుచున్నవి. ఈకథంతులలో నిజమన్నట్లు దోచదు.

2. ఏప్రిల్ 20 వ తేదీ కామూలు వార్తాపత్రికలలో పాస్పర్త్య నిబంధనలు ప్రకటింపబడినవి ఆఫ్ఘాన్ దేశమునుండి ఇకతరీకి వచ్చేవారుగాని ఆఫ్ఘాన్ దేశములో ప్రవేశించేవారు గాని రు 20 ల పాస్పర్త్యమునును, రు 5 ల ఛాయాపటపు చార్జీని కట్టవలెను. తేగ్రిమ్మరులు, కార్మికులు, బాడుగ ఇండ్లవారు మాత్రము రు 2 లను మాత్రమే చెల్లింపవలెను.

3. సరిహద్దులలో గాంతి ప్రబలుచున్నది. పంటలు బాగు గవండినవి.

పంజాబు ప్రభుత్వ ప్రకటనములు.

లాహూరు, మే 4:—మాంట్లామరీయందలి అల్లారాష్ట్ర పక్షాద్ధ చార్ ఖానాలో అకాలీబాతా కార్యదర్శిగృహమును వెదుకగా, పోలీసువారి కీసాహులు దొరకెను:—ఇటీవల ఒక అమెరికన్ మిషనరీవద్ద అపహరింపబడిన రెండువైపుల కాల్పు టకు వీలుగల ఒకతుపాకి; 20 తుపాకిగుండ్లు; కొన్నిరివాల్వరు గుండ్లు; నాలుగుబల్లెములు; కొన్ని కరగించబడిన వెండినగలు;జ లందరు మాంట్లామరీలో ఇటీవల దోపిడి చేయబడినసామ్యు.

(2) 1922 మార్చి మాసములో 1921 మార్చిలోకంటే మా త్య లు, బంధి పోటు దొంగ తనము లు, దారిద్ర్య పిల్ల వి శేష ము గ హెచ్చెను. 1921 మొదటి మాడు మాసములలో 166 మాత్యలు, 86 బంధిపోటు దొంగ తనములు 2524 దారిద్ర్యపిల్ల జరిగెను. 1922 మొదటి మాడు నెలలలో 192 మాత్యలు, 149 బంధిపోటు దొంగతనములు 4181 దారిద్ర్యపిల్ల జరిగెను. పశ్చిమదిశయందు రాజకీయాంధోళనము తక్కువగ నున్నచోట ఈమాత్యలు మున్నగువి తగ్గియున్నవి. రాజకీయాంధోళనము విశేషముగనున్న తూర్పుదిశలో పోయిన సంవత్సరపు మొదటి మాడు మాసములకంటే తిరి మాత్యలు 78 బంధిపోటు దొంగతనములు 421 దారిద్ర్యపిల్ల హెచ్చుగా నుండెను. ఈ విషయసితికి మూలకారణము రాజకీయాంధోళ టలు రయితులను జమీందారులకు వికోధులుగా జేయుటయే తత్ఫలితముగ అరాజకము విశేషముగ అభివృద్ధి చెందెను.

మద్రాసు బట్టల వర్తకుల సంఘము:—

సంఘమువారి సాంవత్సరిక సమావేశము గతనెల 29 వ తేది నాడు సమావేశమయ్యెను. రాగల సంవత్సరమున కధికార లెన్సు కొనబడిరి. అధ్యక్షుడు బచ్చు వెంకటసుబ్బయ్యశెట్టిగారు ఉపాధ్యక్షులు (1) ఖాన్ బహదూరు హెచ్ హెచ్. మహ మ్మదు అబుల్ అజీజ్ సాహెబుగారు (2) బట్టలు సలాం సా హెబు జహదూరుగారు (3) ఊరాబుబ్బుయ్య శెట్టిగారు (4) రాంజీ కళ్యాణజీగారు కార్యదర్శులు (1) మహమ్మదు మాసాసెయిటు ఖహమూరుగారు (2) బచ్చు పాపయ్య శెట్టి గారు; కోశాధిపతి: సయ్యదు హాసేను సాహెబు బహదూరు గారు.

గోధుమలను విదేశముల కెగురుతేయుటనుగురించి ఇప్పుడు కొన్ని నిబంధనలు గలవు. ఈనిబంధనలన్నియు రద్దుచేయుటకు పిలువబడిన భారతిప్రభుత్వమువారు ప్రకటించున్నారు.

పంజాబు రాష్ట్ర యమహనభ

పండిత సంతానంగారి అధ్యక్షకోపన్యాసము

పంజాబు రాజకీయ సిద్ధి

[నిన్నటి తరువాయి]

చెలసాలలోని యాదరణ

చెలసాలలోని యాదరణ పంజాబు రాజకీయ సిద్ధిని గాఢించుచున్నట్లు అనుదినమున మనకు వార్తలగుండుచున్నవి. పంజాబు ప్రభుత్వమువారు "రాజకీయ నేతృత్వము" గూడ సామాన్య నేతృత్వములతో జూచుచున్నారు. సామాన్య కాన సభలో నొకసారి, రాజకీయ నేతృత్వము బాగుగ నాదరింపబడవలెనని తీర్మానము కావించబడిననుగా, ఆచరణలో నది ఫలించలేదు. ఎవరో కొందరు మాత్రము కొంతభేదము చూపబడినను, కాని సామాన్య రాజకీయ నేతృత్వములందరినీ కష్టము నొందే నందున ప్రత్యేక బాధము పొందినవారగుడ తమ కొనసాగడిన ఆచరణ కార్యములను నిరాకరించిరి. కాన న సభ తీర్మానము సంపూర్ణముగ తూడ్చివేరింపబడినను, ప్రభుత్వమువారు తమ తొలివిధానమును మాన్పక తాత్కాలికములకే అంగీకారము యాదరణ నొసట కొడవవలెనని, రాజకీయ నేతృత్వములకే పట్టుకొనబడెడి ప్రతి 'తుంటరివా'కిని ప్రత్యేకాదరణ నొసగుటకు ప్రభుత్వమువారు రంగీసి పని జూకే మేయిన్స్ట్రుమెంటును నిర్ణయముగను చెప్పెను. తన యభిప్రాయములకై, నీతిబాహ్య ప్రవర్తన లేనట్లును, ఆరెట్టుచే యుబడిడివారి కిట్టి ఆదరణ యుండు చేకము ముందొక్కటియే, ఈ సిద్ధి మిగుల సోచనియముగ నున్నది.

నిరాకరణావలంబులను కార్యాచరణలో సమీక్షముగ బాధపెట్టి వారికి గుణపాతము నేర్పవలెననుటయే వారియుద్దేశ్యముగను, ప్రభుత్వమువారు పట్టు స్పష్టముగ తమ భావములను తెలియచుటకు సమర్థముగ నుండును. రాజకీయ నేతృత్వము గౌరవముగ చూడబడుదునని భారత ప్రభుత్వమువారు స్పష్టముగను బహిరంగముగను నిడుకాననవలెనని పలికిరి. ఈపలుకులు "స్వదేశము" (ఇంగ్లాండు) నకును, నాగరిక ప్రపంచమున తలయెత్తుకొనియుండుటకును, ఉద్దేశించబడినవి కన్నలు వెజ్మిన్స్ట్రుమెంటు ప్రశ్నకు వింటర్వూ ప్రభుత్వమున యుత్తములన తేటతెల్లము కావలదు. ట్రైబ్యూనువిలేజుకు చానికవికరముల నిలిపివేడించుచున్నందులకు నేను తీమాపణ కొరక నవలయులేదు.

లాహోరులోని చెలసాలలసిద్ధి

రాజకీయ నేతృత్వము సామాన్య నేతృత్వము చెలసాలయందు భాజనము ముగ్గురువారియందు భేద మేమేని యుండెనాయనియు, అట్లాభేదము లేరాష్ట్రములందుండెనియు, ముఖ్యముగ లాహోరు కారాగృహమునందెట్లుండెననియు గత మంగళవారము కన్నలు వెజ్మిన్స్ట్రుమెంటు హిందూజాత రాజ్యాంగ సమాను కార్యదర్శి నడిగెను, రాజకీయ నేతృత్వము ప్రత్యేకాదరణ యొసగుటకుండెనని భారత సామ్రాజ్య కానసభ యందు స్వదేశాంగ సభ్యుడు (సర్ విన్సెంటు) పలికిన మాటలను వింటర్వూ ప్రభుత్వ చదివి వినిపించుచు, లాహోరు చెలసాలలో నట్టి ప్రత్యేకాదరణ లేనట్లు తనకు తెలియదని ప్రత్యుత్తర మిచ్చి కూర్చొనెను.

కన్నలు వెజ్మిన్స్ట్రుమెంటు:— నామిత్రుడు వింటర్వూ ప్రభుత్వ లాహోరుకు తంత్రివార్తనిచ్చి ప్రత్యేకాదరణ లాహోరు కారాగృహమునందొసగుటకుండెనని లేదా యని స్పష్టముగ కనుగొననా? లాహోరు కారాగృహమునందును, మరెక్కొన్నిటి యందును అట్లు జరుగుటలేదని నేను వింటిని.

వింటర్వూ ప్రభుత్వ:— నాకెదురుగనున్న సభ్యుడు కాన వినినకేసులను నాకు తెలిపినచో రాజ్యాంగమంత్రికి వినిపించి తంత్రిపంపించెదను. లాహోరు జైలులందును, మరెక్కొన్నిటి యందును ప్రత్యేకాదరణ యుండెననియే నేను వింటిని.

కన్నలు వెజ్మిన్స్ట్రుమెంటు: వెనుకటి టిప్పణులు, వచ్చినప్పటి కిట్టి యెర్పాటులు లాహోరులోలేవు.

వింటర్వూ ప్రభుత్వ: తరువాత వెజ్మిన్స్ట్రుమెంటు గారు నన్ను కలసికొనిన, ఆపేషనుమై యాలోచించెదను.

వింటర్వూ ప్రభుత్వ: గాని, రాజ్యాంగ మంత్రిగాని విచారణ చేసినదియు లేనిదియు నాకు తెలియదు. కాని యితర రాష్ట్రములలో వెట్టున్న పంజాబు రాష్ట్రమునందుమాత్రము

రాజకీయ నేతృత్వములకు ప్రత్యేకాదరణ యొసగుటలేదని నేను నిష్కర్ష గ కెప్పుడలను. కారాగృహములందు ఖైదీలు నిచనుగున్నట్టి జైలులు యూనిఫామునగా, మోకాటివెకిలాగు, మోకాటివెకి పొట్టిబాబ్బా, కప్పుబడిన ప్రదేశములు ఎండకాలమునందు దోమలచే అమాంతముగ తిని నేయబడును. వాతావృత్తి కలను జరుపుట కవకాశములుండవు. ఆరోగ్యమార్గములు గను నింపబడనేగనుంపబడవు. పాకీదొడ్డయందు మరుగుండు ఆహారము జైలులు ఆహారము. నూనె పచ్చిదూనె, వస్తువులు సుగమున కన్న బాస్టిగా ఉడుకవు. పదార్థములలో గాల్లు, మన్న, తినుట కసహ్యముగను, విసుగు పుట్టించునదిగను నుండును. ధాన్యము విసగుట, దాచుమేనుట, ముగ్గుగువనుట పట్టణములలో పెరిగినవారికిని, అభ్యాసములేని వారికిని యొసగుటకు చుండును జైలులు నిబంధనలను గమనింపలేదను చిన్ని నెపములగుడ బంటరి గదులలో నుండవలసి వచ్చును బంధువులు చూచుటకుగూడ వీలుండదు. లిల్లపు గ పు జైలులు లో కొందరు ఎండలో గాను గ లాడవలసి వచ్చుచున్నదని నేను వింటిని. లాలా బజర్తిగాయి వంటి నిష్పంధులగుడ బంధువులను జూచు అవకాశములు లేవు. ఇట్టి యాపూర్వముగ పరాభవములనలన నేరస్థులు విధి లేక, తమ యసమృత్తి తెలుపుటకై భోజన బహిష్కారమును జేయవలసియుండును. అంగులా నెరసాలలో నిష్పంధులు (స్టార్కులు) గూడ సలహాదాదని యాజ్ఞ గావించబడినను, ఒక మహా మృదీను జుట్టవాడు (స్టార్కు) పూర్వము కాలనేతులు కడుగుకొనుటకు నీళ్లకుగా కీడింపబడినను, ఇది యుద్ధయుద్ధి చెలసాలల యధికారి యనెను కాని సూక్ష్మత్యములను కనుగొనవలెనని ప్రభుత్వమువారిని హెచ్చరింపగా నారు మిన్నకయిం దిరి. ఒక కారాగృహమునందు మత్రాంధము అవమానము పాలయ్యెను. ఇందుల కొకపక్ష బయలుదేరగా తుపాకులు గూడ గాల్గుబజెనయి అందువలన కొందరు గాయములు తగిలెననియు నేను వింటిని. లిలాపు గ జైలుల స్థితివిక్లివి యధ్యాస్మముగ నున్నది. మినవాలు జైలులలో మొదట కొందరు ప్రత్యేకాదరణ పొందిరి. తరువాత కొంతకాలమునకు ఆయవకాశములు, కారణములు తెలుపకనే తినివేయబడినను, కొలొల్కట, లాహోరు, డి. జి. భాక్ జైలుల స్థితి యంతకన్న కొంచెము బాగుగ నున్నదని చెప్పవచ్చును. కాని లాహోరు జైలులందు హతరము మాత్రము బాగుగ లేదు. సామాన్య ఆహారము మునుపటికన్న కొంచెము బాగుగ ఉడుక పెట్టుబడుచున్నది.

ఈ ఘోషితికి రెండేమార్గములు గలవు. రాజకీయ నేతృత్వము ప్రత్యేకాదరణ విషయమై ఆచరణ యందు క్రధపుచ్చుకొనవలయును. లేదా వారికి ప్రత్యేకాదరణ యొసగు చున్నట్లు చెప్పకొనెడి ప్రకృష్టములకు ప్రభుత్వమువారు కట్టిపెట్టవలెను.

సభల నిషేధము

జేకమునంతటను 144 వ కేసును ప్రయోగించెడిమార్గము నుచూడ, క్రిమినల్ లాను ప్రభుత్వమువారు తమయుద్దేశ్యములను నెరవేర్చుకొనుటకై యెట్టినుపాయములను బన్నుచున్నారో తెలియదు. పంజాబు రాష్ట్రముగూడ తప్పించుకొనలేదు. 144 వ కేసును ప్రయోగించి బడినకేసులలో నెల్ల ఆక్రమము గ అధికారము చలాయించి జడినవి బస్సువచ్చును. రాజధాని హనువా కానసభ పంజాబు రాష్ట్రమునకు ప్రత్యేకముగ కావ్యతనుగు కాననవైట్టున్నది. అమృతసరము లాహోరు పేరుపూరులం దాకాన మమలలోనుండును. డిసెంబరు 1920 నుండి నేటివరకు ఆకానసము రెండుమారుల లమలలో నుంచబడినను, అనగా గత 17 మాసములకుగాను ఈకానసము 11 మాసముల మమలలో నున్నది ముఖ్యమైన ప్రదేశములందును, రాజధాని ముఖ్యస్థానమునందును, ఈ ప్రత్యేక చట్టములను ప్రయోగింపనిదే, రాజ్యము ప్రయోగములకు సమర్థతలేదని యందువలన తేటతెల్లమగుచున్నది. అచట్టముదేరించుట్టియు, అచట్టముకిందకేకాట్టియు సందర్భములలోగూడ, మిగుల నశవ్యాముగ ప్రయోగమునకు తేబడినను, గత సంవత్సరము మునిసిపల్ ఎన్నికలు జరుగనందిన కాలమున, లేటుపేయరుల సభలుగూడ జరుగుటకు వీలులేకుండెను. సభలను జరుపుట కొకమారు ఉత్తరువుకొరగా, నిరాకరింపబడుట తటస్థించెను.

చట్టములలోనున్నట్లుగానుండినను, కాం గెనుసంఘ సమావేశము లనేకమార్లు నిషేధించబడినను, ఎక్కడికో పోకవేల? పండిత సంతానంగారి మాలవ్యాగారు 'కేవలము నిరసప్రకటన'మగు విషయమునుగూర్చి యుపన్యాసించి దలచికొనినపుడు, ఆసభ గూడ నిషేధించబడినను, అధికారులు తమ యధికారము నెట్లు దుర్వినియోగపరచుచున్నారో, యాకార్యమువలననే యూహించవచ్చును. కారాగృహ సంఘసభలు రాజధాని హనువా కానసభ క్రిందకు రావని గత జనవరిమాసమున తెలుపబడి ఆకారణమువలన లాలాబజర్తిగాయి, మఖిటలాబాక్, డాక్టరుగోపిచంద్రు, నేను తప్పింపబడి యు, మరల నీ సంవత్సరముల దాని నుపయోగించుట చాలాపొద్దుముగ నున్నట్లు గ నిందింపక మానను. కారాగృహ సాధారణ కార్యముల నిర్వహణమునందు గూడ ఆటంకములు గలిగింపబడుచున్నవి. బహిరంగముగ గాకున్నను కృత్రిమముగ నై నను కారాగృహ సంఘసభ్యులను జేర్చుకొనుట కభ్యంతరములు కల్పించబడుచున్నవి. పంజాబులోని జైలులకు ప్రయత్నములు జరుగటను గూర్చి యిదివరకే చెప్పియుంటిని. సారాయి, విదేశ కన్త్రముల విక్రయ నిరోధము అధికారుల కండ్లు కుట్టుచుండును. కనుక డి. నెట్టెను అన్వేషణచేత నని భగీరథప్రయత్నములు గావించబడినను, కల్లతేలగాలు, గాంధీతోపిలు ధందులకు నేముక్తిద పరిణింపబడుచున్నది. ఈ సందర్భములలో సామాన్యముగ బద్ధోలికార్యక్రమమును నిర్వహించుట గూడ దుస్తరముగ నున్నది. ఈ విషయశీటిలో నిష్పంధము లిట్లు చెలరేగుచున్నను ధైర్యముతోను పట్టుదలతోను కృషి సలుపుచున్న ప్రచారకుల నెంతయేని ప్రశంసించదగును.

వార్తాపత్రికలు.

పత్రిక తీరాష్ట్రము నంతటను ఎట్టి బాధలకు పొందకు లోనయ్యెనో తెలుపనిదే, యీ విషయనాటక ప్రదర్శనము ముగియదు. పంజాబులోని పత్రికలనెంత కఠినబాధలకు లోనయినట్టిగాని, లోనయ్యాను వైర్యమును నిశ్చలముగను నిలువబడి నట్టిగాని, రాష్ట్రము మరెయ్యకరాష్ట్రము గలదని నేను నమ్మును. జాతీయవాదపత్రిక లన్నియు ఏదో యొక విధముగ ప్రభుత్వకాంత్యమును చవిజూచెను. 'రాజభక్తి పూరిత మగు' పత్రికలు మాత్రము తప్పించుకొనెను. దానికేరీనెట్లు 'రాజభక్తి పూరితమగు' పత్రికల ప్రచారము చాల కొలదిగ నే యున్నది. ఈపత్రికలన్నిటి ప్రచారమును జేర్చినను జాతీయవాదపత్రికలలో కనీసపు దానతోనైనను తులనాగుటకు లేదు. 'బుదేమాతరం', 'జమీందారు', 'ప్రతాపు', 'ఆకాళి', 'కేసరి' ముఖ్యముగ జాతీయవాద పత్రికలు. వీనిలో 'జమీందారు' 'నియంత' 'ఆకాళి' పత్రికల ప్రకటన యూహించుకొనవచ్చును 'జమీందారు' పత్రిక అన్నిటికన్న యెక్కువపొందకులకు లోను గావలసి వచ్చెను. ముద్రణాలయము, రూ. 10,000 ల ధరావతు ఒక్కమారు స్వాధీనము చేసికొనబడుటయే గాక, రూ. 2000 ల ధరావతు రెండుమారులు ముగ్గురు స్వాధీనముచేసికొనబడుటయు, నలుగురు సుపాదకులు ముద్రణముల బెరుబెట్టుక కారాగృహముల కేగి యుండుటయు తటస్థించినది. 'ఆకాళి' పత్రికాముద్రణాలయము స్వాధీనముచేసి కొనబడలేదేగాని మిగిలిన కర్మకాండ యంతయు యధావిధిగ జరిగెను. 'నియంత' పత్రిక న సాగుకుడు జైలులుకు వెళ్లి ధరావతును కోల్పోయిన తరువాత ఆ గెను 'బుదేమాతరం' పత్రిక గూ. 2000 ల ధరావతును రెండుమారులు కోల్పోయెను. ముగ్గురు సుపాదకులు వరుసగ జైలులుకు వెళ్లిరి.

'ప్రతాపు' 'కేసరి' పత్రికలుగూడ ఒక్కమారునను ధరావతును కోల్పోవు గౌరవమును చెందెను. ఇకమిదట నైనను ఈపత్రికలు సురక్షితముగ నడుచునో చూడవలసి యున్నది.

నేను వైనింగ్లించిన నిష్పంధవిధానము సంపూర్ణముగాను. కానిని గూర్చి సంపూర్ణముగ వివరించుటకు చాల కాలము పట్టును. ఈ యుపన్యాసమున కది యధికముగను నుండును. మనకు తెలిసిన విషయముల మూలక చేర్చుకొనినను, ఒక గొప్ప పుస్తకమగును. నిష్పంధవిధాన మిరాష్ట్ర ప్రాంతముననున్నదియు, కిలాభును కారాగృహ గురుద్వారా యుద్ధములందు పనిచేసెడి ప్రచారకులెట్టి బాధలకు లోనగుచుండినదియు నేను కొంత మాకు తెలుపుటకు ప్రయత్నించితిని. ఈరాష్ట్రమునం దిప్పటికి విచారణయై శిక్షాబొందినవారు సుమారు మూడువేలకుంది కేమాత్రమును తక్కువగనుండదని చెప్పవచ్చును. వారిలో నన్ని సంఘములకు సంబంధించిన వాయువులను జేకభక్తులును గూడ గలరు. త్యాగబుద్ధితో కారాగృహములకు వెళ్లినవారిని ప్రశంసించవలెనో, కొలదియందియైనను పట్టుదలతోను ధైర్యముతోను కేకకొలిపి బయట పనిచేయువారిని ప్రశంసించవలెనో చెప్పట దుష్కరముగ నున్నది. హిందువులును మహమ్మదీయులును తమ విధ్యక్తమును ప్రశంసనీయముగ నిర్వహించి రనుట నిర్వివాహాంశము. కాని బాధల నోర్చుకొని నిరుపమానముగ స్వాధీనత్యాగము జూపిన గౌరవము నిక్కముగ నిట్లు సంఘమున కిదివరకును, గత సంవత్సరము వారు మిగిలిన రెండు సంఘములకన్న రాజకీయోద్ద్యమమునందు

వెనుకనుండినను, గట్టిప్రయత్నములు చేసి ముందడుగులు వేయ గలిగిరి. పరిష్కారమును వచ్చినపుడు వారు వెనువదలెను. సిద్ధుల తప్పులను గురుద్వారాయవ్యయమునందే మునిగియుండి రనియు రాజకీయ స్వాంత్ర్యమునకై ప్రత్యేకించి పనిచేయ లేదనియు అందుకు, అది యధార్థముగ నే యుండవచ్చును. కాని వారు తమ యాద్యయమును కొనసాగించుటలో వాగ్దాన కపిలే సహాయనిరాకరణ నూత్రములను గ్రహించి ఆచరణలో బెట్టియుండుట గమనింపదగిన యంశముగ నున్నది. వారికి వైదిక విశ్వాసమును శాస్త్రమును గలదు. వారి పుట్టుకయు, లక్షణ ములును, పైనికరంబంధముగ నే యుండును. వారికి పోరాడు తత్వసామర్థ్యము లుండి యు, కాంత్రానుగోళ్యముచిన యహింసనే గ్రహించి విశ్రాంతియుగా (పవర్తింతుమన్నాడు. ఆగ్రహమున కెరివా రకకాశము నిట్టచును గూడ వీరు నివాసముగను బుద్ధియును నిలిచియుండుట ప్రశంసార్హము. నిశ్చలగు ధైర్యమును వారు ప్రేమించిరని తప్పుక చెప్పవలెను.

ప్రచురణశాఖ

ప్రభుత్వము నిర్వహణముతో తప్పజేందక మరీ యొకవిధముగ తమ యాద్యయములను వెలువేర్చుకొనుచున్నారు. గతపర్యాయము లింకాసంవత్సరము ప్రచురణశాఖకై కొంత ద్రవ్యము ప్రత్యేకించబడినది విూత పరియునది తెలుపెదను. గతసంవత్సరము ప్రత్యేకశాఖ యాపువలచేనా బడిననగూడ ఆ పనిమాత్ర మాగలేదు. ఏవిధమున నున్ననో యూహించుట తక్కువగానున్నది. ప్రభుత్వప్రకటనలములముననో, ఇరవారా పత్రాలకు సహాయముచేసికొని కట్టలకు సాయముచేసికొని ఆపనిని సాగింపవలెనని నేను వింటిని. ఏవత్రిలు, ఏమను ప్యు లిందులకు తెలియుననో చెప్పవలెను వీలులేదు గాని ప్రతికలలోను, ఉపన్యాసములలోను చెప్పబడి వానిని ప్రజలు జాగ్రత్త జూల్గించి దైవమునది నేను మోక్షము జేయు చున్నాను. పేరు ప్రకటించుకొనక 'జాతీయవాదు'లని కర్తవ్య పారింతుకొని మనవై నిందలు కురిపింపవలెనని విషయములు తెందుమాత్రము నాకు తెలియును అందులో నొకరు 'పంజాబు జాతీయవాదు'యని వ్యవహరించుకొని గాధిమహాత్ముని కుడ రము వ్రాసియుండెనని నాకు తెలియును. అతడు వాస్తవముగా జాతీయవాదియో లేక కుమారాజాతీయవాదియో నేను నిశ్చయ మాగ చెప్పవలెనని, తరువాత యాచిమములనుగూర్చినో ప్రభుత్వమువారిక ప్రకటనను గావింపగా, ఆవ్యాసము నందలి మాటలకును ప్రకటనయందలి మాటలకును భేదము లేకుండెను. ఇందును ఇట్టి ఆవ్యాసము ఏతీరక బయలు దేరునో యూహింప వచ్చును. మరియొక వ్యాసము, సంశ్లేషము లేక, ఒకప్రతికకు బంపబడినది. ఆవ్యాసము ప్రకటించబడియుండిన చో, అందును దానిని "జాతీయవాదులు, యభిప్రాయముగలవని మోగవలె యుండును. పేరు ప్రకటించుకొనుట కాతనికి ధైర్యము చాలకుండెను. పేరుండినగాని ప్రకటించుటకు వీలులే దని ఆపత్రిక ప్రత్యుత్తర మిచ్చి నందులకు నేను సంతసింపుచున్నాను. గాలియెట్లు వీచుచున్నదో తెలియు టకును ప్రభుత్వమువారిట్లుండును మనయాద్యయమును అజ్ఞాన ముటకు సంసిద్ధులై యుండెననియు, ఈవిషయములవలన బాగుగ తెలిసినచున్నను, ఈసాధనముకట్టియే గాదు. ప్రభుత్వమువారిలో సంబంధములేనివారు గూడ కొందరు తుంటరులు మనలోనునకు మనఃస్ఫుర్తలు కల్పించు నుద్దేశ్యముతో ఎట్టి నీడమాగ్నములకై నను ప్రాల్సాలుచుండురు. దీనికిన్నిటికిని ప్రతిక్రియ యొకటియే గలదు. మనము ఒండొరులను ద్వేషించక ప్రేమించి నిశ్చలు లమై కృషిసలుపుచుండవలయును. గతకొలదివారములలో మన లోనునకు మన స్ఫుర్తలు కల్పించు నుద్దేశ్యముతో సభలయందును, పత్రికలయందును అనేక కనటోపాయములు పన్నబడినవి కాని ఒక్కటైయును ఫలింపకుండుట సంతోషమునకు కారణముగు చున్నది. మన మీదలలో బడకుండ సావధానచిత్తులమై ప్రవర్తింతుమేని విజయము పొందవలెను.

నిరాకరణ కార్యక్రమము

ఉత్తరమును ప్రస్తుత పరిస్థితులలో సరియైన నూర్ణము లలో నడుపుట విధానము. అభిలఖిత కార్యము సంఘ మువారు మన నిర్వహణమునకై నిర్మాణకార్యక్రమమును నివే దించిరి. మన యుద్దేశ్యములు శీఘ్రముగ నెఱవేరుట కీ కార్యక్ర మము తగియుండదని కొందర కప్పిస్తీ గలిగెననుట నిజము. ఉత్తానా మపరిమితముగ నుండి గాంధీమహాత్ముడు నిర్ణయించిన కార్యవిధానము జయప్రథముగ నిర్వహింపబడుచుండిన సమయ మున కానసోల్లంఘనవిధానమును ఆపుదలచేయవలెనని బాక్సోతి తీర్మానించుటవలన ఉద్ద్యమబలము తగ్గెనని కొందరు తెలుచుచు న్నారు. కాని యట్టిప్రామాణ్యపడి వారిలో నేనంగీకరింపజాలనందు లకు చింతింతున్నాను. ఇక కొలదికాలములోనే తమ కోర్కెలు ఫలించునని యాసపడుచుండిన ప్రచారకుల కాశాధిగము

గలిగె ననియు నాకు తెలియును. కాని రాజ్యద్రోహసభా కాన నము, క్రిమినల్ లా కాసముల క్రింద నిష్పంధము లపరిమితి ముగ నాగి, చట్టములు భిక్షింపబడిన జిల్లాలయందుత్సాహము తగ్గెన గాని ఉద్దేశ్యము నెలకొనెననిగాని నేనంగీకరింపను. కాన సోల్లంఘనమును ఆపుదలచేసిండులకు విమర్శించువారెవరాయని నేను విచారణజేయగా వారిలో నెవరును కానసోల్లంఘన విధా నముతో నన్నియంశములను ఆచరణమున బెట్టుటకు సంసిద్ధులు గాని వారు నేయుండిని నాకు తెలిసినచున్నది. ఇట్టివారు సాధ్యము. చెండుపక్షములకు తీవ్రముగ పోగు జరుగుచు డిన, వీరు మారమునండి చూచి చంకలెగురవేయుచుండురు. అట్టివారికి బుద్ధిలే తీర్మానము రుచించినదిగాదు. మన తప్పులను చూచు కొని సవరించుకొని యింకను బాగుగ కార్యములను సాధించుట కవకాశ మిచ్చెడి నిర్మాణకార్యక్రమము ప్రేక్షకులకు రుచించు ట కష్టము. కనుక అట్టి వ్యాఖ్యానమునకు చెవిమొగుట యనుభవ సునియ, దానికి విలువయేలేదనియు, నా నిష్పత్తాభిప్రాయము. విమర్శకుల యాశేషణల విలువ కనుగొనుటకు నేనొక మార్గ మును నూచించెదను. బక్సోతి కార్యక్రమమునందంత్యప్తి జూపు వారిని, వారు ఏమిత్తాము జూపిరో, ఎంతవరకు చూపనం డిరో, జేయబడు వెనుటకు సిద్ధముగ నుండిరో, స్వయముగ కానసోల్లంఘనమును చేయుట కష్టపడిరో, యడిగిన బాగుగ నుండును. ఆప్పుడే నా యభిప్రాయము సాధు పని విదితము కాగలదు.

నిర్మాణకార్యక్రమము

జనసామాన్యము ముఖ్యముగ నిరాకరణద్యమమునకు కనుకూలముగ నున్నదని మన మనునము కనుగొనుచున్నాము. కా క్రైను నిర్ణయించి విధానముప్రకారము నడుచుటకు ప్రయత్నము సంసిద్ధియునున్నామని జిల్లాలలో ప్రచారముచేసిన నాకర్మకర్తయు తెలియేయున్నది. ప్రజలకేమాత్రమును ఉత్సాహము కల్పించు యిత యేల? పనిచేయుచున్నవారు చెజిస్కాలలకు బెట్టుచుండ వారి స్థానములు భారీగ నుండవలె, తక్షణము ప్రోత్సహారు రంగమునకు దురుకుచున్నారు. మొదటపనిచేయుచుండినవా రంతసమర్థులుగాకపోవచ్చును కాని యనుభవము లగుకొలది సమర్థుల దానియంతట ఆదియే వచ్చుచుండును. కనుక అందఱును ఈకార్యక్రమమును మునుపటి వలెనే అత్యంత యత్నాకా మతో నిర్వహించెదనని కోరుచున్నాను. ఈకార్యక్రమము తాత్కాలిక మైందే యనియు ప్రోత్సా కార్యక్రమమును ప్రారం భించుటకు పూర్వము మనకు తక్కి గలిగియుండు కిది తోడ్పడునని యు మజురారు. ప్రోత్సా విధానము సవరించుటకు మున్ను ఆహింసను ముఖ్యముగ నలవడ జేసికొని దౌర్జన్యసాతియుగ మన కార్యముల ననుష్ఠించుటకు యోగ్యత సంపాదించుకొనుట యత్యవశ్యకము.

ప్రోత్సా కార్యక్రమములోని ముఖ్యంశములు మీకు తెలి సియే యున్నను, మరల నిటనివేసించుచున్నాను.

1. కాక్రైను సభ్యులను చేర్చుట, తిలకు స్వరాజ్యనిధి వనూలు చేయుట.
2. ఆటరానితము'ను తొలగించుట.
3. అన్నిజాతులయందును సకలవర్త్యమును నెంపొం దించుట.
4. విదేశ వస్త్రముల బహిష్కారము, స్వదేశ ప్రోత్సా హము.
5. త్రాగుడును మానుట.
6. పంచాయతి కోర్టులను స్థాపించుట.

వీనిలో, మనరాష్ట్రమునందు కద్దర ప్రచారమును, పంచాయతికోర్టుల స్థాపనమును అతిముఖ్యంశములని నాయభి ప్రాయము. మనమీదలెదని నిర్వహించితిమేని మనయుద్దేశ్యము నెఱవేరుట నిశ్చయము. కాక్రైను సభ్యులను చేర్చుటయు, స్వ రాజ్యనిధికి ద్రవ్యమును వనూలుచేయుటయు, ఆటరానితం మును పారద్రోలుటయు అరసకార్యములు కావని నేను చెప్ప ను. కాని తక్షణము వై రెంటివైన నే దృష్టి నిగుడించి ద్విగుణీ కృతోత్సాహముతో పనిచేయవలెననియు, అట్లుచేసిన మన కోర్కెలు ఫలించు ననియు నాయాశయము. తరువాత హిందూ మహాత్ముడియ సభ్యుల దానియంతట ఆదియే కార్యక్రమము నెల కొనును.

కారాగృహమునకు వెళ్లుటకుండు, శిక్షయంతయు కద్ద రుపయోగింపవలె ననియు, కద్దరే శిక్షమునకు ముక్తియనియు గాంధీమహాత్ముడు తుదిసంకేతము నొసంగెను. కద్దరు స్వరా జ్యము నెట్లు సంపాదించునా యనేటల కార్యక్రమముగ నుండును. కద్దరునకంతవిలువ యేల యొసగనలెనో యనినూడ వా రడుగు

చుండును. ఈ ప్రశ్నల నడుగు వారికి నిరాకరణోద్యమ తత్వము బాగుగ బోధపడలేదని నేను తెలుసును. నిరాకరణోద్యమము నిరంకుశాధికారద్యమమునండి యధికారము లాగు కొనుటయేగాక ఆ యధికారము వచ్చినపిదప బాగుగ వినియో గించుకొనుటాగున సమర్థతను సంపాదించుకొన వలెనని కోరు చున్నది. వనయధికారమును పోషింట్లుకొనుట కష్టముగ నుండియుండుటచేతనే యధికారమును ఇంగ్లీషువారికి కొల్పో యితిమి. ఇంగ్లీషువారు మనలోపములగ వినియోగించియే రాజ్య మును సంపాదించిరి. క్రైస్తవయోగించి సంపాదించియుండలేదు. స్వప్రయత్నములవలన కష్టము నుపయోగించి విదేశవస్త్రములను బహిష్కరించి తిమే ని దేశము నుండి సా లు కడదెలిగొట్టు మిగులును. మన ముడిపదాము తిచ్చుటనే యుండును. వానిని మనవా రుపయోగించి మనకే తయారుచేసి యిచ్చుచుండురు. అందువలన మన చాకచక్యమును, వికలవర్త్యము ను శ్రద్ధింపగలగుదుము. ఇతరులవై నాధాపడి యుండు ననసము తప్పును. భారతదేశమంతయు విదేశవస్త్రములను విలు పి చేయించుటమాని ఏనాడు కద్దరువస్త్రములను, లేనశేషములూ కియారచేయబడినవస్త్రముల నుపయోగించునో, అడిగమే స్వరా జ్యము సంప్రాప్తగును. విదేశవస్త్రబహిష్కారమును జయ ప్రథముగ సాగించుట కన్ని సంఘములం దై కలత్యయిండవలెను. కద్దరుకు విలువ యితియే.

పంచాయతులు

నిర్మాణకార్యక్రమమునందు మనము తక్షణమే నిష్ప హించవలసియంత మేమనిన, పంచాయతులు. అదృష్టవశమున పంజాబునందు పూర్వపు గ్రామపాలకవర్తకు లింకను చెడబడి యిచ్చి ఇంగ్లీషువారి యధికరమునకు వచ్చుట కిది చివరరాష్ట్రమిచ్చి, సాంఘికపద్ధతులకును సంపూర్ణముగ నశింపవలెను. (గ్రామసంఘములందు పంచాయతులు ముఖ్యముగనుండెను. కాని నేటి పంచాయతులు చాలవరకు కలములవై నాధాపడి యున్నవి. వివాదములనుండియు, వినోదములనుండియు ప్రజ లను తప్పించుటకు గ్రామపంచాయతులను మనము మరల స్థా పింపవలయును. ఇతరరాష్ట్రములలో వలెనె, పంజాబునందలి రయుతులు ప్రజలు కోర్టులలో నెలకొలిపి యాప్యములను వృథా నేయుచుండురు. పంచాయతులు బాగుగ నెలకొని పనులను నిర్వహించుచో, ప్రభుత్వమువారి రాబడి తగ్గుటయే గాక ప్రతిష్ఠయు తగ్గును. అందువలననే, పంచాయతులు బాగుగ స్థాపింపబడుచుండ, వాని కధ్యంతరములు గట్టి కల్పింపబడు చున్నవి. కాని యీ యధ్యంతరములు ప్రజలక్రేయమును పెం పొందవని తెలిసికొని యింకను ఉత్సాహముతో మనము వానిని నిర్వహింప వలయును. పంజాబు రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘము పంచాయతుల విషయ మునాలోచించుటకు బూనుకొనుట సమంజసముగ నున్నది. పంచాయతుల నిబంధనలు మున్నగునవి త్వరలో ప్రకటిం చుట కేర్పాటులు జరుగుచున్నవి. ప్రతి ప్రచారకడుడు ఈ పంచాయతులను నెలకొల్పుటకు శ్రద్ధతో బూనుకొను నని నేను తెలుచుచున్నాను. అంతఃకలహములు నశించుటకును, హిందూ - మరాఠ్పడియ సభ్యుల ముంకను దృఢపగుట కీ పంచాయతి లెంతయేల తోడ్పడునలెపు

ఉపసంహారము

నాయుపన్యాసమును ముగింపు జేయుటకు పూర్వము, మీరెల్లరును ఈసభనుండి యుత్సాహముతోను, ధైర్యముతో ను, పట్టుదలతోను, వెడలవలెనని నేనుకొను చున్నాను. ప్రతి వాయను తనతన ధర్మమును నిర్వహించు సంతకాలము, లేదు. స్వాగత్యము, స్వాతంత్ర్యము మనయందు నాటుకొని యుండునంత కాలము మన మధైర్యపడ నవసరములేదు. దౌర్జన్యసృజిత సహాయనిరాకరణము ధర్మమార్గ మని మనము తెలుచి నపుడు, జయోపజయములతో మనకు సంబంధము లేదు. ఈ సందర్భమున నేను శ్రీ మద్భగవద్గీత నుండి మొక శ్లోకము నుదాహరించుచు, అశ్లోకమునం దిమిడియున్న శ్రీ కృష్ణభగవానుని యుపదేశమును మీరెల్లరు గ్రహింతు రని విశ్వ సింపుచున్నాను!

“కర్మణ్యేవాధికారస్తే మా ఫలేషుకదాచన,
మా కర్మఫలహేతు ర్భూర్మాతే సంగో స్త్యకర్మణి.”
“కర్మనుచేయుటకుమాత్రమే నీకధికారముగలదు. ఫల మెప్పుడును నీయధీనముగాదు. భూవాప్తి మనమున నిడికొని కర్మను చేయవలెను. కర్మను చేయకపోవుటయందు సయితము ఆసక్తిని జెందవలెను.”

నిర్బంధవిధాన విజ్ఞాపనము

మౌలానా హజరతు మోహనిగారి కేసు

సెషన్సుకోర్టు విచారణలో న్యాయాధిపతి తీర్పు వివరము

హైకోర్టు విచారణ జూనునెలలో జరుగును

పండిత మదనమోహన మాలవ్యాగారు విక్రాంతికొలకు మరేకు వెళ్లుట

అహమదాబాదు కాంగ్రెసు సభ్యులు - పన్నుల నిరాకరణమును గూర్చి యోచించుట

వి. జే. పటేలుగారు - అజ్మీరులో రాష్ట్రీయకాంగ్రెసు సభ

కొచ్చినులో మండలకాంగ్రెసుసభ జరుగును

ఫిర్రోజ్ పటేలుగారు పూచీకత్తుల నిమ్మట - 98 గురిని వదలుట

సి. ఎన్. రంగయ్యగారిని లక్నో జైల్లా జయిలులో ఒక నెల ఏకాంతవాసమున నుంచుట

ఆంధ్ర రాష్ట్రము

భిక్షు ప్రచారము - నెల్లూరులో ప్రకాశంగారి యుపన్యాసము

నెల్లూరులో కాంగ్రెసు ప్రచారకులగు శ్రీమతులు యతిరాజమ్మ, వామనస్వతమ్మగార్లును

యిద్దరూ వేంకటగిరి జమీందార్లపైనను మరియుద్దరిపైనను కేసులు

మౌలానా హజరతు మోహనిగారి కేసు

సెషన్సుకోర్టు విచారణ

న్యాయాధిపతి తీర్పు వివరము

(నిన్నను ప్రకటింపబడిన హజరతు మోహనిగారి పూర్తి నివేదికము స్వరాజ్యపత్రికనుండి అనువాదితము.)

సెషన్సుకోర్టు 1921 కేసుక్రింద ముద్దాయి నేరము చేయ లేదని జూరులు 5 గురులు ఏకగ్రీవముగ తేలిపిరిగాని నేను వారితో నేకీభవింపజాలను. కాన న్యాయము పూర్తిగా జరుగు టకు యీకేసును బొంబాయి హైకోర్టువారికి విచారణ నిమిత్తము పంపుటయే సముచిత మని నేను నిస్సంశయముగా తలచుచున్నాను. ముస్లిములగు మహాసభలో ముద్దాయి యొసంగిన యుపన్యాసము రాజావై తగిన ఏర్పాటుతో యధ్యక్షుజేయు టకు ప్రోత్సాహపరచుటగాక వేరొక్కటియని తలంచుట అసంభవమని నాకు తోచుచున్నది. న్యాయకాస్త్రాధారముపై నేర్పరచబడిన దొరతనమును పశుబలసహాయమున నెదిరింప వలెను. "వాల్మీకికడ కనపడిన నక్కడనే చంపుము" అను ఖురాను ఆజ్ఞానసారము కొండయధ్యమును చేయవలెనని ముద్దాయి ప్రోత్సాహపరచెనని నిర్ధారణ చేయక తప్పదు. అతరువుల వెంబడి ప్రభుత్వమును దౌర్జన్య పూర్వకముగ నెదిరించవలసిన స్థితి ఏర్పడు వరకును నేరము లంబంబింపవలసిన విధానము నంతను ముద్దాయి నిర్ణయించి బోధించెను. "మొదట స్వరాజ్యనిర్వచనము నామోతించుట, దేశీయమహాజన సభవారు బ్రిటిషుసామ్రాజ్యాంతర్గత స్వరాజ్యమున కలంబింప దలంచిన కాంతియుచిత సముచిత సాధనములకు జరుబుగ వీలైన తగిన అన్నిసాధనములవలన బ్రిటిషుపరికలమును కొంచమైన తేసిట్టి సంపూర్ణ స్వరాజ్యమును బడయుట" అను పరమావధిని ముస్లిములగు మహాసభవారు నిర్ణయించుట. అనిర్ణయానుసారము అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల నాదర్శముగా నుంచుకొని 1922 జనవరి 1న తేదీని యిండియా రిపబ్లికుపరిపాలన పేర్కొనబడెనని ప్రకటించుట. వాని కనుగుణముగ ప్రభుత్వమువారు చేర్పరచిన ఆయా కాఫుల కన్నీటికిని ప్రతిగా రిపబ్లికు ప్రభుత్వ కాఫుల శిక్షకుచుట. అట్లేర్పరచిన పిమ్మట ప్రభుత్వమునకును, రిపబ్లికుగ్గు మునకును సంఘర్షణము కలుగకమానదు. సంఘర్షణము కలిగినచో

ప్రభుత్వమువారు ప్రభుత్వసంరక్షణకార్యము నైనికాసన ప్రకటనాధికమగు నిర్బంధవిధానము నలంబించెదరు. అప్పుడు గంభీరమైన బోధించిన దౌర్జన్యరాహిత్యమును తక్కినవారు వదలినను కదలకున్నను మహామృదీయులు మాత్రము వదలిపోవెదరు. వారు శతశ్షి నెదుర్కొనవలసి వచ్చినపుడు విరోధిని నరకమునకు పంపెదరు. కొండయధ్యమును ప్రారంభించి ఖురానులో నాజ్ఞాపింపబడినట్టిని శత్రువు తెచ్చట కనబడిన నచటచంపెదరు. భిక్షాధకు సమస్య మత సంబంధమైన దగుటచే హిందూసామునకు బంధవిమోచనమును కలిగింపవలసిన బాధ్యత హిందువుల కంటె ను గూడ మహమ్మదీయుల కే అధికముగా నున్నది. గాన వారు దౌర్జన్యమును గడంగవలెను." అని ముద్దాయి జరుగవలసిన విధానము నంతను అంచెలంచెలుగా నిర్ధారణ చేసెను. బ్రిటిషువారు దౌర్జన్యము నలంబించినచో మహాసభకము ప్రాణనష్టము కలుగునని దొరతనమును హెచ్చరించుటకే తా నిట్లు నడిపితి నని జూరులు నుద్దేశించి ముద్దాయి పలికెను గాని నాకది సంకృష్టికరముగ కనబడలేదు. తనప్రసంగమున నేవో యొక వాక్యమునుమాత్ర ముదహరించి నాప్రసంగము స్వేచ్ఛగాను నిర్వచుముగాను అభిప్రాయమును తెలుపుటయే గాని నేరుకాదని ముద్దాయి వాదించుట నిష్ప్రయోజనము. పూర్వోత్తరసంబంధములను తెలిసికొనకుండ నొకవాక్యమును ప్రత్యేకముగ నెన్నడును చదువగూడదు. ఉపన్యాసమునంతను సాంగముగా చదువవలెను. ముద్దాయి యిచ్చిన ఉపన్యాసము నంతను నేను పూర్తిగా చదువగా అసోసియేటెడు ప్రెసువిలేఖరికి తోచిన భావములకు భిన్నముగా మరియొక భావము తోచుటకు వీలేలేదని నేను గ్రహించితిని. "1922 జనవరి 1 వ తేదీని యునైటెడు ప్రెస్సు ఆఫ్ యిండియా అనగా 'హిందూజాత సంయుక్త రాష్ట్రముల రిపబ్లికు ప్రభుత్వము' అను పేరుమీద రిపబ్లికును ప్రకటించవలెను. దానిని బడయుటకు వీలైన తగిన సాధనముల నన్నిటిని అలంబింపవలెను. దొరతనమువారు నైనికాసనమును ప్రకటించిన కొండయధ్యమునగూడ నవలంబింపవలెనను యుద్దేశముతోనే ముద్దాయి ఆ యుపన్యాసము నిచ్చెననియే నేనభిప్రాయపడుచున్నాను. (అని న్యాయాధిపతి పలికెను. అసోసియేటెడు ప్రెసు విలేఖరి దుర్గాదాసుగారు మౌలానాగారి యుపన్యాసమును పత్రికలకు పంపునపు డుపోద్ఘాతము క్రింద వైవాక్యమును వివరించెను. దానినే న్యాయాధిపతి యుదాహరణముగ చూపెను) గాన ముద్దాయి 121 క్రింద నేరము చేయలేదని జూరులు తేలిపిన అభిప్రాయముతో నేనేకీభవింపజాలను గాన క్రి. ప్రోకోడు 307 కేసు ప్రకారము హైకోర్టు న్యాయమూర్తులు తమ యిష్టానుసారము తీర్పుచేయుట కీ కేసును హైకోర్టుకు పంపవలెనని నేను ఆశ్చర్యించుచున్నాను అని న్యాయాధిపతి తెలిపెను.

124 వ కేసు

ముద్దాయి యిచ్చిన మూడు ఉపన్యాసములను అభిప్రాయప్రకటనమునే తెలుపుచున్నవి కాని ప్రభుత్వముపట్ల అనురాగరాహిత్యమును కలిగించుట కియ్యబడలేదని జూరులు లండనును (అసెసరులు) ఏకగ్రీవముగా నిచ్చిన అభిప్రాయముతో గూడ నేనేకీభవింపజాలను. బ్రిటిషుప్రభుత్వపరికలనా నిస్సంభమును పూర్తిగా తొలగించుకొని యిప్పుడే యిచ్చిన తీర్పులో బడయదగిన పరమార్థము సంపూర్ణస్వరాజ్యమని నిర్ధారణ చేయవలెననియే ఆ మూడు పుస్తకములలోను ముద్దాయి సభ్యులను హెచ్చరించెను. ముద్దాయి వాదించినట్లు స్వాతంత్ర్యము ప్రతిమానపునకును జన్మస్వాతంత్ర్యమే కావచ్చును. స్వేచ్ఛాపూర్వక పౌరస్వత్వమునకు విదేశీయపరికలనమునుండి విముక్తమగు సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య మాత్రమే యుండవచ్చును. ఇవి వేకాంతసాత్రములుగా నున్నంతకాల మాత్రమే తేదు. ఈపరమావధిని నేడేయిచ్చటనే అవలంబింప వలెనని హెచ్చరించుట వలన ప్రస్తుతమున్న ప్రభుత్వమును తొలగింపవలెనను భావము నూచిత మగుచున్నది. ప్రస్తుత ప్రభుత్వముపై అవిధేయతను విరోధమును కలిగించు నుద్దేశ్యము తేదని తెలుపుట నిష్ఫలము. అతిభీషములగు అవిధేయతను విరోధమును కలిగించుటకే ముద్దాయి యుద్దేశించెను. ప్రస్తుతప్రభుత్వరూపము కలిగిననేగాని వాటిపరమముకలుగదు. ఇందులకుతోడు ప్రభుత్వమువారేవో అపరాధములు చేసిరినియు దురుద్దేశములను కలిగియున్నారనియు దేశీయుల కన్యకులు పట్ల నిర్లక్ష్యముగ నున్నారనియుగూడ ప్రభుత్వమునుగూర్చి ప్రసంగించినపుడు సభ్యుల కాగ్రహ మతిశయించుటయు వారికిగల అవిధేయత ప్రబలమగుటయు నిశ్చయము. నేరమునందు సహజముగ ప్రజలలో తీవ్రభావము కలిగియున్నది. అట్టిచో కాంగ్రెసు తీరు మహాసభలకు వేలకొలిదిమంది వచ్చి యుండ వారిపదుట ముద్దాయి యీ యుపన్యాసముల నొసంగెను. కాన ముద్దాయి నేరము చేసెనని స్థిరపరచుట కింతకంటె హెచ్చుగా ఏమియును చెప్ప నవసరములేదు. కాన ముద్దాయి నేరము చేసెనని స్థిరపరచి అన్నిసత్తులను ఏకకాలముననే ప్రారంభమగు పద్ధతిని మూడు నేరములకును చెరి రెండుపేర్లు కలిపి వేసితిని న్యాయాధిపతి తీర్పు చెప్పెను. తీర్పు మూడును ఏకకాలముననే ప్రారంభ మగుటచే మౌలానాగారు మొత్తము రెండేండ్లుమాత్రమే శిక్ష ననుభవింపవలసియుండును. హైకోర్టు విచారణ

బొంబాయి హైకోర్టులో మౌలానాగారికేసు విచారణ చేసవి సెలవుల ఆనంతరము జూనునెలలో జరుగు నని తెలియుచున్నది.

తక్కినకేసు వదలుకొనుట

ముద్దాయి తన యుపన్యాసమును అసోసియేటెడు ప్రెసు విలేఖరి కిచ్చినందులకు చేయదలచిన కేసు వదలుకొంటి నని ప్రభుత్వన్యాయవాది కెంపు గారు నుడివెరి.

* * *

పండిత మాలవ్యాగారు

పండిత మదన మోహన మాలవ్యాగారు మూడు వారములు విరామము లేకుండ సంచారము చేసిరి. ఇపుడు విక్రాంతికొరకు మర్రీవెల్లిరి. పంజాబునుండి మాలవ్యాగారు అసాము సంయుక్తరాష్ట్రములకు వెళ్ళెదరు.

* * *

అహమదాబాదు కాంగ్రెసుసభ్యుల సమావేశము

పన్నులను చెల్లించకుండుట

ఉపసంఘము నేర్పరుచుట

5 వ తేదీ సాయంత్రము అహమదాబాదులో కాంగ్రెసుసభ్యులను అహమదాబాదు మ్యునిసిపలు సంఘమున నెనుక సభ్యులుగా నుండివారను కలిసి యిహైగోష్టిని ప్రసంగించిరి. పన్నులను చెల్లించకుండుపద్ధతిని మరల ప్రారంభింపవలెనని వారు తీర్మానించిరి. అందుల కవసరము లగు ఏర్పాటులను చేయుటకు ఉపసంఘము నేర్పరచిరి.

* * *

వి. జే. పటేలుగారి సంచారము

అజ్మీరులో 4 వ తేదీని రాష్ట్రీయ కాంగ్రెసుసభ జరిగినది. స్వదేశీవ్యాపక మత్యవసరమని ప్రత్యేకముగా ప్రకారము నుపన్యసిందిరి.

కొచ్చిమండల కాంగ్రెసు సంఘసభ

ఎరవల్లూరులో యోగమునకు శ్రీలక్ష్మణ, పరిశ్రామిక సభ, హిందూసభ మున్నగునవి జరుగుటకు వేయబడిన కాల లోనే ఆసభలు జరిగిన పిమ్మట యానెల 18 వ తేదీ ప్రాంత మున కొచ్చిమండల కాంగ్రెసు సభగూడ జరుగును. ఆసభకు సహజసిద్ధి చేసికొని వి. పి. మాధవ రావు గారి అధ్యక్షత వహించెదరు.

డిల్లీ కాంగ్రెసు భిలాఫతు వలంటీరులు

పూచీ కత్తుల నిచ్చుట

98 గురిని వదలుట

పూచీకత్తుల నియ్యనందులకు చెజసాలకు పంపబడిన డిల్లీ కాంగ్రెసు భిలాఫతు వలంటీరులలో 2/3 వంతులనుండి మ ర్తద పూచీకత్తుల నిచ్చి. వారిలో 5 వ తేదీవరకు 98 మందిని చెజసాలనుండి వదలిరి.

శ్రీ యుత సి. యస్. రంగయ్యగారు.

ఒకమాసము ఏకాంతవాస శిక్ష.

శ్రీయత సి. యస్. రంగయ్యగారు ఇటీవల ఆగ్రా నుండి తత్కాలపురముజిల్లా చెరసాలకు మార్చబడిరి. ఆయనకు ఒకమాసము ఏకాంతవాసశిక్ష విధించబడినది. (డిమోక్షాటు)

ఏకాంతవాసశిక్షకు కారణములు

భాస్కరశిర్డీస్వామి నివారణమున అతిభక్తితో శ్రీకృష్ణ భగవాను సారాధించుచుండును. ఎప్పుడును శ్రీకృష్ణదేవుని పటమును తనయెదుట నుంచుకొనును. భాస్కరశిర్డీస్వామి అగ్ని చెరసాలకు పంపినపుడుగూడ వారాకృష్ణపటమును చెరసాలలో గొడవతగిలినపగా దానిని తీసివేయుమని నూపర్నంటు ఆజ్ఞా పించెను. భగవాను నవమానింపవలదని తీర్థము చెప్పినను విసక యాద్యోగులచే నూపర్నంటు ఆపటమును బలిమిని తీయించి వేసెను. ఈరీతిగా శిర్డీస్వామి నవమానించుటవలన వాచెరసాల లోనున్న రాజకీయశిక్షకులందరిని చాల ఆగ్రహము కలిగినది. అందువలన వారందరూ ప్రతిస్థానమునను శ్రీ కృష్ణపటమును తగిలించ నిశ్చయించిరి. మరునాడు నూపర్నంటు 9 వ వార్డుకు లేక బారకుకు వచ్చుట తటస్థించెను. అచట శాక కృష్ణపటము కనబడగా దానిని తీసివేయడమైన. శిక్షకులు తమ ఆసక్తుని నిరారణగా తెలిపిరి. అంతట నూపర్నంటుకు అధికారము గలిగి తీసివేయుమని ఆజ్ఞాపించిరి. ఇదివరకు వుజబాదు చెర సాలకు మార్చిన ట్లాజ్ఞాపించెను. ఈ రీతిగా తరుచు వతనివ యముల కళ్ళంతరము కలిగించుచుండుటవలన శిక్షకుల కాగ్ర హా మధికమైనది. కృష్ణ మొనరింపకుండ దృఢనిశ్చయముతో ప్రభుత్వ తర మిచ్చుటకు వారందరూ నిశ్చయించి తమ ప్రతి నిధిగా సి. ఎస్. రంగయ్యగారిని నియోజించిరి. అవాదు మధ్యాహ్నము నూపర్నంటు మరల అచటికి వచ్చుట తట స్థించినపుడు రంగయ్యగారు మాటలాడజోగా నూపర్నంటు తృప్తికాం భావముతో వి వి పి య ౯ న కు ం డ ముందుకు పోయెను అందు వలన రంగయ్య గారికి చాల కోపము వచ్చినది. నూపర్నంటుకును అయ్యరుగారిని పరువవాక్యములు జరిగినవి. అయ్యరుగారిని నెట్టలు బంబులు కు మార్చవలెనని నూపర్నంటు ఆజ్ఞాపించెను. శ్రీకృష్ణపటము ను చేబూని అయ్యరుగారు తస్మాహముతో మండల చెరసాలను వదలివెళ్లిరి. రంగయ్యరుగారిని ఒకనెల ప్రత్యేకస్థలమునకు పం పెదనని మాత్రమే నూపర్నంటు పండిత మోతీలాలు నెహ్రూ గారిలో చెప్పెను. గాని అయ్యరుగారిని రెండుకోజు లొక చిన్న గదిలో పెట్టి తాళమువేసిరి. కాల్యకృత్యములను సెరవేర్చు టవలన నివలకు రాసిజుక ఆగదిలోనే మలమాత్రవిస్తవమున కుగూడ ఏర్పాటుచేసిరి. అందువలన నాగడిలో భుజంపనని రంగయ్యరుగారు రెండుకోజు లుపవ్యసించిరి. పిమ్మట రంగ య్యరుగారిని పాశ్చాత్య తై దీ ల ను ం చు గ ది కి మార్చిరి. మలమాత్రవిస్తవమువరకు మాత్రమే యీవలకు రానిచ్చు చున్నారు. ఈరీతిగా వేసవిలో నెలకోజులు వస్తగడియలును బంధించి యుంచుటవలన అయ్యరుగారి ఆరోగ్యము చాల చెడి పోవును. ఇదివరకే అయ్యరుగారి ఆరోగ్యము సరిగానుండలేదు. ఇంతవరకును క్యాంకరవ్యాధివలన అయ్యరుగారు చాల బాధ పడిరి. రాజకీయాందోళకుల పటములను చెరసాలలో నుంక గూడదను నిబంధన కలదుగాని మతసంబంధములగు పటముల నుంచగూడదని జయిలునిబంధనలలో లేదు. అట్టికో రంగయ్యరు గారి క్రమముగా నిర్దేశించిన వేయబడినది యెవరు తొందరే కానికలు ప్రతికట కాసిరి.

అసహాయవాదులపై కేసు

నెల్లూరులో విచారణ

శ్రీమతులు యతిరాజమ్మ బాలసరస్వతమ్మగార్లు శ్రీమతి కందాడె యతిరాజమ్మగారికి 5 వ తేదీ మ ధ్యాహ్నము 188 క్రింద నోటీసు అందచేయబడిన. నేడు (6 వ తేదీ) నెల్లూరులో విచారణజరుగును. శ్రీమతి శాటూరు బాలసరస్వతమ్మగార్లపై 188 క్రింద లేబడిన కేసు విచారణ నెల్లూరులో 5 వ తేదీన గుబుపేజిస్ట్రేటు కోర్టులో జరిగినది. 17 వ తేదీకి వాయిదా వేయబడినది. 107 క్రింది వేంకటగిరి జమీందారికుటుంబమునా రగు కళ్యాణరామారావు వేంకట రామారావుగార్లపైనను మరియుద్దరిపైనను లేబడినకేసు 5 వ తేదీ ని కోటలో విచారణ జరిగినది. 22 వ తేదీకి వాయిదా వేయ బడినది. (నెల్లూరు స్వకీయ విలేభి మేనెల 6).

కద్దరు ప్రచారము

ప్రకాశం పంతులుగారి పర్యటనము

నెల్లూరు, మే 5:—ఆంధ్రరాష్ట్రీయ కాంగ్రెసు సంఘా కృత్యు లగు టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుగారు కద్దరు ప్రచా రముకోరకు పర్యటనము సత్వము గలిగినను నెల్లూరుపురము నకు జనబెంచిరి. వీరు కాంగ్రెసు కార్యాలయమునకు జని రెక్కలను పరిశీలించిరి. మండలమునందలి కాంగ్రెసు ప్రచార మును గురించియు కాంగ్రెసు నిర్వాహవిధానము ననుబట్టి పెట్టి పనిచేయుటను గురించియు వివిధకక్షలవారి నొకటిగా చేసి యద్యమమునకు బలమును గలిగించుటను గురించియు కార్యాలయము వద్ద విస్తృత రామారావుగారిలో చాలవరకు చర్చించిరి. తరువాత ప్రభుత్వమువారి కన్నులలో ప్రస్తుతము మనము 188 సెక్సనుక్రింద విచారించుటకు సిద్ధముగ నున్న నెల్లూరు పుర ము న ం ద లి ఇ రు వు రు శ్రీ ప్రచార కుర్రాండ్రను గలసికొని వారిలో సంప్రదించిరి. వా రు జైలున కెంతమాత్రమును భయమందక యాత్యాహముతో నుండుటను దెలిసికొని చాలసంతోషమును వెల్లివిచ్చిరి. తరు వాత రేచాల నుండరరామిరెడ్డిగారిని ఎలసికొని వారితోడను ఇతిర రెడ్డిప్రముఖులతోడను కద్దరు ప్రచారమును గురించియు, విశేషము ఖద్దరును తయారుచేయుటను గురించియు చర్చించిరి. కద్దరుతయారుచేయుటకును ప్రచారము చేయుటకును అధ్యక్షు లొక ప్రణాళికను వారికి దెలిపిరి.

సాయంతనము వారు రామిరెడ్డిగారి సతీతిలకమును దర్శించి ఆయన గర్వించిన వైద్యసాహసములకు అభినందించిరి.

రాత్రి చాలసేపటివరకు రామిరెడ్డిగారి గృహమున పట్టణ ప్రముఖులు గలసి అధ్యక్షుని ప్రణాళికను గురించి చర్చించిరి. దీ ని జనునరించి గొప్పప్రయత్నములొనర్చుటకుని తోచుచున్నది. మండల కాంగ్రెసు సంఘకార్యదర్శిగారు పంతులుగారి వెంట నుండి వివరముల నన్నీటిని దెలిపెను. పంతులుగారు గతవసముసా యంకాలము ప్రయాణమై వెళ్లిరి.

కొల్హాపూరు మహారాజుగారి మరణము

బొంబాయిలోని స్వగృహమున కొల్హాపూరు మహారాజు గారు నేడు (6 వ తేదీ) ఉదయమున మరణించిరి.

సరిహద్దుసంఘము విచారణ

ఈ సంఘము నారి విచారణ యానెల 12 వ తేదీని పెనావరులో ప్రారంభమై 15 రోజులవరకును జరుగును.

కొచ్చిక్ వార్తలు

కొచ్చిక్, మే 5:— కొచ్చిను సంస్థానములో కెప్టాను ఎ. యచ్. యస్. పసిక్కూరుగారి అధ్యక్షతక్రింద ఒకవైద్య మహాసభ ఎరవల్లూరులో మూడునెలలును జరుగును. 11 వ తేదీన ఉదయము కన్య ఇ. కె. బానకీఅమ్మల్ వి. ఎ(హాసర్వ) గారి అధ్యక్షతక్రింద ఒక శ్రీలక్ష్మణ జరుగును. అదేపందిలో ఒక హిందూమహాసభ పి. కె. నారాయణస్వామి వి. ఎ.బి.యల్. గారి అధ్యక్షతక్రింద సమావేశమగును. మండల రామయ్యగ రు. ఎ. డి. యల్ గారు ప్రారంభోత్సవమును జరుపుదురు.

గత గురువారమునాడు ఉదకనందలములో విల్లింగుడెక్ క్రతుంధంపతులు అశ్వములపడకనమునకు ఆచటనే కల్లుగూ ఖండిరి. కుశవారమునాడు ప్రభుత్వసంబంధములో విల్లింగు డెక్ ప్రభిక్తి కనుసంరక్షక సంఘపు కమిటీసభ కళ్యాణత కహించెను.

లాహోరులో నిల్లరుకేసు విచారణ యగుచున్నది.

నీవు చాలోల్లాన ఇక్కడే బయలుపెడలినది. కథావళి

ఏమిటవి?— బాలోల్లానకథావళి కథలు!! ఆహా! ఎంత రంజముగనున్నవి! అన్నియు కథలే? ఆహా! అన్నియు కథలే ఆద్యులకథలు తమాషాకథలు!! ఆనందములగుకథలు!! ఒక్కొక్కటి 2 అణాలు 1-3 0-2-6 స్టాంపుపంపువారికి వేర్వ గలము. 3-కి వి. పి. సహా 0-9-0 అణాలు. తిలక్చాయాపటము నునుపుకాగితములో ముడించినది నెల 0-1-0.

ఎమ్. ఆర్. మాణిక్యం అందుకో, సం 92 అవధానం పాపయ్యరువీధి చూశ మద్రాసు

మతగ్రంథములు

నిత్యకర్మాక్షకము

సస్వరాంధ్ర ప్రయోగము

దీనియందు, స్నానము, సంద్యావందనము, హోహనము, బ్రహ్మయజ్ఞము, వైశ్వదేవము, అతిథిపూజ, అను ముఖ్యవిషయ ములు, వానికి సంబంధించిన, భస్మ, ఉర్బ్యపుండ్ర, వస్త్రధారణ విధులు, నూర్యచంద్ర గ్రహణ హోమములు మొదలగు దాదా. పు రం. విషయములు గలవు. ౧౦౦ పుటల పీఠికయందు ధర్మ శాస్త్రవిషయములను గూర్చియు, వేదములను పదంగములను గూర్చియు, అనేకవిషయములు చర్చింపబడినది.

అట్టవైండు. ౨-౦-౦ కెల్లాకొవైండు. ౨-౦-౦

సహచారము

సాంధ్రత్వార్థము. నూర్యోదయమున లేచినది మొదలు రాత్రినిద్రించువరకు శాస్త్రములందు మనము చేయవలసినదిగా చెప్పిన సకలవిషయములకు వైద్యశాస్త్ర భృగ్వశాస్త్ర వచన దృష్టాంతపూర్వకముగ వివరించి వ్రాయబడినది.

రావధు వైండు రు ౧-౦-౦ కలికోవైండు రు ౧-౧-౦

ఆంధ్ర పద పారిజాతము.

౮౦౮ పుటలుగలిగి కలికోవైండుగల అకావది నిఘం టువు. ఇప్పుడు లభించు నిఘంటువులలోకల్ల శ్రేష్ఠమయినది కొద్దిపుతులే గలవు. రు 3-౦-౦.

ముప్పదియిద్దఱుమంత్రులచరిత్రము

అపూర్వవిషయము లనేకములు గలవు. ౦-౧-౨౦౦.

వేదాంతచంద్రిక

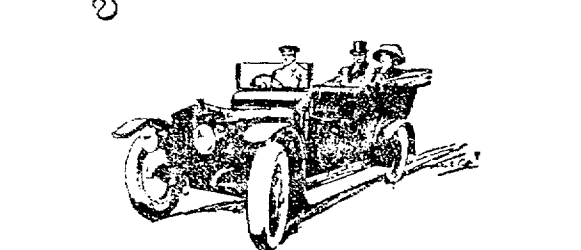
ఉపనిషత్తులనుండియు శంకరభాష్యము నుండియు ప్ర మాణ వచనముల గనంబడుచుచు ఆత్మచైతన్య మాత్రస్వరూప ముగా గలవాడు అనువిషయము లేటలేలుగు మాటలతో విక రింపబడిన గ్రంథము. ౦-౮-౦.

తైత్తిరీయార్థ పారిజాతము

ప్రశ్నోత్తరరూపమున తైత్తిరీయోపనిషదర్థము లేట లేలుగు మాటలతో వ్రాయబడియున్నది. నెల ౦-౮-౦.

(3) క. మార్కండేయశర్మ, కీకసాకు, మదరాసు.

గ్యాలీస్ మోటారు పాఠశాల

ఈపాఠశాలలో విద్యార్థులు 100 రూపాయలు కట్టిన, 2 మాసములలో మోటారు డ్రైవర్లుగా తయారై సర్టిఫికేట్లు గవర్నమెంటు లైసెన్సు పొందగలరు. బృహదొరకును. భోజనమునకు నెల 1-కి రు 16 లు చొప్పున చెల్లించవలెను. (11)

GALLEY'S MOTOR INSTITUTE. Post Box No. 1004, Kilpauk, Mad

చల్లారంగైయానుచందుషాపు

నాడు క్రొత్త జవిళి రకములను జపానునుండి తెప్పించి యిప్పుడే హాకుచేసి యున్నారు.

రోజురంగునందు సరిగ బుట్టలు వేసినది, ఆకుపచ్చ, చాకులేట్,

మున్నగు విధవిధరంగులలో పలువిధరకములు గలవు.

ఇవిగాక రవికె, జాకెట్టు దినుసులు కూడ త్వరలోనే తెప్పించెదరు.

బయటపూరి వర్తకులకు ప్రత్యేకపు ధరల నొప్పన పంపబడును.

విలాసమును చక్కగా వ్రాయుడు.

చల్లారంగైయానుచందు

(2360)

గొప్ప అద్దము తలుపులలో అందముగ నుండు షాపు

9, 10, 11, రత్తన్ బజారురోడ్డు, మద్రాసు

శ్రీమాన్ వైద్యరత్న డి. గోపాలాచార్యుగారిచే

ప్లేగు, కలరా మున్నగు ఘోర వ్యాధులకును అతిమూల్యము, మధుమేహము, సెగిరోగము, మూలము, మడమూర్చలు, ముట్టుకుట్టు, క్షయము, ఉబ్బసము, దగ్గు, శూలనొప్పి, మున్నగు వ్యాధులకును తగిన ఆయుర్వేదావధములును

గర్భిణీ స్త్రీలకును, తదితర స్త్రీలకును, పురుషులకును, ఆరోగ్యదాయకములగు లేహములు, సిరప్సులు, తైలములు వగైరా ఆయుర్వేద వివేకవధములు ఇందు గలవు. క్యాటలాగు ఉచితముగా నంపబడును.

సామెంపబడిన

టెలిగ్రాఫ్ అక్షరము:

"పండిట్" మద్రాసు. (1045)

ఆయుర్వేదాశ్రమం,

నెం. 41, ఆచారపుక్ విధి, మద్రాసు.

వేసవికాలమునందు ఉపయోగించుటకు తగిన జివిర్జరకములను క్రొత్తగా తెప్పించి యున్నాము.

కొల్లు, షర్టులు మున్నగువాటికి తగిన అందమైన పట్టుజివిర్జరకములు, టన్నుగు, జుట్టెర్లు మస్లిన్లు, క్రేపులు, ఆల్పాకాలు, పాప్లిన్లు, వాయియ్యు, ట్విల్లు, ఇవిగాక కాశిజపాను, కరాచి, బెంగుళూరు, కాంచీపురం మొదలగు స్థలములనుండి జలురకములచీరలు; జాకెట్టుకు, పానశ్శుకు తగిన మేలైన పట్టురకములు, మున్నగునవి మానదర్శనము.

ఇనన్నియు ఇతరులు ఆముగధరలకంటె తక్కువధరలకు విక్రయించెదము. (65-సి)

ఒక సారివచ్చిచూచిన మీకేతెలియును.

ఎడినమల్ లేఖరాజ్ అందుకో, 44 రత్తన్ బజారు రోడ్డు, మద్రాసు.

Mysore Government Security Life & Marriage Assurance Co., Ltd., Mysore.

Loans From Rs. 1,000 to Rs. 8,000.

Will be Given Without Interest and Without Security To 200 Bondholders Every Year.

Houses from Rs. 1,000 and Upwards will be Purchased

Without Capital and Without Trouble for our Life Policy holders.

For Prospectuses and Agency Terms, Please Apply to Messrs. P. K. Rau & Sons,

Chief Agents, Madras Presidency, Native States & Ceylon,

57, Thambu Chetty Street, MADRAS.

కేంద్రకీలాపాతునంపు కార్యదర్శి యగు

డాక్టరు మహమ్మదు

చెరసాలలో ఆధునాథముడుగ జూడబడుట

ఏకాంతవాసము.

హాలానా మజరులు హక్కుగాను "సర్వైలు" పత్రికలో నిట్లువ్రాయుచున్నాడు:—

నేను బక్కాద చెజుసాలకు రెండవర్యాయము 33 వ లేదని తెలియజేసి. ఆచెజుసాలకు శిక్షల ననుభవించుచున్న నాసహాయనిరాకరణోద్యమపు మిక్కిలి లందరిని దయతోను మర్యాదతోను ఆదరించ బడుచున్నారని వివరగా నేను అపరిమితా నంద భరితుడ నైతిని. ప్రతివారిని ఏమైనకష్టస్థితియు లున్న వాయని నేను ప్రత్యేకముగ విచారించితిని. ఏమి కష్టములు లేన, ఏమిని స్థానములు లేవ; వారు ప్రత్యేక తీర మొసంగిరి. నూపరింతుండే ప్రతి కష్టములు వారికిం గు. ఇప్పుడచ్చటలేను. అనిస్థానే ఒకపాఠశాల కడు ఉచ్చియున్నాడు. నేనెరిసికొనిన నపేక్షించితినిగాని అతడు అనారోగ్యము మున్నగు విలుగా కపోయెను. అతడుగూడ కన్నులు వాగి గునత దయతో తమ్ము నాదరించు చున్నట్లు నామిత్రులు చెప్పిరి. బేహారురాష్ట్రమునం దంతింతు రాజకీయ నిష్పంధిని నూన్యైస్తవ యుయతో తిరుగుదులలో దిగించబడిదురు. ఇదిఒక ఉప్తమేను. ప్రభుత్వమువారే దీనికి బాధ్యులుగాని చెజుసాలాధికారులు బాధ్యులు గావారను.

డాక్టరు మహమ్మదు మాత్రము వీరితోబాటు గాకుండ ప్రత్యేకముగ నాదరించబడుచుండెను. అతడు ఏకాంతవాస శిక్ష ననుభవించుచుండినట్లు నాతో చెప్పెను. ఇతరభైషిలను జూచుట కతనికి ఏలుగాకుండ చేయబడెను. నేనెరిసి గందర్బించినప్పుడు అతడు ప్రత్యేకముగ నా సమక్షమునకు పిలువకొని రావడెను. మిగిలినవారందరు ఒకటిగా దీసికొనిరావడిరి. డాక్టరు కిట్టి అసామాన్యపుకీక్ష ఎందులకో కారణము లేమియు నిరూపింపబడలేదు. ఇదిచాలాకూరమని అతడు నాతో చెప్పెను. చెరసాలల ఇకొప్పెక్కురుజనర దిట్టిపర్వాటును స్వయముగ జేసెనట. అతడుగూడ నొకపాఠశాలకు.

డాక్టరు మహమ్మదు మహమ్మదుగారు బాల్యమునుండి అతి గారాబముతో నుడుమారుగ పెంచబడిరి. అతనిని ఏకాంత వాసునకు బంపుట అతిక్రూరము. అతడు అతిపుడు కరాకాలలో జదివెను. విరోధాభిరుచులతో నతడై డేడ్లుచెడిది పి. హెచ్. డి అను బిరుదును సంపాదించెను. అతడు గొప్ప పాండిత్యముగల మహనీయుడు. ప్రసిద్ధికెక్కి గంభీర. సంఘములలో శ్రేణి పనిచేయువాడు, జేతీయులకందరికి చాలిష్టము వచ్చినవాడు, అనేకమది విరోధియులకు ముఖ్యమైన మిత్రుడు. నాజీవితకాలములో నేను జూడగలిగిన కాయలలో నతడు ప్రకాంతుడు. తన సహచరులనుండి అతనిని పేరుచేయుట చాల ఘోరము. మాత్రములు మున్నగు నీమఱుగూడ చెజుసాలలోపల ఆనోగ్యలను జూచుచు మాట్లాడుచుందురు. డాక్టరు మహమ్మదుగారికి అధునాథమున దిట్టిపర్వాటుముకూడ లభించదు. చెరసాలల ఇకొప్పెక్కురు- జనరలే దీనికి బాధ్యుడని నాకు తెలియుచున్నది.

కొలదిదినములలో గంజానుపండుగలు వచ్చినపుడు ముసల్యానులు ఉపవాసములు చేయవలసినప్పుడు. వానికి ఏమిపర్వా ట్లు చేయబడినవో నేను చెప్పవలసినగాని ర్వాతీయంత్ర ప్రాధికరణ సలుపవలసిన సమయమున మార్కాస్త్రమాసముతోనే వారిని గదులలో బిగించుట మహాపరాధ మగును. అతనియములలో ప్రభుత్వమువారిట్లు జోక్యమును కలుగజేసికొనరాదు.

బక్కారు చెజుసాలలో ఇక్కడెంతాబ్దుర్రహ్మ అతివిశేషముగ నున్నట్లును, 130 మంది టైడిలాబ్జరముతో పిడించబడుచున్నారనియు నేను వింటిని.

హాలానా మహమ్మదువాఫీగా రిప్పుడు తిరిగి తమపూర్వారోగ్యము ననుభవించుచు నుఖముగ నున్నారని వినుటకు నాకు సంతోషముగ నున్నది.

గుంటూరు జాతీయవిద్యాపీఠ పరిశ్రులు

ఈపరిశ్రులకు హాజరువారు దరఖాస్తులను, దరఖాస్తు నమోదాలమీద, పంపవలెను. ఈ నమోదాలు విచారణకర్తచేర వ్రాసిన ఉచితముగా దొరకగలవు. ప్రత్యుత్తరములు, నమోదా ఫారములు కావలసినవారు జవాబుకుకూడా పోస్టిజిచ్చిట్లు పంపవలెను.

లాహోర్కు కాశ్మీరము మధ్య విమానములను పరుగెత్తించ నెంచిన సుప్రసిద్ధులగు మస్కీగారు తమ ఉద్దేశములను మానుకొనిరి. నెప్పుడుగలెనుండి కరాచీనుండి ఆంగ్ల నేకము:కు విమానములను దీసికొనిపోవుట కలదుద్దేశించుచున్నాడు.

నోటీసు

63

నూజివీడు జమీయాల్లా కా గొల్లపల్లి యస్టేటునకు హక్కుభక్తములు గల ఈక్రింది పెట్టెలు దాఖలా యాస్తి 10-5-22 తేదిన సాయంత్రము 3 ఘంటలకు సదరు యెస్టేటు జమీందారుగారు ఖద్దన గొల్లపల్లి లో వేలము వేయించడము మూలకముగా విక్రయించబడును. గాన వలయు వారు ఈక్రింది చిరునామమునకు విచ్చేసి పాట యందు విజయముపొంద ప్రార్థితులు. మాకు లృప్తిగా ధర రాబట్టినట్లు తోచినయెడల అట్టివారికి క్రయధనం మీద 100-కి రూ 1-0-0 చొప్పున కమీషను సదరు దస్తావేజు రిజిస్టరు చేయు కాలములో యివ్వబడును.

పెట్టెలు

I శ్రీ అమ్మగారి తోట యనబడే నూజివీటి పురమునకు తూర్పుగా యుండు తోట విస్తీర్ణం 24-0-0 యకరములు యిది నివేశనస్థలములకు పనికివచ్చును. యిందులో సుమారు రెండు యకరములు స్థలము అప్పారావు కులోద్భవుల తిరుపల్లిలు యున్నందున మినహాయించడ మయినది.

II ఆగిరిపల్లి నూజివీడు రోడ్డుమీద యున్న కృష్ణవిలాసము (వీరోజితోట) యిందు మామిడి చెట్లు గలవు. బావియున్న గలదు. ఈ తోట విస్తీర్ణం 49-0-0 యకరములు.

N. B. ముందుగా తెలిపిన, వలయు వసతులు యేర్పరుపబడును.

గొల్లపల్లి యెస్టేటు హజారు ఆఫీసు, గొల్లపల్లి. } శ్రీమన్నారాయణ అప్పారావు బహదూర్, జమీందార్.

For Sale Overland.

వెలతక్కువ. శ్రేష్ఠమైనవస్తువు.

మోటారుకారు, మాడెల్

go. American Car

ప్రీమరు మోటారుగా నడచుట వంటిది. ఇప్పుడు ప్రస్తుతం దొరకనటువంటిన్ని, సదరు మోటారు కారు, మాడెల్ 90 ఓవర్లాండు యీక్రింద అడ్డెసు వారివద్ద విక్రయమునకు వున్నది.

వలయువారు యీక్రింద అడ్డెసువారికి వ్రాసి విచారించ కోరెదము.

(17) బద్రినారాయణ సూర్యనారాయణ, గంటూరు ఫరంవారు, గంటూరు.

తవ్వరలో వెలవడనున్నది [వెల రూ. 2-0-0.

శతకర్తావర్తి

గ్లాజు కాకిరములు-కాలికోవైండు-600 పేజీలు. క్షీరశేషులైన చెంటూల వెంకట సుబ్బారావుపంతులు గారిచే సంపాదితము. ఇందు భక్తిమక్తి వైరాగ్యములను బోధించునట్టియు, లోకోత్పలతోడను నీతిబోధకములగు దృష్టాంతములతోడను నిండియుండునట్టియు శృంగారరసము చిందునట్టియు శతకములు పద్యరత్నములు మున్నగునవి ముద్రింపబడి యున్నవి. ఈ మూతన కూర్పుయందు శ్రీ శతకములకూడ చేర్చబడినవి. శేషక, సుమతి, భాగ్యర, సత్యవతి, సురాభాండే శృంగ, కలువాయి, కాంతాలతావ, లావణ్య, తాడిమర్ల, మల్లికార్జున, వెంగళరావు, చంద్రవదన, నాయకనాయకి, భద్రువారి, వేణుగోపాల, కాళహస్తిలింగ, రామలింగేశ, కవిచౌడ పుక, గణికానాథ, పాపతిక్కోపాఖ్యాన, చక్కటండక, కామేశ్వరీ, భుజంగ పుపాల, భక్తిపీఠామణి, సర్వమంగళా, భాగ్యవతి, నాగేశ్వరి, శ్రీకాళహస్తిశృంగ, శ్రీరామతారక, కుమ్మరేశ్వర, దాశకవీ, నరసింహ, మానసభాగ్య, భజగోవింద వగైరా శతకములు, మానుమర్పించువంతి, మానుమర్పించువంతి కలవు. విక్టోరియాడిపో, మెలాపూరు - మద్రాసు.

మెట్టభూముల వ్యవసాయము

XIII

పనిముట్లు

పల్లపు నేలలలో లభించునంత ఫలితము మెట్టనేలలలో లభించదు. అందువలన ప్రతియముతుకు ఎక్కువ విస్తీర్ణముగల మెరకనేల యుండవలెను. పల్లపు నేలలలోవలె వైదైన ఎప్పుడో నొకప్పుడు దున్ని తేచాలను. కాబట్టి మెట్టనేలలయందుకు ప్రత్యేకమైన కొన్ని పనిముట్లు కావలసియున్నవి. మెట్టనేలలప పట్టునలతో సాగుచేయుటకు, అందువలన వాటికి ఆవశ్యక మయినన్ని పనిముట్లు నిర్మించియుండవలెను.

నాగళ్లు

దత్తమండలములోను, గంటూరుజిల్లాలోను మెరక నేలలను దున్నుటకు పెద్దనాగళ్లుకలవు. ఇవియంత శ్రేష్ఠమయినవి కావు. నేలను 8 మొదలు 10 యంగుళములలోతు దున్నునది మెరకనేలలో లభించగలిగినంత ఫలితము లభింపదు. కొయ్య నాగళ్లు అంతతోతుగా దున్నుకలవు. దీనితో దున్నినప్పుడు ప్రతిరెండు చాళ్లవద్దన నేలగట్టిగా నుండును. మాడునాలుగు సార్లు దున్నునది అగట్టుపోవు. అందువలన చాలవ్యయము. అప్పటి కిని తొడిగించివేయదు. ఇనుపనాగలితో లోతుగా దున్ని ఇనుప నాగళ్ల సహాయమున మనయుష్టము వచ్చినంత లోతుగా అనగా ఎక్కువ లోతుగా దున్నవలసినప్పుడు, ఎక్కువ లోతుగాను, తక్కువ లోతుగా దున్నవలసినప్పుడు తక్కువ లోతుగాను దున్నవచ్చును.

ఇనుపనాగళ్లలో రెండు మోస్తరు గలవు. రెక్క-రేకు గలవి. గుండ్రని రేకుగలవి. పీటిలో ఏది ఎక్కువ మంచిదో తీర్మానముగా చెప్పజాలము. నేల ఎండి గట్టిపడియుండిన యెడల గుండ్రనిరేకు గలది ఎక్కువ శ్రేష్ఠము. నేలను సులభముగా కోసివేయగలదు. నేల బంకగాను లేమగాను నుండిన యెడల నాగలికి అంటుకొనును. అట్టినేలలకు సహితము గుండ్రనిరేకు నాగలి మంచిది. అంటుకొనిన మట్టిని ఎప్పు టికత్తుడు గోసివేయుటకు నొకగడుపాయము చేయబడియు న్నది. అంతేగాదు. చక్రమువలె తిరుగుచున్నయైన పశువులకు అంతగా భారముండదు. బంక పారుగా నుండిననేలలో రెక్క-రేకునాగళ్ల సుపయోగింపవచ్చును.

ఈ నాగళ్లలో ప్రతికము నేలకు అనుకూలమైన ప్రత్యేక నాగళ్లుగలవు. ఇనుక నేలలకు మెట్టను నాగలి ఉపయోగపడును. గరుప నేలలకును “మాన్సును నాగలి” చాలమంచిది. సామాన్యమైన ఒక జతపట్టులు లాగగలవు. అనగా జత రు 200 తెల గల యెట్టులు చాలును. దాని వెల రు 30-0-0 ఉండవచ్చును. మద్రాసులో జనరల్ యెల్ప్రీక్ కంపెనీ వారు దాని నమ్ముదురు. బంక నేలలకు ముఖ్యముగా ప్రత్తి రేపడినేలలకు ఎక్కువబరువు గల నాగలికావలసి యుండును. మద్రాసులో “మాసీకంపెనీ” వారు “ప్రత్తిరేపడి నాగలి” అనుపేరుతో నొకదానిని అమ్ముచున్నారు. దానికి 8 మొదలు 5 బలమైన ఎట్టులజతలు ఆవశ్యకము. దానిలో రెండవ నెంబరు కలదు. దానికి మాడుజతలు చాలును. కాని బంక అధికముగా నుండిన నేలలకు అంతశ్రేష్ఠ మైనదికాదు. “సాబూల్ నాగలి” సహితము పనికివచ్చును. దీనిని కలకత్తాలో అగ్లేవియన్ ట్రీటకంపెనీ” వారు అమ్ముదురు. దానికి రెండు బలమైనజతలు చాలును.

మెట్టనేలలను 10 యంగుళములలోతు దున్నిన చాల దనియు, క్రిందినేలను సహితము తగ్గింపుచువలన వానిని సులభముగా ఇనుకటయేగాక సస్యములవేళ్లు సులభముగా వ్యాపించుననియు ఇదివరకు వ్రాసియుంటిమి. అందుకుగాను, అమెరికాదేశమందు “క్రిందినేలనాగలి” అనిఒకదానిని నిర్మించితి. మనదేశీయనాగలికిని దానికిని ఎత్తువ్యత్యాసము లేదు. ఇనుప నాగలితో దున్నినపుడు వెళ్లుమును లోతుగానుండిన చాలు లుపోవును. కాబట్టి ఇనుపనాగలివంటి మనదేశీనాగలితో సా లులో దున్నియెడల క్రిందినేల కదిలింపబడును.

దున్నినవెంటనే, పేళ్లను పగులగొట్టుటకు గుంటక శ్రేష్ఠమయిన పనిముట్టు. నోటివంటి మాను సుపయోగించిన యెడల పేళ్లు బాగుగ పలిగిపోవును. అది చాల బరువుగా నుండగూడదు. బరువుగా నుండిన యెడల మన్ను అణగిపోవును.

మెట్టనేలలలో నొకప్పుడును, విత్తులను నెడచల్లగూడ దని వ్రాసియుంటిమి. గొట్టుతోవేయుట ఉత్తమము గొట్టుతో

చల్లిన వెంటనే గుంటక తోలవలసి యుండును. అమెరికా, యూరపు ఖండములలో విత్తులను నల్లు పనిముట్టు, విత్తనము లను కప్పివేయును. మరొన్ని గడుపాయములను సహితము ఏర్పరచి యున్నారు. ఎంతెంతదూరమునకు ఎన్నెన్ని విత్తుల పడవలసినది, ఎంతలోతున వేయవలసినది సహితము దానియందు ఆవచ్చబడియున్నది. కాని వాటివెల చాల యధికము. మాడు నాలుగునూర్ల ఎకరములకు వైగానున్న వారు కొనవచ్చును.

వైరు ఎరుగుచుండగా సాళ్లవద్దన నేలను కడిపి గుల్ల బారుగా నుంచవలెనని వ్రాసితిమి. అందుకు పండ్లచట్టము వినియోగపడును. దానికంటె “కల్లివేటరు” అను యంత్రము మంచిది. “జూనియర్ కల్లివేటరు” అనుపేరుతో నొకదాని “బర్న్సు అడుకంపెనీ” వారు కలకత్తాలో నమ్ముచున్నారు. దానివెల రు 50 ఉండవచ్చును. దానికంటె గుండ్రని చిన్న చిన్న రేకులుగల “హోగ్” ఎక్కువ శ్రేష్ఠమైనది. అది మామిడిపండ్లు మొదలయిన తోటలకు మిగుల సుపయోగకర మైనది. మెరక నేలలలో నేలాటి పండ్ల తోట లుండినను, వాటిన్నిటికి సుపయోగపడును. కొవ్వల క్రింద సహితము దానితో దున్నవచ్చును. అమెరికాయందు మొక్కజొన్న పొలము నెలకొకతూరి “కల్లివేటరు”తో ఖర్చు గించెదరు. అందుకుగాను మొక్కజొన్న శ్రేణులను వెడల్పుగా నుంచుదురు. అంతట జొన్న ఎంత ఎత్తుగ నుండినను దానికి హానిలేకుండా “కల్లివేటరు”ను ఒంటి గుర్రమునకు కట్టి దున్నుదురు. అలాగే ఒంటిపద్దతో దున్నుటకు ఏదైనా యెర్పాయి చేసినయెడల మెట్టపయిరులకు మన దేశమందు విశేష ఉపయోగకారిగా నుండును. కల్లివేటరు, హోగ్, ఇనుపనాగలి మొదలయిన వాటివెంట నడచుచు దున్నుచుండినయెడల, శ్రమ యధికము. అందువలన చాల పనిచేయజాలము. కొన్ని పనిముట్లు మీద కూర్చుండి తోటలకు ఏర్పాట్లు చేయబడియున్నవి. అట్టి పనిముట్లు చాల అనుకూలమైనవి.

వై సుదాహరించిన పనిముట్లు కొనగోరువారు ఈమూడు కంపెనీలకును వ్రాసి “క్యాటలాగుల”ను తెప్పించి చదువ వలసినది:—

1. జనరల్ యెల్ప్రీక్ కంపెనీ, మద్రాసు
2. మాసీ కంపెనీ, మద్రాసు
3. బర్న్సు కంపెనీ, కలకత్తా

కోతకోయు మరలను, తూర్పు త పట్టు మరలను. ధాన్యము నూర్చు మరలను, నూరు ఎకరములకంటె నెక్కువ పొలమున్న వారు కొనవలసినదే, రేతా ఒక గ్రామ మంతయు. కలసి ఒక్కొక్కటిని తెప్పించుకొనవచ్చును.

ఈలోపల, నేలను దున్నుటకు “ట్రాక్టరులు” అను యంత్రములను తెచ్చి ప్రదర్శించుచున్నారు. వాటిలో ననేక విధములు కలవు. అవి మన కుపయోగపడునా లేదా యను విషయము ఆలోచించవలెను. మెరక నేలలకు ట్రాక్టరులు ఆవశ్యకము. ఎనిమిది పది అంగుళముల లోతున, ట్రాక్టరుల సహాయము లేనిది దున్నుట కష్టము. కొనవలెననిన కొన్నికష్టములు సంభవించును. 200 ఎకరముల మెరకనేల లేనిది ఒక ట్రాక్టరుకు తగినంత పనియుండదు. దానిని నిపుణముగా నడిపే వారుండినను, బాగుచేయు వారుండరు. శక్తిమంతులను నియోగించే యెడల నేలకు రు 150 కు తక్కువ జీతమునకు లభించరు. ఏదైనా కొరవడిన సామాను కావలసియుండిన, కలకత్తా బొంబాయి, మద్రాసు మంటిపట్టణములలో మాత్రము లభించును. వాటిని తెప్పించి బాగుచేసే లోపల అమను గణించిపోవును. అమెరికాయందు ట్రాక్టర్లను సర్వసాధారణముగా సుపయోగించుదురు. అచ్చట స్థితిగతులు వేరు. సాధారణముగా, రయితు వ్యవసాయ విద్యయందును వ్యవసాయపు యంత్రములయందును పట్టభద్రుడై యుండును. తనకక్కి మించిన యెడల, మాడు నాలుగు మైళ్ల దూరములో నేదో నొక మరామత్తు కాల యుండును గనుక, వారికి పెరిపోనుచేసి ఒకటి రెండుగుంటలలోగా సరిచేయించగలదు. మనకు అలాటి యంత్రములు లేవు. ఖర్చుల విషయమును యోచించవలెను. అమెరికాయందు కూలివానికి దినమునకు రు 12 యయ్యవలెను. గుట్టులనహాయమున దున్నుటకు ఒక ఎకరమునకు రు 10-0-0 ఖర్చులగును. ట్రాక్టరుతో దున్నుటకు రు 7-0-0 మాత్రమే మన దేశముండు ఒక ఎకరమునకు రు 2-0-0 కంటె నేకు వ యైన ప్రదేశములందు ట్రాక్టరుతో దున్నుట శరసమని యుండును. ప్రపుతము నెడవెడపట్టణములలో మోటారుబండ్లను మకావట్టు చేయుటకు కాలలు ఏర్పడుచున్నవి. అట్టివోట్లలోను దగ్గర కేక 10 మైళ్లదూరములోను ట్రాక్టరు సుపయోగించిన కష్టము

అందఱు. చాకగానుండును. చెన్న పురియందు జట్కలకంటె ను, ఎదుబండ్లకంటెను మోటారుబండ్లు తక్కువ బాడుగకు లభించుచున్నవి. చెన్న పురికి సమీపమునందు ముప్పది నలుబది మైళ్లకు సమీపములో రయిలుమార్గ ముండే నేని బ్రాక్టరులు విశేష లాభకారిగా నుండును. ఏదైనా గ్రామముందు, 1000 ఎకర ములకు అధికముగా నుండినయెడల సహకారసంఘము తరపున ఆయివారికినివ్వించి మరామత్తు చేయగల నొక నిపుణుని నియోగించి, పనులు జరిపిన కట్టముండదు. కొద్ది సంవత్సరములలో బ్రాక్టరులు, మోటారుబండ్లవలె సామాన్యమగును.

దేశమునకు గోడనపగ్గాములై తో కావలసియున్నది. మొదట నేలలును, వైద్యమయోగించెడి ఆశపులను ఎన్నోయిన గుర్తి. బ్రాక్టర్లసహాయమున నేలయొక్కములపాలమును, ఏడాది వంతులు నిర్వహించుట కష్టముగాదు. పరిశ్రమములకు "లిమిటెడ్" కంపెనీలు ఏర్పడుచున్నవిగాని వ్యవసాయముగాను ఇంత వరకు ఏర్పడలేదు. వ్యవసాయవృత్తిలో నష్టము సాధారణముగా రాదు. లాభములు ధారాళముగా వచ్చుచుండును. ఇట్టి పరిశ్రమమును వృద్ధిపఱచి లాభము గడించుటకు ప్రయత్నములు సలుపుట శ్రేయస్కరము. బ్రాక్టరులసహాయమున నుండున నేలయొక్కముల పాలమును నిర్వహించుటకు భవనపడ సహకరము చేయ. మామిడిచెట్లకుపయోగపడేప ఎట్ట నేలలు మెట్టప్రదేశములలో ఎన్నో కలవు. అట్టిప్రదేశములందు సహితము లిమిటెడ్ కంపెనీలనువెట్టి నూతనపద్ధతులప్రకారము నిర్వహించి వాటిని లాభము పొందవచ్చును. కొన్ని సంవత్సరములలో, మొదట నేలలందలి వ్యవసాయపద్ధతులందును దానివలన వచ్చేది లాభములందును, బ్రాక్టర్ల పరిశ్రమసహాయము కలుగజేయును.

బ్రాక్టర్లలో కచ్చనాపల్లి బ్రాక్టర్ల అనియు, ఆవిరియంత్రపు బ్రాక్టర్లనియు రెండువిధములు గలవు. మొదటి రకము చిన్నది. కాని వాటికి మరల ముత్తులు కష్టము. ఆవిరియంత్రపు బ్రాక్టర్ల నుపయోగించే యెడల, 1000 ఎకరముల మొదట నేలని ఉపయోగించుట లాభకారిగా నుండదు. బ్రాక్టరు పోయినచోట్లలో నేలను అణచివేయును. అందువలన నేలకు హాని కలుగును. ఆవిరియంత్రపు బ్రాక్టరు లున్నయెడల పాలమునకు ఇరుప్రక్కల నొక్కొక్క దానినంది రెంటిని ఇనుప త్రాటితోకట్టి, ఇనుపత్రాటికి, 10 లేక 12 ఇనుప నాగులు కూటుమును కట్టి దున్నవచ్చును. కొన్నిప్రదేశములందు ప్యాపి కంపెనీవారు తమ చెరువుతోటలను ఆలాగు సాగుచేయుచున్నారు. యూరపు ఆక్రకాదేశములందు వేసవేలయొక్కరములు ఆవిధముగా సాగుచేయుచున్నవి. మనదేశమునందు అంత విస్తీర్ణముల మొదట నేలలు ఎన్నో లభించగలవు. ప్రకృతము ఎన్నో చేతిపనులను యంత్రసహాయమున వృద్ధికి తెచ్చుచుండగా చూచుచున్నాము. ముఖ్యవృత్తి యొకటియై, లాభము ఎక్కువగా లభించగలిగిన వ్యవసాయవృత్తిమాత్రము ఆవిధముగా వృద్ధికి తేక పోవుట మన దేశమున కొక గొప్ప పను. మెట్ట వ్యవసాయమును విశేషాభివృద్ధికి తెచ్చినది ఆమెరికాదేశములు. అనేక రాష్ట్రములందు ప్రయోగ శ్రేణులను కళాశాలలను ఏర్పరచి ముఖ్యసిద్ధాంతములను గ్రహించి, అనురూపమైన పద్ధతులను, వాటికి అనుగులమైన పరిమితులను యంత్రములను, సస్యములను ఫలవృక్షములను కనిపెట్టుచున్నారు. 1907 సంవత్సరము నుండి "మెట్టవ్యవసాయపు కాంగ్రెసు" అను పేరుతో గొప్పచూహసభను సమావేశపరచుచున్నారు. ఆమెరికా యందలి మెట్టభూములు విశేషముగా గల పదిరాష్ట్రములవారును, కెనడా, ఆస్ట్రేలియా, రషియా, చైనా, దక్షిణ ఆమెరికా, మెక్సికో మొదలయిన దేశములనుండి ప్రతినిధులు వచ్చుచుండును. ఆయాదేశములందలి మెట్ట వ్యవసాయ సాంకేయికాదులను స్థితితులను తర్కించు చుండును. మెట్టనేలల వలన కోట్లలనుల జీవించెడి మనదేశమునుండి మాత్రము ప్రతి నిధులు పోవుటలేదు.

మెట్టనేలల వ్యవసాయమును గురించి వ్యాసములను ఇంతటితో ముగించుచున్నాము. ఈవ్యాసములను వ్రాయుట యందు మెట్టనేలలవ్యవసాయ శాస్త్రమును అత్యంతప్రవీణుడైన విట్టింగారి ఉపవ్యాసములు సహాయపడినవి. ఈ విషయమును గురించి ఎన్నుకగా చదువగోరవలెనని విట్టింగారి మెట్టనేలల వ్యవసాయ గ్రంథమును చదువవలసినది.

దరిశి చెంచయ్య.

With a foreword of S. Srinivasa Iyengar
(Ex. Advocate-General, Madras.)
Containing the soul stirring messages of our
incarcerated patriots. Price As. 8. Postage
extra.
K. KYLAS & Co.,
Publishers, Triplicane, Madras.

ప్రకటన

చందాదారులు మా ఆఫీసుకు ఉత్తరములు గాని మనిత్రులు గాని పంపునపుడు తమ చందా నెంబరును ఉదాహరించు చుండినయెడల ప్రత్యుత్తరము నిచ్చుటకు సులభముగా నుండును కనుక నికనుండి అట్లు తప్పుక గావించవలెనని కోరుచున్నాము.

ఆం॥ ప॥ వ్యవస్థాపకుడు.

తొట్టిస్నానము చేయుటోట్లు

సుప్రసిద్ధ (మహి) వైద్యశాస్త్రజ్ఞులయిన పి. యస్. రావుగారికల్ల కనిపెట్ట బడినయి టేబులెక్కుతో చేయబడి స్నానమునకు మిక్కిలి సుఖముగాయుండును. 80 గాలనులనీరు పట్టును. వలయువారు ఆర్డర్ తో రు 1-0-0 అడ్వాన్సు పంపుతూ పోస్టాఫీసు రయిలుస్టేషను వివరముగా వ్రాయవలెను. తొట్టి 1 కి ఫీరీరు 5-0-0 లు మాత్రమే వి. పి. రయిలు ఖర్చులువేరే (8486) స్వదేశి స్టోర్సు, 82 చైనాబజారురోడ్డు, మద్రాసు

నూతనజిల్లి! గొప్ప లాభకరమైన అమ్మకము సరస మైనధర!!
వివాహములకు నూతన సరకులును వచ్చి యున్నవి.
ధరలు మిక్కిలి సరసము.
మాదుకొణములో చూచి విమ్మట తక్కిన జాగాలలో చూడండి.
బెనారస్, కాశీ సరిగ చీరలు రూ 30 మొదలు రూ 1000 వరకు పలుదినుసులలో దొరకును.
బెంగళూరు, కంచి, కొర్నాడు, కరాచి చీరలున్న సేలము, మధుర ఈ స్థలములనుండి అంగ వస్త్రములున్న, 10 x 6, 8 x 8, 7 x 7, మూరలలో ధోవతులును తక్కువ ధరలకు దొరకును.
బొంబాయి స్వదేశి స్టోర్సు, 40, 41, 42 రత్నను బజారు, మద్రాసు.

ప్రతి వస్త్రములకంటె పట్టు వస్త్రములు సరసముగా నున్నవి
పట్టు వస్త్రముల పైకమును వెచ్చించుట మిక్కిలి లాభకరము
ఏలననగా! చాలకాలమువరకు నుండును, ధరించునట్టివానికి మంచి అందము నిచ్చును, తేలికగా నుండును, సులభముగా శుభ్రపరచవచ్చును, సాధారణవస్త్రములకంటె ధర ఎక్కువలేదు.
వివాహకాలము గాన మంచి సాగనైట్టియు, మేలైనట్టియు చీరలు, అంగవస్త్రములు, ముప్పటాలు మున్నగు వాటిని పురమాషీగా తెప్పించియున్నాము. బయటిపూరి ఆర్డరును అతిజాగ్రూకతతో వి. పి. మూలముగా పంపెదము.
(70) ఎడినమల్ లేఖరాజ్ అండ్ కో.,
నెం. 44 రత్ననుబజారు రోడ్డు, మద్రాసు

ఖ్యాతిచెందిన ఆంధ్రప్రముఖులచే పోషించబడుచున్నది.
ది ఏషియన్ కమర్షియల్ అస్సూరన్సు కంపెనీ, (లిమిటెడ్)
ఏషియన్ అను యాభీమా కంపెనీ పాలిసిదారులకు మిత్రులై లాభములను, సౌకర్యములను యిచ్చుచున్నది.
ఏషియన్ సైమల్ ఎన్ డౌమెంటు పాలిసి రెండువిధముల ఆధారముల కలుగజేసాచి న్నది.
మొదటిసారి మీ ముసలితనమునందును, మరియొక సారి మీ అనంతరము మీ కుటుంబములకు ఎక్కువ (వ్యయ) యిచ్చబడును. భీమా చేయించుకొనగోరువారు ముందుగా ఏషియన్ కంపెనీ వారి నిబంధనల మున్నగు విషయములను సాకల్యముగా చదివి తరువాత తమ కిష్ట మున్నచోట భీమా చేయించుకొన గోరెదము
ఇతర వివరములను ఈ దిగువ విలాసమునకు వ్రాసి పొందగలరు.
జి. ఏ. ఎస్. రావు. బి. (Com)
చీఫ్ ఆర్గనైజింగు ఇన్ స్పెక్టరు,
మకాం నూకూరుపేట పోస్టు, 60
జె. కె. రాజారావు పంతులు,
కార్యదర్శి, మద్రాసు. (బ్రాంచి,
పోస్టు గుంటూరు.

ఇ సా న ఫె లె
మలేరియా జ్వరమునకు అమోఘమైన ఔషధము.
జ్వరగడ్డను కరిగించి, 15 దినములలో వ్యాధిని పూర్తిగా పోగొట్టును. మలేరియాను శానియ్యక ఆటంకపరచుటకై ఉదయం, సాయం కాలములందు పూటకు ఒకమోతాదుచొప్పున తీసుకొనవలెను.
అస్టాల్
తిమురువాయువు, యూరిక్ ఆసిడ్ మూత్రకృచ్ఛిరోగము మున్నగువాటికి తగిన దివ్యౌషధ మిది యొక్కటియే. నమ్మకమైనట్టి మందుల దుకాణములందు, ఔషధశాలలందు దొరకును.
మెస్టర్సు గోరియో (లిమిటెడ్) పోస్టుబాక్సు నెం 159, భోర్లు - బొంబాయి.
Esanafele. ఇండియా, బర్మా, సిలోనుకు పోల్ ఏజంట్లు. (25)

అరసూన్ ఛాంపియన్ షిప్ బాడ్ మిన్ టన్ బంతులు
ఆకారము, గుణము, చాలకాలమువరకు బాగుగా నుండుట మున్నగువాటికి పూచీగా నుండుము
కె. ఎం. టి. అరసు, 77, సింగనశెట్టి వీధి, చింతాడిపేట, మద్రాసు.

విదేశ వార్తలు

జెనోవా సమావేశము.

పరాసుమంత్రివర్గమువారి నిశ్చయము

పారిసు మే 4:— పరాసు సెనెటుయొక్క విదేశాంగ సంఘసభ్యులు కొందరు విదేశీకృత్యవారముల చర్చించుటకు సమావేశమై, మిత్రమండలి రవ్యములకంపిన మెమోరాండమును గురించి చర్చించుచు పరాసువారు మిత్రమండలిని విడనాడరాదని తీర్మానించిరి.

బెర్లియమును బలపరచుట

పారిసు మే 4:— పారిసు కేరగారి యధ్యక్షత క్రింద పరాసుమంత్రివర్గమువారు సమావేశమై రష్యా మెమోరాండము సందర్భమున బెర్లియమువారి యభిప్రాయములను బలపరచవలెనని తీర్మానించిరి. జెనోవా సమావేశమునందు పరాసువారి తరపున బాల్గోగారు గావించిన కృషిని వారు చాల ప్రశంసించిరి.

అన్యదేశాక్రమణనిరోధక యొడంబడిక

పారిసు మే 4:— అన్యదేశాక్రమణమును నిషేధించుచు లా యడు బాల్గోగారు నూచించిన యొడంబడికకు పరాసు మంత్రివర్గమునా రంగీకరింప నిశ్చయించిరి. కాని వర్సెల్స్ సంది సమస్య రించి గావించుటకు తార్కమలు కి యొడంబడిక వర్తింపదనియు ఒడంబడికయందు కొన్ని విషయములందు మాత్రమే నిర్బంధము నూడ నూచించిరి. సోవియట్లు ప్రభుత్వముగూడ నిట్లే సమ్మతింపవలెనని పరాసువారు చెలిపిరి.

బెర్లియము ఆటంకములు

పారిసు మే 4:— విద్యుచ్ఛక్తిగూడు జెనోవానుండి ఇట్లు చెలువువున్నాడు:— జెనోవా సమావేశమునందు కాంతిగావనము సాగించుకొనుటకు బెర్లియము ఇప్పుడు డాటంకముల గల్గించుచున్నది. ప్రత్యేకకృత్యల ఆస్తులనుగురించి బెర్లియములు మొండిపట్టునుపట్టి, ఇదివరకే ఈ యమునకు సంబంధించిన మనకు చాలకఠినముగనుండెను. అందుచేత నామెమోరాండమున రవ్యములు నిరాకరించెదనని భయపడుచున్నాడు. రష్యానుందు బెర్లియములకు 14 కోట్ల సవరిముల విలువగల ఆర్థికగదని అందరావేయబడెను. ఈ ఆర్థిని బెర్లియములకే తిరిగి 19 వత్సరములవరకు కవులను కిత్తనుని రవ్యములు చెల్వినను బెర్లియము లంగీకరించుటలేదు.

బాల్గోగారు లాయడు బాల్గోగారితో సంప్రచించుచు బెర్లియములు చెలువువరకుల నంగీకరింపవలెనని కోరిరి. లాయడు బాల్గోగారిందుకొనెను లొంగుటలేదు. మెమోరాండమునగలకాని కింకొక విషయం జేర్చినను రవ్యములు సమావేశమునుండి వెడలిపోగలరని లాయడుబాల్గోగారు చెలువుచుండిరి.

జెర్లియములయెడల సానుభూతి

పారిసు మే 4:— రవ్యములకు మిత్రమండలివారి దినమున తమ జాలునంపెదరు. ఒకవారములోగా ప్రత్యుత్తరమివ్వవలెనని రవ్యములను గోతరదు. కాని మిత్రమండలి మెమోరాండముపై బెర్లియములసంతకము లేదు.

బెర్లియము ప్రధానకాత్త్ర పండితు డగు బాటిగారు గారు జెనోవానుండి బయలుదేరినట్లు.

సోవియట్లులయెడల తాగము గన్నరవకుండ నుండుట యందు బెర్లియములూచిన పట్టువలకు చాలచుండి విదేశీప్రతినిధులు వారి లోలోన మెచ్చుకొని సానుభూతిని గన్నరచుచుండిరి.

రవ్యములయెడల పరాసాంగ్గప్రతినిధులు గన్నరచుచున్న దొద్దామ్యము గాంచిబ్రెస్టుసెల్సునందు పార్లమెంటు సభ్యులొకృత్యము నడుచుచున్నాడు. ప్రభుత్వమువారు గన్నరచుచున్న గట్టి పట్టుదలను ప్రజల మోదించుచున్నాడు. ఆంగ్ల పరాసుల వైఖరిని బెర్లియము ప్రతికలు నిరసించుచున్నవి.

సమావేశము భగ్నమైనయెడల బాధ్యులెవరు?

లండను మే 4:— ఈదినము సాయంత్రం వార్తాపత్రికలు జెనోవాసమావేశమున కొకకొత్తయసాయము రానున్నదని నూచించుచున్నవి. బెర్లియము పరాసువారివద్దను గలసిపట్టు పట్టుటయే ఇందుకు కారణము. ఇందుకు వలన సమావేశము రెండుపక్షములుగా జేలును. సోవియట్లుల “ప్రజాదా” యను పత్రిక నుండి లండను ప్రేమిడు యూనియను వారిొక వ్యాసమును ప్రకటించిరి. జెనోవా సమావేశము విఫలమాయననియు రష్యా ప్రభుత్వముమెడ కుర్చిరాదు దగిలింప నెంచి విఫలమనోరథ యాయననియు నిందు చెలుప

చెడెను. సమావేశము భగ్నమగు నీతిలోనున్నది. కాని మిత్రమండలికే ఈసాహస కృత్యమున కొడిగట్టుకొన నీతివలెను. మన మిదివరకే క్షామమును దెచ్చి సమధాన పడుటకు సిద్ధముగ నుంటిమని తెలిపితిమి. బాల్గోగారిని పారిసునుండి కిలుబొమ్మవలె నాడించుటకు మనము బాధ్యులముగా నేరము అని ఈపత్రిక ప్రాయముచున్నది.

భగ్నమగుట తప్పదు

సమావేశమును జయప్రథం మొనర్చుటకు లాయడుబాల్గోగారినివచ్చుచున్నాడు. త్రమను అందరను గమనించి ప్రశంసించుచుండిరి. కొంతమంది విమర్శకులు వారిక్షాత్యములకు కొన్నియుద్దేశముల నూపాదించుచున్నను వారిక్షమను మాత్రమందరును గమనించుచుండిరి. సమావేశ ఫలితములన్నియు రవ్యను లిచ్చుప్రత్యుత్తరములవైవాధారపడియున్నవి. పరాసు బెర్లియముల అభిప్రాయములు నూడ నివలించుటకు ప్రధానమైనవి.

రష్యా జర్మను యెడంబడిక సమావేశమున ఒక మార్గముగుండా లాగుకొనిపోవుచున్నది. పరాసుబెర్లియములు దీనిని మరియొక వైపునకు లాగుచుండిరి. అందుచే సమావేశము భగ్నమగుట తప్పదని చాలచుండి దలచుచున్నాడు. పరాసువారిని వదిలివేయుటయో లేక ప్రాచ్య విరోధాను ఆల్లెల్లాలములలో నుంచుటయో ఒకటి తీరవలెను.

లండను మే 4:— విద్యుచ్ఛక్తిగూడు పీడుగా రిట్లు తెలుపుచుండిరి:— ఈదినము జెనోవా సమావేశమునందు కలవరముగ నున్నది. లాయడుబాల్గోగారు డాక్టరు రథెనోగారితో సంప్రదింపిరి. ఇందునుగురి చి విశేషములు చెలియుటలేదు. జర్మను ప్రతినిధులు కొంతకాలమువరకు నింకను జెనోవా యందున్న యెడల బాల్గోగారితో సంప్రదించి జర్మనీని తేలికపరుచుట కెత్తించెదనని లాయడుబాల్గోగారు తెలిపినది తెలియుచున్నది. బెర్లియములకు దావనసరముగ పోవలెనని డాక్టరురథెనోగారు తెలిపిరి. బెర్లియము ప్రభుత్వమువారి చర్యను సంయుక్త గావ్యములవారు ఆమోదించిన పీడుగాక తెలుపుచుండిరి.

స్వల్పగారి అప్రాధియములు

కేపుటోను, మే 4:— జెనోవా సమావేశమును గురించి జెనరలు స్వల్పగారిని దర్శించి ప్రశ్నింపగా, లాయడుబాల్గోగారు పాటుంకేల చించుకొన్న సంకానుభావమును తొలగించి సమావేశమును జయప్రథము గావించవలెనని జోయినయెడల యూరపునందు ఆయుధమును మననక యుండవలెనని నడిపిరి.

రష్యాజర్మను యెడంబడిక

నవ్వవరికారసంఘం అభ్యంతరములు

లండను మే 4:— నవ్వజర్మను యెడంబడికను గురించి నవ్వవరికారసంఘము వారుజూనిలోకొలుపు పంపిరి. వర్సెల్స్ సంశ్లిప్తకాము జక్యములు రష్యానుండి కొంతకాలపురహారమును పున్నుకొనవలెనని భయించుటచే ననియు దానిని జర్మనులు వదులుకొనకూడదనియు నందు చెలుపబడెను. ఈ విషయము నందును మరకొన్ని విషయములందును జర్మనులు వాదానముల గావించవలెననియు వర్సెల్సునుండి భిన్నముగ నెట్టివిషయమును జాగ్రత్తపడి మిత్రమండలివారు తమచర్యను తీసికొనెద ననియు నందు తెలుపబడెను.

పరాసు బెర్లియము యెడంబడిక

పారిసు మే 4:— బాల్గోగారు జెనోవాకు తిరిగివచ్చిరి. జర్మనీకి వ్యతిరేకముగ కర్తించుటకు పరాసు బెర్లియము బెర్లియయెడల ఒడికను గావించుకొనవలెనని బెర్లియము ప్రతినిధులు ప్రకటించిరి. పరాసువారు బెర్లియములను బలపరచవలెనని పరాసు మంత్రివర్గమువారు తీర్మానించినట్లు. బ్రిటిషువారివిధానమును పరాసుప్రతికలు ఖండించుచున్నవి.

వై నా సంగ్రామము

పారిసు మే 4:— చాంగ్సింటియకవద్ద పోరాటము యెడలెగకుండ సాగుచుండెను. క్షామకు వ్యతిరేకమున నాన్ననని వద్దగూడ పోరాటము తీరముగ నున్నది. ఇంతవరకే పక్షమువారును జయమును సంపాదించలేదు. పోరాటము చాలవరకు మరగింపులతోడను తుపాకులతోడను జరుగుచుండెను.

పుష్పపుగారు వెకింగురు చుట్టుముట్టుట

వెకింగు మే 4:— పుష్పపుగారి పటాలములు వెకింగురు చుట్టును ఆక్రమించెను. ఈ ప్రాంతమున చాంగ్సింటియగారి సైన్యము చెనరితోయెను. వెకింగు నుండి రైలు కోడ్డు రవాదారి అసివేయబడెను.

విప్లవం కలహములు

కీల్స్-న్యూవర్డ్ పోరాటము

పారిసు మే 4:— గత దినము కీల్స్-న్యూవర్డ్ సంఘవించిన పోరాటము తీవ్రయుద్ధముగ మారెను. సంధి ప్రయత్నములు ప్రారంభింప బడిన తరువాత నిట్టి తీవ్రయుద్ధ మిది వరకు జరుగలేదు. ప్రజాస్వామ్యవాదులు పట్టుమునందు కొన్ని గృహములను ఒకచర్చిని బలపరచుకొని తాత్కాలిక ప్రభుత్వ ప్రెసిటల నెదిర్చిరి. రాత్రి రెండుగంటలు లఘవరకు గొప్పయుద్ధమై తాత్కాలిక ప్రభుత్వపక్షమువారు పట్టుమును చాలవరకు వశపరుచుకొనిరి. 100 ఖయిదీలు పట్టుకొనిరి. కొంత మందుగుండు సామునునూడ పట్టుకొనిరి. ప్రజాస్వామ్యవాదులు దుర్గమమైన మార్చెన్సు ఆస్కాండ్లో కొట్టుకుందుండి పోరాటమును సాగించుచుండిరి.

ప్రభుత్వ పటాలములు ప్రజాస్వామ్యపటాలములను ఓడించి ఆర్కాంజ్-కోట్ను పట్టుకొనిరి. ఈ ప్రాంతములందు ప్రజాస్వామ్యపటాలముల ప్రచార మింతటితో ముగియెను.

అంతఃకలహముల భయము

కొల్లిన్సుగారు డెయిలు ఈరానునం దుపర్యసించుచు నిట్లునుడిచెను:— దేశము ఆర్థికదారిద్ర్యమునకి దిగిపోవుచున్నది. లండను డ్రీకి పదిమైస్ట్రులొకసంఖ్య వారి దౌర్జన్యముల నొనర్చి ప్రజాస్వామ్యవాదులు దాదాపు వేయిమోటారుబుడ్ల లాగుకొనిరి. ఆర్మగానునందు ఇద్దరు చంపబడిరి. తిరుగబాటుదారులు సాతు డెర్రీపార్కుల నెదిర్చి 2 రు పోలీసువారిని చంపిరి. దేశమునం దెచ్చటకూచినను నేలకునేలవచ్చ మొనర్చుచుచున్నది.

తాత్కాలిక సంధి

డర్లిన మే 4:— విప్లవం నందుపక్షముల వారును సమాధానమునకు వచ్చివైస్యములను ఏకముజేయుటకు గాను తాత్కాలికసంధిని కుదుర్చుకొనిరి.

నాయకుల సమావేశము

లండను, మే 4:— తాత్కాలికసంధి నేర్పగుచుటకు గాను డర్లినవారు మాన్యువర్సునందు ప్రజాస్వామి వారును తాత్కాలిక ప్రభుత్వమువారును సమావేశమై, సమావేశమువారు చాల్లెన్సులను తాత్కాలికసంధి కొడంపిరి. ఈలోపల విప్లవముల వైస్యములను ఒకటి జేయుటకు మార్చులు ల నేర్పింపబడును.

ప్రభుత్వప్రెసిటల లెన్చిర్చులు

లండను, మే 4:— ఈదినము కొంతమంది తాత్కాలిక ప్రభుత్వప్రెసిటలు బాల్గోగారితో కనోరవాను వచ్చుచుండగా మార్గసభ్యులను ప్రజాస్వామ్యవాదులకు సాక్షులుగా నెదిర్చిరి. తాత్కాలిక ప్రభుత్వప్రెసిటలలో ముగ్గురు మాత్రమే చాలచుండి గానుపడిరి.

స్వనసాయకుల బాధలు

లండను, మే 4:— కామన్సువర్గయందు ప్రశ్నలసమయమున సర్కోమరు గ్రీనువుడుగా రిట్లు చెలిపిరి: దక్షిణ విప్లవం నుండి కొంతమంది కృతసాయకులు పారిపోయి ఇంగ్లండునకు వచ్చి తలదాచుకొనిరి. వారికి రెగు సహాయ మొనర్చుచును. ఈవిషయమును తాత్కాలిక ప్రభుత్వము వారితో సంప్రశించుచుంటిమి.

బ్రిటిషు బుడ్డెట్టు

లండను, మే 4:— కామన్సువర్గయందు తపాలా ఎస్టిమేట్లను ప్రవేశపెట్టుట కెల్లవేగా రిట్లుచెలిపిరి:— తపాలా ఆఫీసులనుండి 6000 వాకర్లు లగ్గింపబడిరి. బ్రిటిషుసామ్రాజ్యమున కంతయు వాయువాంత్రాలయముల నిర్మింప దలపెట్టుచుండెను. ఎనిమిదివేలములందు రెడియో టెలిఫోనుల నిర్మింప నెంచితిమి. కెయికో బాగ్డాదు విమాన తపాలాశాఖ బాగుగ పని చేయుచుండెను. సామ్రాజ్యమున దంతటను వానిని స్థాపింపవచ్చును.

సిరియానుండు జల్లరులు లేకుండ కాంతముగ నుండెనని అధికారులు ప్రకటించుచున్నారు.

ఇ. బర్క్ సీ. ఐ. ఇ. వి. సి. యన్ గారు నిన్నుటిదినమున సిన్హాలో వైనిక కార్యకర్తగా చార్జీ తీసికొనిరి.

ఇప్పటి ఏర్పాట్లప్రకారము భారత శాసనసభ సిన్హాలో నెలంబరు 4 వ తేదీని సమావేశ పడును. సిన్హాసమావేశము ముగిసిన పిదప నవంబరు నెలలో ఢిల్లీలో సమావేశము గావచ్చును. ఈక్రొత్త సంవత్సరము ఢిల్లీలో వరుసగా మూడుమాసములు సభలండక పోవచ్చును.

సమీపప్రచయము

అంగారా ఇటలీ యొడంబడిక

మే 3:—అంగారా ఇటలీ ప్రభుత్వములవారు ఆర్థిక యొడంబడిక గావించుకొని రని ప్రకటించుట. మిత్రమండలి ఏకముగా కలసిపనిచేయవలసి యుండగా ఇటలీవారిట్లు ప్రత్యేక యొడంబడిక గావించుకొనుటకు బ్రిటిషు విదేశాంగరాజువారు తమ అంగీకారము తెలిపిరి.

కామన్వెల్త్ సభయందు ప్రశ్నించుటలు

కామన్వెల్త్ సభయందు కలవర్ వెట్టిప్రశ్నలగురి ప్రశ్నించుటలు, అంగారా - పండు యొడంబడికలనుబట్టి ఇటలీ అంగారా ప్రభుత్వముల యొడంబడికలను గూడ, నిది వరకు సంబంధములలో మార్పులు గావించుటకేమో దిరిగి కొనుటకుగాను ఈ యొడంబడికల సంబంధించిన రికార్డులను యును పండుకొని ఇటలీ ప్రభుత్వమువారిని కోరుతున్నట్లు యోచించెదమని చాంబర్లెనుగారు తెలిపిరి.

ప్రాంసు ఇటలీల తురుపులతో నొడంబడికల గావించుకొను గావున గ్రీకులనుగూడ వివాదాలను మేకాక సంఘమువారు పరిష్కరించవలెనని ఒకప్పుడు గావించెదమని తీసికొనిన తురుపులను కాగముచే నధ్యక్షుడు త్రొవ్వెను. మిత్రమండలివారితో వెట్టి సంబంధములను నుండుకొనక బ్రిటిషు వారు రిజిమెంటును కామన్వెల్త్ సభయందు బానుకాల్తుగాను తెలిపిరి.

బ్రిటనుకు ఇటలీవారిలేఖ

ఒకప్పుడు గాక ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు చాంబర్లెనుగారికి తెలిపిరి. కామన్వెల్త్ సభయందు ప్రభుత్వములతో నొడంబడిక గావించుకొంటేను ని, ఇటలీ ప్రభుత్వము వారు ఏప్రిలు 24 వ తేదీన బ్రిటనుకు వ్రాసిన లేఖ. ఈ యొడంబడిక ప్రకారము, అసియా-మెన్సునందలి గనులు, రైల్వేలును మొదలగు వానియందు ఇటలీవారి దరఖాస్తులను అధికముగ గమనించెదమని తురుపు ప్రభుత్వమువారి వ్రాసినది. అంతయు కాని ఇటలీ వారి లేఖ ప్రతిఫలములను నాగ్లాన మొనర్చు లేదనియు సాగ్యమైనంత ప్రకారము నొడంబడిక మార్పులు బ్రిటిషువారి కంపడుననియు ఇటలీ ప్రభుత్వమువారు తెలిపిరి. తురుపులు ఇటలీవారిలో కామన్వెల్త్ సభయందు ఇరువురిందీ రని పాఠ్యము సమాచారమున బ్రిటిషువారికి తెలియజెప్పెను. ఇటలీవారు జాగ్రత్తతో ముందు బహుతరం బ్రిటిషువారు తెచ్చుకొనిరి. అంతేగాని ఒకడంబడిక అప్పుడే గావించుకొనబడెనని బ్రిటిషువారికి తెలియలేదు.

కామన్వెల్త్ సభ

సర్. హెన్రీ డ్యూగ్లస్ గారి అభిప్రాయములు.

అంజను, మే 3:—ప్రభుత్వమువారు సమీపప్రచయమున నలంబించుచున్నవిధానమును ఖండించు షేజువర్గాలు సర్ హెన్రీ డ్యూగ్లస్ గారు యెల్లీ మొలుపూర్తికొనినదిగా ప్రకటించిరి. తురుపులయొక్క ముఖ్య సామగ్రియను పరిమిత నిధి పొందెను, మెసపోలియో, యూజియో, ఇండియాలకుండు వనకల గాంతి లభించెనని. ఇది అంతముగ కోరక పోవచ్చును. కాని అది యథార్థమున విమతము. మనము మెసపోలియో పాలిష్టుల ఒకటివెట్టికడకు ప్రపంచమున నన్నిచోట్లలండును నుండును నిందించెద రనియు అంజను చే మనమా ప్రభుత్వములు ముందే మనియు హద్దు బాధ్యత విధింపబడెను. యూరప్ లయొక్క నాకొచ్చు లేదు. కాని వారు మొనరెట్టి రమును తలచె నిమిత్తము కెల్లించుకొనెదమని మనము ముందే. మనమె నిమిత్తము వారి కంటి కాళామమున్నాడు. మన ప్రతిపక్షము తెదలి పోయినందున వారును మనమిట్లుంటే లాభము లార్జిగాను తుంటిగ్రమునకు కొట్టొలిగియును పోయినందున. కాదా యొడంబడిక మిత్రమండలి ప్రధానమండలి సమావేశమై స్పష్టము ప్రతిఫలమును గ్రహించెదమని మనము ముందే తెలిపిరి. అందుకే అంగారా ప్రభుత్వము ప్రభుత్వమును నిర్మించుట లేదనవలయును. కావున మేము అట్టి కోర్కె తీర్చుకో కోర్కెము కలిగించుకో వచ్చును.

మీదగ్గ హెన్రీ డ్యూగ్లస్ గారు తమ 'హామి' కామన్వెల్త్ సభయందు ఒకప్పుడు యెల్లీ చర్చించి కలగవలె క్యావించుకొనిరి. ఫిల్లిప్స్ నుగారికి ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు పట్టిక ప్రాసి న్యుటరు అతడుగాను వ్రేలిలను విమతముచేయుట కెట్టి యా తేదీన లేదని తెలిపిరి.

అంతట వ్రేలిలను విడిచిపెట్టెడిది.

ప్రాంత వేయమండలి. కొన్ని వందల మైలలతోడను కొన్ని విమానములతోడను పాలిష్టులను దివివరకు 5000 మైలల వానపు కార్యమునుగూడనుబట్టి చర్చిలుగా కెల్లించుచుండిరి.

ఇటలీవారి అంగారాతో యొడంబడిక గావించుకొనెదమని ఇటలీ అధికారులు ప్రకటించిరి.

ఇటలీవారి ప్రకటనము

కొము, మే 4:—ఇటలీల బ్రిటిషు ప్రభుత్వములతో ప్రకటించబడిన ఇటలీ అంగారా ప్రభుత్వముల ఒకడంబడిక గావించుకొనె ననుబాధ యనవలెనని మెస్సాగో యను పత్రికయందు ప్రకటించబడినది. అంతట గాను ఇటలీ అంగారా ప్రభుత్వములకెట్టి ఆర్థిక, రాజకీయ యొడంబడికయును జరుగలేదు. మార్పును ముందు కాన్స్టాంటినోపిలు ప్రభుత్వమువారు సంభవించిన తోడనే అసియా మెన్సునందలి గను, రైల్వే మొదలగు పనులయందు ఇటలీ ప్రభుత్వమువారి దరఖాస్తులయొక్క సాదరము కావెదమని తెలిపిరి. ఇటలీ ప్రభుత్వములయొక్క మ్యాం జరుగగా ఈ విషయము నప్పుడే సాయంకేర కర్ణప్రభువులకు తెలిపెను. వారి ప్రకారము యొడంబడికలు తెలిపలేదు.

అంగారా ప్రభుత్వ అభిప్రాయములు

అంజను, మే 4:—ఇటలీవారు అంగారాతో సంధి చేకొనలేదనియు కాన్స్టాంటినోపిలుతో గావించుకొని నియు చాంబర్లెనుగారు కామన్వెల్త్ సభయందు ప్రకటించినవారితో ప్రతిఫలమును కొంతవరకు తెల్పెను.

ఇటలీ వారు పరాసు వారి కలెనే నవ్యుక ప్రామాణ్య కోర్కె తేదీ నిర్ణయించుటకు ముందు యొడంబడిక నరకుల కొరకు బ్రిటిషు వారి ప్రతిఫలమును జూచుచున్నది. అంగారా వారికి ఇటలీ వారికి కాన్స్టాంటినోపిలు ప్రభుత్వము ప్రధాన కోర్కెలనుగూడ మున్నది యెల్లీ తెలిగివా ప్రతిఫలమును చూసి.

దేశమునుండి వెడల గొట్టుట

కామన్వెల్త్ సభయందు ప్రశ్నించు ప్రభుత్వ ప్రతినిధుల వెల్లె ప్రకటనమున విమతము ప్రతిఫలము తెలిపెను. ఒకప్పుడు సామ్రాజ్యమునండి గ్రీకులను స్త్రీలనుగూడ యెంచుకొనడే వేళములొ నందింపజేయుచున్నామని తెలియజెప్పుచున్నామని ప్రామాణ్యముగా సాకాత్తము సాగించుచున్నది. ఈవిషయము తురుపు ప్రభుత్వమువారికి చాలమంది య సమ్మతులను తెలిపినను లాభములేక పోయెను. దీనినామరేదినర కెట్టి ప్రతిఫలములను జరుపబడలేదు. ఈవిషయమును విచారించుటకు మిత్రమండలి వారు కొంతమంది అధికారులను పంపవలెను.

మకారలులా వ్రేలిల విడుదల

హెన్రీ డ్యూగ్లస్ తీర్పు

కొన్ని దినములకు మద్రాసు హెన్రీ డ్యూగ్లస్ వారి వ్రేలిల కొరకు తెలులతోనున్న హెన్రీ డ్యూగ్లస్ గారి విమతమునాయుర రామనాయుడు అనువాదము హెన్రీ డ్యూగ్లస్ వారియెదుట తెచ్చి విమతము చేయవలెననిగా తెలులకు తెలియజేసిరి. అటులనే మొన్న మధ్యాహ్నము తూర్పుగంటల వార విధులను ఫిల్లిప్స్, ఇస్మిల్ ఓల్కీల్ల, ఇస్మిల్ తూర్పు ట్రావర్లగార్ల యెదుట చూపు చేయవలెనని. న్యాయమూర్తులు బ్రిటిషువారికి న్యాయవిధులను ప్రోత్సహించి వారికి విమతము చేసిరి. అప్పుడు న్యాయమూర్తులు లెట్టు తెప్పిరి:—

హామి కామన్వెల్త్ సభయందు పాల్గొని మనము మొదటి 18 మాసముల శిక్ష నిధింపబడిన యెదుట ముఖ్యము విమతములై దరఖాస్తు చేయబడినది. వారలై 17 కేసుల ప్రకారము దొంగిలెట్టియు కేసులు మొదలుపెట్టెను. వారలు ఒకవారలను నాశనము చేయుటకే విమతములతోడదీసి నిందించబడిరి. వారలు దీనిని ఒప్పుకొనిరిగాని కంపెనీయని భయపెట్టుటచే అటుల జేసితిమనిచెప్పిరి. విచారణ అప్పటికప్పుడు జేయుటచేతను, మరల నాశనముచేయుటచే మొట్టు కంపెనీయనిగా విచారణ జేయుటచేతను, అదేమిట తమయొక్క దూరమునకుండుటచేతను, కామన్వెల్త్ సభయందు తెచ్చుకొనక కోర్కె తీర్చి చెప్పిరి. అన్ని సెన్సెస్ వారము నుండుమొదటి సర్ మేజిస్ట్రేట్లు మార్చులలో తేని ప్రభుత్వముల విచారించెనని వారు ఒప్పుకొనిరి.

సన్మక్తికొరకు తీర్పునకు అప్పించెను. విమతములయొక్క కంపెనీయనిగా లేదు. అవిచారణచేసి కొరకు అర్జీ సెన్సెస్ ప్రకారము సరి నిర్మించబడిన సర్ మేజిస్ట్రేట్లలో కొరకు కలిగించుకొనబడెను. అయితే యాకోర్టు మార్చులలో ప్రభుత్వములే విమతములయొక్క మార్పులను అందుచే అర్జీ సెన్సెస్ ప్రకారము నిర్మించబడ లేదనవలయును. కావున మేము అట్టి కోర్కె తీర్చుకో కోర్కెము కలిగించుకో వచ్చును.

మీదగ్గ హెన్రీ డ్యూగ్లస్ గారు తమ 'హామి' కామన్వెల్త్ సభయందు ఒకప్పుడు యెల్లీ చర్చించి కలగవలె క్యావించుకొనిరి.

ఫిల్లిప్స్ నుగారికి ప్రభుత్వ ప్రతినిధులు పట్టిక ప్రాసి న్యుటరు అతడుగాను వ్రేలిలను విమతముచేయుట కెట్టి యా తేదీన లేదని తెలిపిరి.

అంతట వ్రేలిలను విడిచిపెట్టెడిది.

సానికవార్తలు

కర్ణము:—ప్రాచ్యే 8 కొనుగడు సగర కాంగ్రెసు కార్యాలయమున నూలు కర్ణము, రాటములు మున్నగునవి విక్రయంబునను.

శిశుసంరక్షక సంఘములు:—త మా స ము న దాక్తరు యూ. కామరావుగారి సహాయమున 754 మంది శిశువులకు వివిధముగ పాలు గవ్వలు తయారైనవి. మొత్తము 148 మైలు పొల్కునవి తయారైనవి.

చెన్నపురి దేశీయ సమాజము:—ఈసమాజపు ప్రాధాన్యముగా యూనెల 8 వ తేదీ సాయంకాలము 8 గంటలకు లింగి కెట్టికొని 317 నెంబరు గృహమునందు ప్రభుత్వమును, శ్రీమాన్ యస్. శ్రీనివాసాచార్యులగారు అధ్యక్షత వహించెదరు.

మద్రాసు స్వచ్ఛంద సేవకులు:—మద్రాసు నాటిక స్వచ్ఛంద సేవకులు తేల్లి అదివారము 7 వ తేదీ ఉదయము 8 గంటలకు లింగి కెట్టికొని కార్యాలయమున 8 ప్రాచ్యే యందు సమావేశమగుదురు. కార్యదేవులు తమకలంబియలను నుండలి తీసికొని సభకు రావలెనని సమాచారమును కోరిక.

శ్రీ పుండరీకవరదనధ:—చెన్నపురి జాబ్బితక గోవిందపురావారి వీధి 82 వ నెంబరు వుమ్మడి రాజయ్య కెట్టి, గురుసామి కెట్టి అందు కంపెనీవారి కార్యాలయమున జరుగు రామరాజు థాని యందలి చిత్రకాటకమును అనుకరణ వారికా కాలక్షేపముగా 7-5-22 తేదీ రాత్రి 8-30 గంటలకు కీర్తికేళి లగు పండిత టి. లక్ష్మణాచార్యుల వారి కిమ్మలగు బ్రహ్మశ్రీ వి. కృష్ణాచార్యుల వారివలన జరుపబడును. భక్తమరు లందరూను కీర్తయ ప్రార్థితులు.

పోస్టులు ప్రవృత్తములు:—అన్ని పోస్టాఫీసులలోను అర్థజా కవరులకు అర్థజా చీటి అరికించి అతాకు అమ్మబడును.

కొలంబోమిదుగా ముండుకుట పట్టు లెకు మొలుల మద్రాసు జెనరలు పోస్టాఫీసులో 18 వ తేదీ సాయంత్రము 6-55 గంటలకు కట్టి వేయబడును.

కొలంబోమిదుగా దక్షిణ ఆఫ్రికాకు పట్టులెకు మొలులు 18 మే సాయంత్రము 6-55 గంటలకు మద్రాసు జెనరలు పోస్టాఫీసులో కట్టి వేయబడును.

హిందూ ప్రతిక పై మానసస్వపు కేసు:—నలబా తు పోలీసునూపరించెడిటులకు హెన్రీ కామరావు యల్.ఎ. నుబ్రహ్మణ్యయ్య, టి. ప్రకాశం, హిందూ ప్రతికావతి మున్నగువారిపై కెల్లించు మానసస్వపు కేసు సందర్భమున కల్లికోట న బొద్ది కేటాబడి కొరకు నాయుదావేయకు విచారించినట్లు తెలుసు వారిపై నుండి మార్పులయొక్క యల్.ఎ. నుబ్రహ్మణ్యయ్యగారి పక్షమున వేటు రామచంద్రయ్యగారిపై హెన్రీ యల్.ఎ. మొదలుపెట్టిరి. న్యాయమూర్తులు ఫిలిప్స్ దేశవాసుగాను విచారించి అలగ్యముగ మోదను దాఖలుచేసినందున కేసును నేటపై నుండి మార్పులకు వీలుచేసిన తీర్పు చెప్పిరి.

చెన్నపురి హెన్రీ డ్యూగ్లస్: వేసవికాలపు విరామము:—చెన్నపురి హెన్రీ డ్యూగ్లస్, రిజిస్ట్రార్ అఫీసు యూనెల 8 వ తేదీ నుండి జూలై 17 వ తేదీ వరకు మాయబడును. న్యాయమూర్తి కెట్టిగారు వెల్లె.కె.కె.గారు నివాసమునండి అసెస్సు ముఖ్యమకు క్రియలు కేసులు సరిపెర్మించుటకు జూన్ 12 వ తేదీని ఇరువురు న్యాయమూర్తులు అప్పెలేటుకొరకు సమావేశమయ్యెదరు. వెల్లె.కె.గారు ప్రతిఫలముగ వారము ఉదయం 11 గంటలకు ముఖ్యమకు దరఖాస్తులను విచారించి తీర్పుచెప్పుచుండెదరు. ఇట్టి దరఖాస్తులను సోమవారము మధ్యాహ్నము 2 గంటలలోగ రిజిస్ట్రార్ అఫీసులకు దాఖలు చేయవలెను.

అలహాబాదులో కాంగ్రెసు కార్యాలయములసోదా అలహాబాదులో పోలీసువారు నారంబులను తెచ్చి రాష్ట్రీయ పట్టణ కాంగ్రెసు సంఘముల కార్యాలయములను పండిత జవహర్లాలు సేనానాగారిగదులను కాంతిమూలయందు సోదాచూచి కొన్ని కాగితములను తీసికొనిపోయిరి.

మందుభినామ సం||రం వైశాఖ శు|| ౯, శనివారము

గ్రంథ పరిచయము

సామ్రాజ్యము:— ఇదియొక ఆరంభముల నాటిక. తీసిని పొన్నాడ కృష్ణమూర్తిగారు రచించినారు. గ్రంథకర్తలు ఈ గ్రంథమునందు పతివ్రతా శిరోమణియని పేరన్నికొన్న సావిత్రి దేవి చరిత్రమును వర్ణించుటచేతనే ఈ గ్రంథమునకు సావిత్రి మని పేరుపెట్టబడినది. ఆంధ్రదేశీయులలో సావిత్రి చరిత్రము నెఱుంగని వారరారు. ప్రస్తుత నాటిక బాలరమణ శ్రీలక్ష్మను నైతికము తెలియదగినంతటి సులభముగ గూర్చబడినది. ప్రమాదములు కొన్ని గలవు. అయినను ఇది పతివ్రత రంజనముగలదని యే మా విశ్వాసము. గ్రంథములు గోదావరి జిల్లా రాజోలులో నున్న గ్రంథకర్తయొద్దనే లభించిన. వెల 0-8-0.

స్వరాజ్యకోకిలము:— ప్రకాశకులు ఎమ్. ఆర్. కృష్ణ రావు కంపెనీవారు నెల్లూరు. వెల ఆ 4 లు. ఈ చిన్న ప్రుత్తమునందు ప్రస్తుతము దేశమునందు వ్యాపించియున్న రాజకీయములగు నైతికాదర్శములు-పండితపాతరు శన సాధారణముగఁ దెలియుటకును- చిరకాలము ఆశాలగోపాలము కీర్తించి కృతార్థ నొందుటకును-అనువగుటకు-చురువులును చూపారు. ధన భావపూర్వములును ప్రాజ్ఞ సమైక్యములును గల ననేక రాజకీయ నైతిక సిద్ధాంతములు గేయరూపమునగూర్చబడినవి. ప్రస్తుతమునందు కూర్చబడిన గేయములు- ఆనేకులచే రచింపబడినవేయైన- భిన్నభిన్న కాలములలోఁ గూర్చబడినవేయైనను- చదువరులకు- ఒక్కొక్కటి కూర్చినవనినరే- మనోరంజకములగు పరస్పరావినీధములగు రసమహితములగు అలరారుచున్నవి. ప్రకాశకులు ఇట్టి గేయములను ఒకచోఁ జేర్చి ముద్రించు నష్టము సంగ్రహముగ-నే యోగ్యము నెవ్వరురచించిందియును, వారిజీవితమును గడించిన గల్పవృత్తాంతములనుఆయోగ్యములకడగానివిశేషమునబంధముగగాని వ్రాయించియున్నవో- మున్నుండు గీయవాఙ్మయ చరిత్రమును వ్రాయఁబోవువారెంతో సాయము చేసినట్లు అందఁగలదని మాతలంపు. ప్రస్తుతము ఈస్వరాజ్యకోకిలము- కలకత్తానగరములో స్వరాజ్యకోకిలము- శ్రవణసుఖమగుటకు వినిచి చదువరుల నానంద నిమగ్నుల గావించగలదని మా నమ్మకము.

ప్రహేళికాచరిత్ర:— గ్రంథకర్త అన్న తేవర నాగభూపణ రావుగారు. ప్రకాశకులు సాహిత్యసరస్వతి సిరిపి ఆంజనేయలు గారు. ధర్మవరము అనంతపురముజిల్లా. వెల ఆరాలు గ. ఈ గ్రంథమునందు భక్తశిరోమణియైన అనుభూతత్వ సారాంశమునగు ప్రహేళిని జీవితచరిత్రము వచనరూపమున సాంధ్రమున వ్రాయబడినది. ఇది తొలుతులకు విజ్ఞానరత్నకయను మాసపత్రికయందుగొంతవఱకు ప్రకటింపబడినదే. ప్రస్తుతము దాని నుండియే తీసిని ప్రకాశకులు గ్రంథరూపమున ప్రకటించినారు. చక్కని చనకైతని ఈ గ్రంథము చదువనింపుక నున్నది.

మచిలిపట్టణపు చరిత్రము:— గ్రంథకర్త చిట్టాబాల కృష్ణ శాస్త్రిగారు. బి. ఏ. ఎల్.టి. మచిలిపట్టణము వెల 0-4-0 ఈ గ్రంథమునందు మచిలిపట్టణ యొక్క పూర్వచరిత్రము-మహమ్మదీయప్రాధికారమునందు దీనికిగల్గిన ప్రభావత- తత్కారణములు- ఇంగ్లీషువారిపరిపాలనము- మున్ను గలనేక చాత్రికాంశములు పొందుపరుపఁ బడియున్నవి. తెలివశోహరముగను ఆ కర్తకముగను ఉన్నది. గ్రంథములు గ్రంథకర్తయొద్ద లభింపను.

రంగాధిపతికథ:— గ్రంథకర్త ఆచార్యులై హనుమంత రావుగారు. మచిలిపట్టణము. ఈశతకమునందు 'రంగాధిపా' యనునటులముతో సాంఘికనైతికాది ప్రపంచవ్యవహారములును అందుగల లోపములును విమర్శింపబడి యున్నవి. గ్రంథకర్తగారి పీఠికనుజట్టి ఈశతకరచన మిశ్రమ ప్రథమప్రయత్నము అయ్యును కలిత్యమునందలి తెలివిన పరికించువారికి కొంతకంట అరితేదికన కవిత్వమని తోపకమానదు. తెలివరసయలు చదువనింపుకల్గించుచు శాతలవాక్కించుచున్నది. గ్రంథములుగ్రంథకర్తయొద్ద లభింపగలవు.

సారంగధరుని కథ

వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రిగారు

వ్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో ఆంధ్రభాషాభివృద్ధిసాన్నిధ్యోత్సవ సందర్భమున హైకోర్టు జడ్జి శ్రీ. వేపా రామేశ్వరు పంతులు గారి యాజమాన్యమున నొకసభ జరిగినదట. ఆసభలో సారంగధరునివధను గూర్చి రామేశ్వరుగారేమా ముచ్చటించిరట! శ్రీ యశ్వరాజు ఉమాకాంతము పంతులుగారు తమ పత్రికలో రామేశ్వరు పంతులుగారి యపవాదమును సాధారణముగా కొని 'కానకములు' అను పేరతో వ్యాసమును వ్రాసిరి. అందు రామేశ్వరు పంతులుగారి పలుకుల నీక్రింది విధమున ననుకరించి ఖండించిరి: "వాస్తవ మిట్లుండఁగా నీ ఆనరేటి జడ్జీను శ్రీ వేపా రామేశ్వరు పంతులుగారు ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి సమాజ సంవత్సరోత్సవ సమయమున కాసములలో సాంగధరుడగుటెడు. పుస్తకముతో వృద్ధవ్యవహారముతో మాత్రమే ఉన్నాడు గనుక ఆసత్వమేమా నని శంకించిరి. తరువాత కాసములలోని రాజేంద్రవోడుడే సారంగధరుడై యుండునేమోనని కాసములో శ్రుతికలుప యెత్తించిరి. కాసములలో సారంగధరు డుంటే మంచిదే, లేదనితేలిసి కూడా ఎట్లానైనా సారంగధరునికి కాసములో శ్రుతికలుప వలెనని- రాజేంద్ర చోడుడే సారంగధరుడేమా. నమోనెనము. ఆక్రమ వల్ల చిత్రాంగి లేనందుకు తికమకం పడెదము. ఆనవన రయిన అనుచితకార్యము. ఎందుకల్లననగా కాసములలో శ్రుతి కలియునుకాత్రముక వృద్ధవ్యవహారముగాని పుస్తకముగాని అప్రామాణికము కాదని యిదివరకే స్పష్టపటచిలిసి. రాతిచెక్క మీద సారంగధరుడు లేకుంటే రాజమహేంద్రవరపు మెట్ట మీద సారంగధరుడు డున్నాడు. రాగిలేకుమీద చిత్రాంగి లేకుంటే రాజమహేంద్రవరపు మేడమీద చిత్రాంగి యున్నది. సారంగధరుడు సిద్ధిలలో కలిసిపోయెనని వృద్ధవ్యవహారమువలన తెలియుచున్నది. "రాజరాజనూనాత సారంగధరవాలక, సకృత: పాణిపాదేన రితిలో నని పేరునా, మత్స్యేంద్రనామ సిద్ధేంద్రమహిమ్నా సిద్ధతాంకతః" సారంగధరుడు సిద్ధిలలో కలిసెనని యీ వృద్ధవ్యవహారమును అహోబల పండితుడు లిఖించెను. ఇట్లు సారంగధరుడు సిద్ధిలలో కలిసెనని వృద్ధవ్యవహారము చెప్పమాత్రుంటే కాసములలో తప్పుడదము ఫలము లేనని" ఈ వ్రాతకు ముందు వెనుకల కాసప్రామాణ్యమును గూర్చి కొంత చర్చించిరి. ఉమాకాంతముగారు వ్రాసిన వ్రాతలు చూడఁగా, నాకు రామేశ్వరుపంతులుగారి భావములే

ప్రణయకుసుమము:— ఇది నెల్లూరు పురవాస్తవ్యులగు తీపాలపిచ్చయ్య శాస్త్రిగారిచేతరచింపబడినయొక ఖండ కావ్యము. సంస్కృతమునందు సారసాగో పాధ్యాయునిచేతఁ గూర్చబడిన భర్తృహరి నిర్వేదపను నాటకమునందలి ఇతివృత్తమే ఇందు ప్రధానముగ గైకొనబడినది. కాని యాపాధ్యాయ హరిహరుని కావ్యమువలె దృశ్యముగను ప్రతోభవముగను కాంతరస ప్రధానముగను నుండక, ఇయ్యోగికవ్యముగను ప్రణయపరముగను విపలంభరస ప్రధానముగను నుండి మిగులనోహరముగనున్నది. ఈ ఖండ కావ్యము ప్రణయకుసుమము అను పేరునకు దగినట్లుగా దశమలక్రింద నాలుగుభాగములుగా విభజింపబడినది. ఈ గ్రంథమునకు పీఠికనువ్రాసిన శ్రీదుర్భా సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారినినట్లులు పిచ్చయ్య శాస్త్రిగారి కవితాలత ఈ గ్రంథమునందు పుష్పించి:దనుటకు సరియములేదు. కనుకనే ప్రణయకుసుమము నందలి సౌభగ్యము విదగ్ధముల నాకర్షింప జాలియున్నది. ఇందలి ఇతివృత్తమును-ఇతివృత్తమునకు దగిన పదపదార్థసావిమగరణ చాతురి మునులందు కనబరచిన ఔచిత్యమునుమిక్కిలి గమనింపదగియున్నది. తెలికై ఇందలి యొక్కపద్యమును ఇచ్చట నుదాహరించుచు ఈ కవిగారి తోధిక సేవను ఆంధ్రపాఠస్వతమున కొన్నక వ్రాధించెదము:—

గీ. మృణ్మయంబుని నిరసించె
దేటి కోయి! ప్రేమతత్వంబు నెఱుంగని
తీన్మవాడ! మృణ్మయంబైన లేకపో
రణ్మయంబె యొకటే సమమే ప్రణయజామున.

వ్యాఖ్యమయినవిగాఁ బోచినవి. వానిని గర్హింపఁ బ్రయత్నించిన పంతులుగారి భావములు విరుద్ధములుగా నకపడినవి. ప్రాజ్ఞలోకము పరికించి తత్త్వనిర్ణయము చేయఁగల్గినని, నాకు దెలిసిన విషయము నిక్కడ వ్రాయుచున్నాను.

కాసములలో లేకపోవుటచే రామేశ్వరుగారు సారంగధరుని యునికిగూర్చి సంశయించుట తప్పు- అని యామాకాంతంగారు చెప్పటకు సాధనముగా నెత్తుకొనిన యహోబలనియ నుష్టుత్వము, రాజమహేంద్రవరముగల సారంగధరుని మిట్టయు చిత్రాంగి మేడయు నెంత ప్రమాణముగా విశ్వసింపదగిననో విచారింతుము. ఇవి ప్రమాణముయినప్పుడే రామేశ్వరుగారి సందేహము తప్పుగాఁ జెప్పదగిన దగును. ఇవి విశ్వసింపదగిన ప్రమాణములయిననుగూడ రామేశ్వరుగారి సందేహపతమునకుఁ గొంత బలమున్నదని నే ననుచున్నాను. అది తుదకుఁ దెలిపెదను.

అహోబలపండితుఁడు

అహోబలపండితుఁ డంకించి యిప్పటికి నూకేండ్లాయెను. రాజరాజనరేంద్రుడెప్పటికీ చేయియెండ్రుకొండటివాడు. ఆనాటి విషయమును తెప్పటలో మనమాట కెంత ప్రామాణ్యముండునో అహోబలనిమాటకు నంతే ప్రామాణ్యముండును. అంతకు బూర్వకాలపు గ్రంథమునో వద్దవ్యవహారమునో యనుసరించి యహోబలుఁ డట్లు చెప్పవలెను. వెనుకకు వెదకుదము.

అప్పకవి

అహోబలునికిఁ జూర్చు మున్నవాడు కాకుమారి యప్పకవి. అహోబలుఁ డేగ్రంథమునకు వ్యాఖ్య రచించుచు సారంగధరుని వృత్తాంతమును జెప్పెనో యాగ్రంథకవనే అప్పకవి కూడ నంతకుముందు పద్యరూపమున వివరణము రచియించెను. అదే యప్పకవియము. దీనిరచనకాలము క్రీ. శ. 1856 సంవత్సరము. దీనిలో నాతఁడు సారంగధరుని ప్రస్తావన తెచ్చినాడు. సారంగధరుడు రాజరాజనరేంద్రునికోడు కని చిత్రాంగిచేతచేత కాలసేతులుపోగా, సిద్ధానగ్రహమునఁదిరిగి కాలసేతులు పడసి యాతఁడు సిద్ధిలలోఁ గల సేని, ఇది యుగాదిని జరిగినదని,—తర్వాతఁ దననాటి కేబడియేండ్లకు బూర్వ మా సిద్ధుడయిన సాంగధరుడే మరంగిరిదగ్గఁ నెలకూచి బాలసరస్వతికి నాంధ్రకబ్బచింతామణికి బాల్యమున నన్నయభట్టు దగ్గఁ జకువుకొన్నదానిని దెచ్చియిచ్చెనని, ఈవిషయము విష్ణుమూర్తి స్వప్నమున దనకు సాక్షాత్కరించి చెప్పెనని, యప్పకవి జెప్పినాడు. అప్పకవి చెప్పి:దే అహోబలునను జెప్పినాడు. కాన నిక నహోబలుని నావలకుఁ జూర్చుండను.

అప్పకవిని విచారింతుము. ఈతఁడు బాలసరస్వతిపై భారము మోపుచున్నాడు. యోగియొక సారంగధరుడు పుస్తకమీయఁగాఁ బుచ్చుకొన్నవాడు బాలసరస్వతి యని చెప్పినాడు. బాలసరస్వతిసాక్ష్య మపేక్ష్యమునది.

బాలసరస్వతి

ఈ బాలసరస్వతి యప్పకవికంటే నేఁబడియేండ్లు పూర్వము. ఈతఁడే తొలుత నాంధ్రకబ్బచింతామణికి టికరచించి నెల్లడించినవాడు. అప్పకవి బాలసరస్వతి గ్రంథమును పొగుగాఁ జదివినాడు.

బాలసరస్వతి తన యాంధ్రకబ్బచింతామణికిలో నేమి చెప్పినాడో చాతము.

ఉ. ఏమిమహోద్భుతం బిది హరిహరి యొక్కడి యలరకబ్బచింతామణిఫక్కి యొక్కడివలెతంగనగంబు యుగాది సంభవుండై మని చన్ననన్నన మహాకవి యెవ్వడు సిద్ధుఁ డెవ్వఁడాహా! మదగణ్యపుణ్యముదగ్గరఁజేరుకొఁగఁగాదెయారయన్. ...అలసిద్ధుండు మదిన్దేవతవిరాసాత్సంతులనకృంబుగన్.

నన్నయభట్టియమున దెచ్చియచ్చిన సిద్ధుఁడు నన్నయతో సంబంధము కలవాడు కాఁడని యాబాలసరస్వతి స్పష్టముగాఁ జెప్పినాడు. అతఁడెవరో సిద్ధుడని, తనయిచ్చయెవమవిరూపాక్షాండే యగు నని యన్నాడు. బాలసరస్వతి యిట్లుపలుకుచుండఁగా, యోగియొక సారంగధరుడే బాలసరస్వతికి

ఒక ఆంధ్రుడు.

జంఘాలశాస్త్రి యిట్లు పలికెను:-

నాయనలారా! మనసాక్షిసభారంగమున నొక్క హరి కానుడు నేడ దుపస్యసించును. అదిగో - ఆ హరిభక్తరచితు వేంచేయుచున్నాడు. లేచి నాకి స్యాగత మీయవలయును. (అందఱులు చేయుదురు.) స్వామీ! యిట్లు దయచేయుడు. భాగవతోత్తమా! మిమ్ముగూర్చి యిడికకే సభాసదులతో విన్నవించుకొంటిని. ఇక మీ రుపన్యాస ముంభింపవచ్చును.

హరిదాసుని యుపన్యాసము

“మేషార్థి సంభవమే విష్ణో ర్భక్తసాధనోత్పత్తికమ్ | మండీర మండలే శేష, మూర్తిం రామానుజం భజే||”

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

“శ్రీమద్భక్తప్రతిక కేళవః పేళ భూతహృద్భక్త్య ని మ్నామో వేళ పరాశరాదిమునీళ శ్రేష్ఠ వాగ్దశని స్పీమ ప్రాభవ రంగరాజవంశస్థేమ ప్రకాశా యతి కా, మాణిక్యయత్రికండకరదేశా, కేళవార్యాత్మజా||”

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః - దేవరవారల తిరుపది

గళ్ల వర్ణన వడియేసి లభించుటచే నీదానము - ఈదీనము - భక్త్యాత్మ్యుడు. మహాభక్త్యాత్మ్యుడు. దేవరవారల సన్నిధానము నందు వేసిగూర్చి యైన నుపస్యసంపదనన దని యా మంద బుద్ధి కాళ్ల యగుటచేత దేవల యాజ్ఞయే మహాప్రసాద మని సాక్షిసంపరంగమం దడియేను భయభక్తివిఘ్నముడై నిలువబడి ఉపన్యాసములకు విమలములు ప్రపంచమున రెండే యున్నవి. మూడవది లేనేలేదు. ఎంతసేపు చెప్పినను, నెన్ని యుపన్యాసములు చెప్పినను, నెక్వరు చెప్పినను, నేదేశమున చెప్పినను తత్తునుగూర్చి చెప్పవలయును తదియలనుగూర్చి చెప్పవలయును. అంతెన్న విషయము వడియేయున్నది. తన అంగం బరమపదాధ్యక్షుడైన పద్మదళాయతాత్మ్యుడు. తత్తియులనగా నామహామహని పాదపద్మములను భక్తితో నేవించువారు. హరిభక్తులారా! నేటికిన మొక్క హరిభక్తు కావి వైభవమును గూర్చి యుపన్యాసించి జన్మము జిత్రమును బలిత్రము చేసికొంటును. దేవరవారంజులు శ్రద్ధాభక్తులై యాక్షింపవలయును.

భక్తవర్ణనలారా! యతిరాజశేఖరులగు రామానుజా చార్యులవారు - శ్రీమతే రామానుజాయ నమః - అదిగో-అదిగో-ఇద్దఱు శిష్యులతో నష్టసహజనామగ్రామమునకు వెలుపల నున్న యుద్యానవనమున బున్నాగవృక్షచ్చాయను వేంచేసి యున్నారు. ఆహ! పున్నాగవృక్షమా! నీజన్మ మొత్త భవ్యమైనది! పూర్వయుగమునందు బాలగోపాల కృష్ణపరబ్రహ్మము నిన్నాశయించియే కదా భక్తవంశులను దరింపజేసినది! జగచ్చేతన తారకార్థ మనతరించిన శ్రీమల్లత్కృష్ణ యోగివర్ణులు కూడ నిన్న యాశయించియున్నారే. పురుషుడై పుట్టుట కంటె బాగుచు పుట్టుటయే పురుషుడేమే! అదిగో రామా

నుజాచార్యులవారి యద్దఱు శిష్యులు కూడ శ్రీమల్లముల తోను మంత్రాక్షతలతోను గ్రామములలోని వేంచేయుచున్నారు. వారు యజ్ఞేతుడను సంపన్న వైశ్యునియింటికి బోయి యా గృహసాక్షి జగద్గుణి శ్రీమల్లమును జూచి మంత్రాక్షత లతని తలయందుంచి విశిష్టాద్వైతస్థాపనచార్యవర్ణులను త్రిదండి శేఖరులు నగు “శ్రీమద్రామానుజులవారు శిష్యులచార్యమై బయలుదేలి యాగ్రామ జహిఃపురోద్యామన వేంచేసియున్నారు. మీరు వారి శిష్యులతోడ జేసినవారగుచే యతి రాజారాధన మొనర్చి కృతార్థులు కావలయునని విన్నవించుచున్నామని యతినితో జరికిరి. శ్రీరామానుజులవారు రంపిన శ్రీమల్లము నెనగల బేరపు జీటియో పెసలబేరపు జీటియో ముగునెల నాగ్రామంతుడు శ్రద్ధతో బరిశీలించియుండును. అదయవరల శ్రీమల్లముల వడి వరకున్నదా! వడికి వడి వరకున్నదా! భూమి తనభావరత్నముదా! విమున్నదని దాని నా సంపన్నుడు దీక్షతో జూడవలయును! ఏమున్నదని సందేహ మేల! మహాత్ముని మంగళాశాసన మున్నదికదా! మహాత్ముల కెక్కడికి? మంగళాశాసనముల కెక్కడికి? మాటలకేమిదని? ఆశీర్వాదముతో నాయువ్యముల! తదాస్తులతో ధనాగమముల! ఎక్కడిమాటలు! వేదముక్తులకు విన్నులేకుండ నున్నది. (పాచీనమంత్రముల బలుకుబడి కనడకున్నప్పుడేప్పటి మతగురువుల మంగళాశాసనములకా! ఆక్షతలతో వైశ్యవర్ణములు వచ్చుమాట యున్నయెడల గొణివెడువిద్యుపు గింజలతో గుణేయు కావలసినది కాదా! మాటల దారి వేలు. మూటలదారి వేలు. ఏదో గతానుగతి న్యాయమచేత, అక మర్యాదకోటకు తప్తవక్తధారణకాలమందు తోచిన దేదో గురువునకు ముట్టజెప్పనే చెప్పినాను. మూడుమాండూ నాల్గ కదియేపనియా! ఏదో యొకసారి యయిపోయినది. అంతేకాని యిది యేమి మాసికమా? త్వగ్భయనమా! జలంతియా! తిరు నక్షత్రమా! రామాకాలములాగున బ్రతిదినము వచ్చుచుండెన యెడల శిష్యులకు శేష సన్నాసన మక్కఱలేదు. సాగనుగ నే

యున్నది సాగుచుండుటచే సరి” యని యాతడునునకులూ నేమేమి యూహించుకొనెనో కాని యాగురు శిష్యులతో నేమియు బలుకక మొగమా చిట్టించుకొని లోనికి బోయెను. ఇట్లు వేషింపబడిన శిష్యులు తమ గురుపాదములయెద్ద కేగి యంతయు వినయవిభ్రాజతులై విన్నవించుకొనిరి. మహాత్ముడు మండపమునెక్కడ నారాయణనామస్మృత మొనర్చుచు లేచి, కర్పూర త్రిదండకమండలండ్లై, కాసాయంచలా చ్చాదితమ స్తకమండలండ్లై శిష్యులు కోశరాజములను నిర్వారా భసపుర బ్రేమవహించి వెంటజనుచేర నాగ్రామముం దెక్కిరి యింటికి కాని పోవుచున్నారు. ఆ యదృష్టకాలి యెవడో! ఆపుణ్యరాశి యెవడో! ఆ భాక్తిక తపోనిధి యెవడో! పాద ములవైబడి భిక్షావందన మొనర్చి నాగృహమును బలిత్రమును జేయుమని నాజన్మమును గృతార్థమును జేయుమని నాచిత్త మును శేషగుణసంపన్నముగ జేయుమని నాయాత్మును దరింపజేయుమని మనఃపూర్వకముగ బ్రార్థించినాగాని యధార్థ భక్తితో నాశ్రయించినాగాని బయలుదేలరాని యతిరాజశేఖ రులప్రార్థన పూర్వకముగ, ననాయాసముగ, ననుగ్రహపూర్వకముగ దనయంత తానే యేమహాపురుషుని యింటికి పాద చారియై వేంచేయుచున్నారే! ఆహాహ! అదిగో మొండిగోడతో కాని వైన మదులైనలేని - కప్పన్న పేరేకాని వైన బడిచేతులు తాటియాకులైన లేని, ద్వారమన్న పేరేకాని లోన గొండవైన లేని - యాకుటికమునొద్ద - ఆహాహ! భాగవతోత్తమలారా! మాయమంటిరా! అభిల దాద్ర్యక్షణోపేతమైన యాకుటి రమునొద్ద మాణిక్యయత్రికండకభాగ్యము యతిసార్వభౌముం డునగు మహాత్ముండు నిలువబడినాడే! ద్వారమున కీవై పున నున్న చొయతిరుపది నావై పుననున్న జీటియతిరుపది నీవై పు నున్న శంఖము నావై పున నున్న చక్రమును వానిఃకుమును జ్ఞాతంబుడైన శ్రీరంగనాథుని శ్రీపాదములను వాని నడుమ నున్న శ్రీమార్గశేఖ నామహాత్ముం డవలొకించి యవతశిర స్కుండై యానందబాష్పము లంభోజస్పృశములగు నక్షుల నుండి విడుచుచున్నాడే! ఒక్క నిమేషకాల మట్లు నిలువ బడి వరదాచార్యుని పిలుపును యొకశిష్యున కాజ్ఞాపించిరి. ఆహ! రామానుజశిష్యుం డగు వరదాచార్యులవారి తిరుమాళిగ యుదే! వరదాచార్యవర్య! యని యాశిష్యుం డాచారా జ్ఞ ననుసరించి పిలువంగ - ఆహాహ! వారెవరు? ఆగ్రమమునొద్దకు లోపలినుండి యెవచ్చి యట్లెల్లజాపార్థ సాకాంతయైతలు పులువైచికొని లోనికి పోయినవారెవరు? ఆమెయే తిరుప్పత్తి కొలెనాచ్చియారు. వరదాచార్యుని భర్తవత్తి - మహాసాధ్వీ మణి - పూర్వజన్మ మహాపుణ్యమునగాని లభింపని యతిరాజ శేఖర దర్శన మామె కయించితముగ నిట్లు లభింపంగ, గురువశే జ్ఞుని కెదుట నిలువబడి ప్రదక్షిణ మాచరించి గమస్కరించి యర్ప పాద్యము లిచ్చి యాదేశించి లోనికి దీసికొని రావలసినదా! దభాలన దలుపులు మాసి గోడబాటునకు పోయి దాగవలసినదా! ఆపత్రిత్రాశిరోమణి యింత భాగవతాపభార మొనర్చినదేమి చెప్పమా? ఆసాధ్వీత్మ్యము గురుదేవనియెడుట నేల నివలబడి తేకపోయెనో చెప్పనా? చెప్పినయెడల మీ మనస్సుల కిప్పుండిగ నుండునేమో! నాయనలారా! చెప్పనా! ఆమెకుగట్టుకొనుట కొడలునిండిన గడ్డయే లేదు. మొలకు జుట్టుకొండమన్న - హాహరి! వైటుకుతేడు, వైటు నేసికొండ మన్న - రామగమా! మొలకు లేదు నానారచచ్చిపోవంగ నీ మాటలాడితిని. ఇంతన్న నేమి చెప్పంగలను? రెండుమాళ్ల గుడ్డతో నాయుంధుడేని కాంతునితో గాంపురము చేయుచున్నది. నాయనలారా! యేపుట్టగోచి వెట్టుకొన్నవైన బురుషునకు దినములు దొరికిపోవును గాని యయ్యయ్యా ఆ డుదాని కట్టుజరుగుట సాధ్యమా? అట్టి మహాకృల యింటిముండా యా శేషాంశసంభవు డవతరించినాడు! తలు పట్టెవైచు కొని లోని కా యిల్లాతల పోయెనో గురువశేజ్ఞుండుగ్రహించి కంటికోలుకుట గా సంతయరణములుగాగ - వార్తములు గాగ - దన తిరుమేనివై గప్పుకొనిన కాసాయంబరమును దీసి - మరుదులేని గోడవైయండి - యింటిలోనికి-విసెవై చెను. మహాప్రసాదము మహాప్రసాద మని యామగుట లోనండి కేక వై చెను. ఆహాహ! యతిరాజవర్య! లోకోద్ధరణార్థ మనతరించిన నీ పవిత్రమైనయెడలి స్వర్ణమున మహాపవిత్రమైన కాసాయ కాటిని, జగమంతయు నాగ్రమింపంగల వయారము గల నీ హృదయ ప్రదేశమున బాచ్చాదనబాగ్య మనవరించిన కాసాయ కాటిని - అన్ని దివ్యదేశములం దర్పాప్రసాదముగ నిష్క డారా ధింపబడుచున్న నీ దివ్యముగళ మూర్తివై బ్రకాశించిన కాసాయకాటిని - ప్రణవ జపావసరమున నీతియుఖియండలము వై రవంత వాలియుండుటచే తన్మృగోద్ధి కాలంకావ దివ్యసౌరభ సంవాసితాంచల యైన కాసాయకాటిని - రామానుజ మునిండా! అత్యంతరక్తరాలగు నలూళికోమణి మానసంక్షు జార్థమై వినియోగించితివా? సెబావ! లోకోద్ధరతప్తస్సంపన్న! భాగ్యవతులగు నాగ్రామమండలి కాంతలు - ఆమె యసాధారణయోగ్యత నాక్షింపిన సన్నిహితగ్రామకాంతలు - ఎందరో - యెన్ని పర్యాయములో - ఆమెకు నీతాంబరములు స్వర్ణచేలములు కానుకలుగా బంపియుండినను, వలదు వలదని వాని నన్నిటిని వినయపూర్వకముగ దిరుగ వారివారిక బంపి వైచిన స్వార్థపరిత్యాగిని - సాధ్వీకోమణి-సన్నాసియిచ్చిన కాటిని సంతోషపూర్వకముగ గ్రహించితివా? అదిగో! అదిగో! పండుటకులలో గప్పుబడిన పున్నమునతే కాటిసంకృత యై

యున్న సాధ్వీమణి యదిగో! తలుపులుతీసికొని వైకివచ్చి పరి వ్రాజకోత్తమునకు బ్రదక్షిణ మాచరించుచున్నదే! ఆహ! భాగవత తేజమునకు బత్రిత్రాతేజము ప్రదక్షిణ మొనర్చుచున్నదే! ఆతడు రామానుజులని యప్పటి కామెకుం దెలియదు. వర దాచారి యేడని యాయన ప్రశ్నింపంగ భర్తవలన నిదివఱకు రా మానుజయాత్రనుగూర్చి వినియుండుటచేత నాయన రామానుజు లని గ్రహించి “మహాత్మా! “ఉంధపుత్తిక వేదలివారు. వారి బదులుగ నేను భిక్షావందన మర్పించుచున్నాను. దయయించి నా యాత్రభ్యుమును వైకొని మాకుటీరమును బావన మొనర్చు వేడుచున్నాను.” అని వినయపూర్వకముగ విన్నవించు కొనెను. రామానుజులు శిష్య సమేతులై లోనికి దయచేసిరి. అంత నామెచ పృథగ జూరి తాటి యా కొకటిలాగు శుద్ధోదకముల గడిగి కాటి చెఱుచుచే దుడిచి యా యతిపతి యాసీను డగుట కాస్తరణముగ నమర్చెను. నారా యానందము మొనర్చుచు నాయనపుంగవుడు దానివై సుఖా సీను డయ్యెను. ఆహ! యతివక్రవత్తీ! పత్రిత్రాతలక మిచ్చిన ప్రాత్రతాటాకువై నువసించినంత యుత్సాహముతో మహా రాజార్పితమణియాయనములవై నువసించియుండవు గదా! మానసిలకమా! నీమాహాత్మ్య మేమనవచ్చును? అనేక ధరా కాంత కిరీటమణిపుణిరంజితపాదపీఠుడగు పరివ్రాజకోత్తముని (బ్రాత్రతాటాకువై నధివసంపదేసితివే. అమ్మా! అమ్మా! నీవు యతిరాజనేవచేర దలింతువో లేదో కాని నిన్ను సర్వరించినంత మౌత్రమున మేము తరింతుమనుమాట నిశ్చయము నాయనలారా! మనకామె తల్లివడికి కాపున నామెవంకజూచిన దప్పులేదు. అదిగోమాడుడు కాసాయంబరచార్పితయైన యామెయెట్లు వెలిగిపోవుచున్నదో! మొనలే శ్రీతేజము. దానివై బాత్రిత్ర త్యాగిజ్వాలాతేజము. మణిదానివై సర్వసంగపరిత్యాగ సం యుక్తప్రపంచాతీత సన్నాసినితేజము. ప్రపన్నమై యాశీత్య మై చల్లవై యుష్ణమై పరుణాంతమై భయంకరమై ప్రకాశించు చున్న యాతేజ వర్ణముకదా! అప్రతిహతముకదా! అనుప మానముకదా! అశోకముకదా! నాయనలారా! రామాను జులవారామెతో నేమో యానతియ్యుచున్నారు వినుడు. “అమ్మా వరదాచార్యసహధర్మచారిణీ! నీ యాతిభ్యమునకు మిగుల సంతసించితిని. సర్వజనసమాదరణీయ మైన గర్భణసమా జము నీయం దున్నది. శ్రీరంగ దేవనివేదనమునకై యాదినమున దలిహ నీవే యొనర్చుము. ఇంక గృహకృత్యముల నిర్వహించు కొనుము అని రామానుజులవారాయమృతో నెలవీయగ మహా భాగ్యుని యామె వంటయింటిలోనికి బోయెను. వంటయిం టిలో నేమిన్నది? త్రాయ్యయున్నది. దానిలో రంతబూడిద యున్నది. అంతే అంతకంటె నేమియులేదు. ఒక్కయగిడెడలు నాకలులేవు. ఒక్క యుప్పుగల్లు లేదు ఒక్క వింతపండ్లులేదు. శ్రీరామరక్ష శ్రీరామరక్ష ఆహ! పరాత్పరుడా! ఆదంప తుల నెంతిదాక్షిణ్య మనుభవింపజేయుచున్నావుతల్లీ! ఎందు కొఱకు? ఎందుకొఱకు? పాదభక్తులను బాధించుటకేనా కంక ణము కట్టుకొంటిని? దయలేదా! వాక్షిణ్యములేదా? ఇది నీ విలాసమా? వారి ప్రార్థనమా? కాక మా వతిలేనియేమిదా? వై రెంటిమాట నా కంతే తెలియదు కాని, యాచిరది సిద్ధాం తము. వారు దర్శిద్రాత్రి నెఱుంగ నే యెఱుంగరు. సంతుష్టచేత స్కులై సంతత సౌఖ్యసంయుక్తులై వారు సంసారమును జరుపు కొనుచున్నారు. కడుపునిండిన సంతుష్టియే యామెకు లేకుండు నెడల గజమున్ను కట్టుపేలికతో నాకాంతకాపురము చేయంగలదా? ఊరె దిరిగి నేరుబియ్యము చేకూర్చుకొని యింటికివచ్చిన భర్తవ చతియొక పాపునేరుబియ్యము తెచ్చుటకు గాగుట పీఠకొనిపోమనాయని యిల్లాలిసడించు సరిగయ జగయ్య పేటచీర గల జనరాలు జపానుసిల్పవస్త్రము లేకపోయెనే యని మగనికి వెచ్చి చందపులపై కంగిలియకొని పండు కొనును. తారచారులలోనికి దాండవైతంత పచ్చయేనా తెచ్చితివి? అచేయియంక గాత్రపుడి తేవలయాని యెఱుంగ వేమియని పాదసా చెవిపట్టుకొని భార్య జంకాయించును. ముద్దివాడు మోరపాకలో ముద్దియేడు వేడ్చుచున్నాడు. సామాన్య డింటిలో ఇంటిగొడియలు ఏడువేడ్చుచున్నాడు. పాదసావైయంతయై ఫస్ట్ క్లాసు ఏడు వేడ్చుచున్నాడు. తుడుము మొదలుకొని దేవతార్చనవఱ కంద తేడ్చుచునే యు న్నాడు. ఎవనిచట్టునకు వాడు గంభీరముగాగ గ్రమ్మడలగా నొకడేడ్చిట్లు రెండవవానికి దెలియనీయకుండ మర్యాదగా మానుచుగా వేడ్చుచున్నాడు. నోరు తెఱచి వైకి బారున నేడ్చియెడల బాధ తీటియేపోవునేమో! అట్లుకాక నోరు మాసికొని కుమిలికమిలి కుట్టికట్టి యెడ్చుటచేతనే మఱింత పుట్టి మునుగుచున్నది. సౌఖ్యములేదు. నాయనలారా! సంసారములో సౌఖ్యము లేదు. సౌఖ్యమునది చల్లిగంజి మూకుటి లోనులేదు. స్వర్ణక్షీరపాత్రములోను లేదు. సంతుష్టిలో నున్నది. అట్టి సంతోష్టిని నిరంతరము గల వరదాచార్యదర్శనపత్తికి నామె భర్తవ సౌఖ్యమున కిప్పటి కేమియు కొదవలేదు. మధ్యాహ్న మగుసకి మగ డుంధపుత్తిచే సోరెండుబియ్యమును దెచ్చును. అ నుకలు పొంగచెట్టుకొని తదన్నము తదన్నముగా వారిక్క పూటనే భుజయింతురు. మఱువారికి కొక్కబియ్యపుగింజయైన నిలువయుండదు. సరే. ఇదివఱకు దినములెల్లలో గడచిపోయెను గాని యాయులాలి కీదిన మెట్లుగడచునో? రామానుజులవారు శిష్యులిద్దఱతో నింటికి వేంచేసిరే. శ్రీరంగనివేదనమునకు చిత్రాన్నదధ్యక్ష షీరాన్నాది పశ్వాన్నములు కావలయునే

అని యెట్లు వచ్చును? అంతఃక కెందులకు? అత్యంత మెదురు
 లై నవచ్చునా? ధేది? స్వామిలవారు తర్వాతాధన మారం
 భించినారు. భర్తవృత్తి అకు పంచనాదికల లాగునా? అంగక
 జరుగు నుపాయ కేమి? భర్తవృత్తియే యనకొం
 దము. సోతలనుకలతో నైదుగురికి సాపాతెట్లు? చుట్టుపట్ట
 నున్న యమ్మ తలవైన జేబు లీయరా? తీర్చివేసిదాని కొక్క
 గింజయైన దొరకునా? విద్యము దొరకు ననియే యనకొందము.
 తలవైన యమ్మలని కెన్ని వస్తువు లున్నగాని యతీత్యభిక్ష
 యగునా? ఈవస్తువులయొక జేబు తలవైన దొరకునా? ఇట్టి
 కల్ల పోనీ! బడుతలయెక్కు? ఒక్క యిల్లడిచెబును కిక్కి
 యందరాదా? ఏబాధయు లేదే. ఇల్లడిచెందే! ఎంతమాట!
 అది యుండవచ్చునా? అదిగో! అదా? తో వ.దుకొను
 చున్నారు. అడ ముంతతో నీరు ద్రావుచున్నారు. హరిహరి!
 పోనీ! మెడలో మంగళమాత్ర వస్తు యతిశయిస్తే యెన్ను
 గూడదా? రామరామ! బొందుపు బసపుకొమ్ము తక్కు వు
 యేయియే లేదే! ఇట్టికట్టిలో నాపడత సన్నాసి సమారాధన
 మెట్లాచరింపగలదో రంగరంగంగా! అయితే కట్టి యక్కట్టు
 తెచ్చివేటితలయ్యా! ఎట్టిసంధి తెచ్చివేటితలయ్యా! ఇక నేమి
 కావలసింద? ఏమిచేయటకును దొరకు యా యల్లా ప్రా
 య్యయ్యెద్ద గూరుచుండి కడుపు దీటుగురిని పోయి నే నే
 దుచ్చుచున్నా! సామాన్యం దగు నతిథియే కష్టపని చెప్పింపు
 దు సన్యాసియగు నతిథి యెంతవాడో చెప్పలయునా? అందు
 లో జగద్గురుడగు నతి యాధిక్య మెన్నుట కెనంతము?
 ధనము లేనంతమాత్రమున నతిథిని కా తిథ్య మియక నిరాకరింప
 వచ్చునా? నిరాకరింపక చేయవలసిన దేమున్నది? అయ్యయ్యా!
 అ నుజికిరొవణి రంగ రంగాయిన కరవల విలసింపుచున్నదే
 రంగరంగా! యెక్కడనుండియ్యా? అయ్యయ్యా! ఈగూటి
 లో నొకవరహ దొరక రాదా? అగుంటల నొక్కరూపాయ
 దొరక రాదా యనివతిలేని దానివలె గూళ్లలో నెమరుచున్నదే-
 గుంటలు త్రవ్వచున్నదే! కాని యడయేమి? ఆమెమొగము
 తీర్చుముగ నగడుచున్నదేమి? చిత్త బలవలె నా యెడలో
 కర్మము కురుచున్నదేమి? హాహ; ఆమె భయంకరస్వరూపి
 నీగ నన్న దెందుకలనా? ఏమిచెప్పమా? ప్రాణత్యాగ మొనర్చు
 కొనునా? అట్లు చేసినయెడల యతిభిక్ష యేలాగున?
 ఒక పాపముతో వతయొక పాపముకూడదా? కన్నులనుండి
 జాలుచున్న బాష్పములను కాటికెఱుగచే దుడిచికొని కెందు
 చేతుల వైకత్తి మింటికకచుచి “రంగరంగా! తుచ్చమైన
 యాదేహము నెధనంతునికైన విక్రయించుకొని సన్యాసి సంత
 ర్పణ మొనర్చెదను. ఈదినముతో నాసాధ్యత్వము నది. రంగ
 రంగా! కటాక్షంపుము” అని పలుకుచున్నదే అయ్యయ్యా!
 ఇవి యామె యనిమాటలేనా? రామరామ! సాధ్యత్వక మంత
 సాపానమున కొడిగట్టినదా? అయ్యయ్యా! పరిశ్రాజక సమా
 రాధన మాచరింప నిశ్చయించుకొనినదా? అయ్యయ్యా! అప్పుడే
 యింటనుండి బయలుదేరినదే! అహ! అహహ! ఇప్పుడైన నామె
 కాతులకు దారి లో నాల్గు రూపాయలున్న మాంట
 ద గుల రాదా? మాంట యు వలదు ముల్లెయు
 ఫలదు. ఆమె వృదులారణచరణముల కేదైన కిఱకతాయదగు
 లుటచే నామెప్రయాణ ముగిసారాదా? రంగరంగంగా! నీ
 వామెకు బ్రసాదించిన సహదారిద్రవ్యములననేకదా యావారి
 శిరోమణి యట్టి భూరికృత్యము నొనర్చు నిశ్చయించుకొనినది.
 నీవైన నామె నాదేహాలవా? ఇది సాపాన యగునెడల నీ
 పాపమునకు బాధ్యుడవు నీకుదవు. బాగ్గలే! రంగరంగంగా!
 రక్షించా? తాయయైన నడ్డపడదే. రంగరంగే నడ్డపడదే! అ
 య్యయ్యా! పిథి నెంట్ల బోవుచున్నదే! ఫాంటెక్ అను స్త్రీ
 తాను గన్న పిల్లను సంతోషించుకొనుట కాధారతమైన తేక
 తెగబాతలైన తన తలవెండ్రుకలను సవరములు కట్టువాని
 కమ్మకొనివచ్చిన సామ్యతోడ కిల్లును చెంచుకొనె నని “విక్ర
 హ్యాగ్” అనునహాకవిహావీశవేశముగ “లెవెవిసరబిచ్చి”
 అను గ్రంథరచయనం జెప్పినాడు. వందరాజ భర్తవత్సీ చరి
 త్రముముందామెచరిత్ర మెంత? వెండ్రుకలు కత్తిరింపించు
 కొన్నవిశేష మేమి? సంవత్సరము తిరుగుతుండ సందెడువెండ్రు
 కలు తిరిగివచ్చును. అహ! పోయిన పాత్రికత్వ మట్లు తిరుగ
 వచ్చునా? చచ్చినవాడు తిరుగబనింపవచ్చునగాని మాసిపోయి
 న మగనాతిసము మఱలవచ్చునా? అదిగాక నోరులేని పిల్ల
 కొఱకుందల్లి పడిన పాటులకును కిష్కరాలు గురువుగారి కొ
 ఱకుం బడిన పాటుల కెంతవ్యత్యాసమున్నది! ఓ! ప్రపంచ
 మంతవ్యత్యాస మున్నది! కన్నకొడుకుకొఱకు గాడిద కాళ్లు
 వస్తుకొడుకు కెల్లకొన్నాడని చెప్పదురు. వైవానికొడుకు
 కొఱకు గాడిదకాళ్లకొడుకు కట్టుకొన్నయెడల నప్పుడు వను
 దేవున భక్తి యనయగనది కాదా? ఏ కత్తిము లొంకియైన నెవరి
 పిల్లలను వారు పోషించుకొనుటలో విశేష మేమున్నది? కం.
 దిక్కును దెనయెను ; లుగని వెత్తుట విడ్డలను, లెంచు (వే
 మాంబున) యని యెకనిగొర్రు కలకడుగునో యా మనుజు
 మారాడుండే? హానియుండుకాదా? అహహ! కాంతాశో
 వణి! నీమంటి పతికృత యార్యాచర్యమునగాని మతి యెక్కడ
 నుండగలదు? అహ! ఆర్యాచర్యదేశమా! నీ పూర్వ నాగకత
 యతియు బుగ్గియెపోయినను నీ ఘనతయంతయు గడ్డలైనను,
 నీ మయూరసంహానాది సంపత్తి యంతయు సంతరించినను,
 నీ మతసంప్రదాన సామగ్రి యంతయు మాసిపోయినను నీ
 స్వాతంత్ర్యమంతయు చట్టబంధలైనను, నీపురుషులందఱును

దేశభక్తి రహితులై దేశభాషాజ్ఞాన మాన్యులై బలహినులై
 ప్రజాభావులై ప్రాచీనానాద్యులై స్వాధీనలై సంసారసుఖ
 లంపటులై యేటికొకరు కుటికొకరు లాగుకొని క్రుమ్ములాడు
 చు బహుభాషిభిన్నులై పాడెపోయిన నీకు బ్రపంచమున
 నిట్టి దుఃఖములైన నింతమాత్రపు ఘనతయైనను మిగిలియుండు
 టను నీ స్త్రీల పాత్రికత్వమే కారణము నుమా! అహ! వంద
 రాభర్తవత్సీ! అగుమృ మెత్తుచుంటివా? హరిహరి! అందు
 కిష్కయముగాఁబోయి మగవాని నడుగఁగూడదనియైన నెఱుంగ
 లేకమా! ఎంతమంద్రాలవమ్మా! ఎంత నిష్కపటికమ్మా! అది
 గో! అదిగో! ఆ వైశ్యనియెద్ద నిలవఁబడినది. ఏమననో? ఏమ
 ననో? అహహ! భూకంప మొదవుచున్నదా? మనమునలఁ
 గలిగిన వడకేనా? “ఓవైశ్యవర్యా! నీయెద్ద కొక్కపనికై వచ్చి
 తిని యామె పలికెను. అతడు తలయెన నెత్తె యామాట
 లను వినిపించుకొనె యేవోకక్కలు చూచుకొనుచుండుటచే
 నొక్కముస మియల్లా లాగిపోకలసివచ్చినది. అయ్యయ్యా!
 అభిప్రాయమాచకముగ, నర్మగర్భముగ భృనిభాషాముగఁ
 బలుకఁగల పగులగొట్టినట్లే చెప్పను గాఁబోలు! హరిహరి!
 ఏమైన నెఱుంగునా? వట్టిగోల!

ఏ మా య ము నెఱుంగదే - ఏకల్యపము నెఱుంగదే.
 కుద్దకత్తి స్వరూపిణి-కుద్దకత్తి: స్వరూపిణి - పంచగవ్యకైన
 మచ్చయున్నది కాని యామె మనసున మచ్చ
 లేవేమిన్ని పూడనె యందైన జేయననిదాని యామె వృద్ధ
 యరసమున జేరులేదే- సూర్యకిరణమునైన నూటిటిక్కవ
 తన మున్నది కాని యామె వర్తమాన పంకలేదే - ఆకాశమున
 కైన మఱుగున్నదికాని యామె యంతరంగమున మఱుగు
 లేదే! అహహ! అట్టికాంత కెట్టి ప్రార్థనము సంభవించినదో!
 హరిహరి! కాని యామె యిప్పుడేవో మాటలాడబోవచ్చును.
 నాయనలారా! వినుడు. “వైశ్యరాజా! జగద్గురువయ్యగఁదగు
 శ్రీమల్లత్తుణ యోగిపుంగవులు మాకుటీరమును బావనమున
 గుగ్గించి చేసివార.వారిసత్కారకమారాధనాదులకునాయెద్ద
 నొక్క గవ్యయైన లేదు. నాదగ్గర నీతినిబట్టి నాకు బుణ
 మిచ్చువాఁడవుడను లేరు. నీవు మొగము చిట్టించుకొనకక్కఱ
 లేదు. నన్న బుణమడుగుటకువచ్చినదామగాను తాకట్టిచ్చు
 టను నా కీతనవు. తక్కు తదితరమేదియులేదు. ఈరాత్రి దీనిని
 నీకు భోగార్థ ముద్దేశము నిశ్చయించుకొంటిని. యతినమారాధ
 నమునకు నాకు గావలయు సావగ్రీసంతయు నీమీఁ గలవా?”
 యని యామెయోచినినదిగెను. ఇదివరకు జిట్టియొక్క మొగ
 మిప్పుడు వికసింపినది. ఇదివరకు కృతకపుల జూపులజూచిన
 వాడెప్పుడు బాదాకరపుల జూపుల జూచుచున్నాడు, గూడత
 నిదివరకు గూలఁబడియుండినవాఁ డిప్పుడు గువ్వపిట్టకలె గులు
 కుచు నెగురఁబోవుచున్నాడు. ఇదివరకు వెన్నమీది తామర
 గోకొన్న వాఁ డిప్పుడు మూతమీసాలను వంపుచున్నాడు
 ఇదివరకు నల్లగ నిచ్చెద్యముగ నిచ్చెద్యముగనున్నవాని కిప్పుడు
 నలుపు రకంత జాటికట్టు రవంత తళుకు కరుకు గూడఁ గలిగి
 నట్లగుచున్నాడే. అహహ! శృంగారసదృశతామహిమము!
 అందులో నంతరంగముగ కెక్కడగన యాఁడుది తనంత తా
 వచ్చి యడిగినప్పుడికఁ జెప్పులనెదే మున్నది! దిప్తిబాష్పమున
 దేజఃప్రాణములు వచ్చునే. పండికి, ప్రతిభా పౌరుషము లంద
 యించునె. గాడిదకు గాన మున్నవించునే. కాని ఆ వైశ్య
 కాశమునున్నాడో నిందురా? “రాత్రియా? అబ్బ! అంత
 కలకా? వెట్టి మొగమా! వ్యవహారములకెల్ల అదనే ప్రధానము.
 అది రవంతయు దాటిపోనిచ్చిన యెడల నెక్కడి సరకక్కడే
 అని యింక నాతఁడేమో చెప్పఁబోవుచుండ “నేను మఱియొ
 కని యాచింతునని యామె తొందరతో బలికెను. “అయ్యా!
 ఒక్కటే తొందర! కొట్టునగ్గఱు వచ్చినదేమి? మొగము తిన్న
 గాఁ జూపినదేమి అన్న నుండు గూడ నెంతప్రియముగా నున్న
 వను నన్నావు. సామ్యో? మఱియొకటియా? మాడు. సరే. నా
 కిప్పుమేకాని యెందఱకు సరకులు పంపవలయునని యాతఁడ
 దుగ, నాల్గురకని చెప్పి తీరాలను బోయెను. సామగ్రునియు
 వచ్చివి. వంటయైది. రంగనాథనిజేదన మొనరి కిష్కలతో
 గూడ స్వాములవారిభోజన మొనరి. ఆమె భర్తరాకై యెదురు
 చూచుచున్నది. ఇద్దఱకు సరిపోయిన సోలెకునూకలను మూట
 కట్టుకొని వందాచార్యులు లోనికివచ్చి గురూత్తమునకు సా
 స్త్రాగ దండ ప్రజాప మచరించి చేతులు జోడించుకొని నిలవఁ
 బడిను. “వందాచార్యా! నీభార్య మాకు బంపభక్త్య పర
 మానుమలతో విందొనర్చినది. నీకు బ్రాదుపోయినది. త్వరగ
 శ్రీపాతశ్రీయును దీసికొని భుజియింపుము అని స్వాములవారు
 పలికిరి. “ఎట్లు జరిగెనో యేమో యనుకొని మహాభాగ్య”మని
 యాతఁడు లోనికి బోయెను. భార్య భర్తకు నమస్కరించి
 చేయి పట్టుకొని పంచపాళీలోనికి దీసికొని పోయి “ప్రాణ
 కాంతా! యతిరాజ శేఖరసంకల్పణమున కీసామగ్రి యంతయు
 నెట్లు వచ్చినదో యెఱుంగుదురా?” యని భర్త నడిగెను.
 ఆప్రశ్నయే నేనడుగఁడలఁచితిని భర్త బదులు చెప్పెను. స్వా
 ములవారు మన కుటీరమునకుఁ దమయంత తాము విచ్చేసిరి.
 వారు నాచీచ్చిన కాటి యిదిగో! హాకి భిక్ష నిచ్చుటకు మన
 యెద్ద నేమియు లేక పడమటిదిక్కినున్న వైశ్యరాజునిటికిఁ
 బోయి యారాత్రి నాశీరక మాతనికి భోగార్థమై యర్పింతు నని
 వాగ్దాన మొనర్చి సామగ్రిని దెప్పించి యతిభూజ నొనర్చితిని
 యామె చెప్పచుండ “ధన్యోస్మి! ధన్యోస్మి! కాంతాశోమణి!

కులపావనీ! నీకట్లు చేసే నీవు కృతార్థురాలవై. నన్ను గా
 తార్థునిజేసితివి” యని యామెఁబడుచేతులు పట్టుకొని “ఇవి
 త్రవళిత్రా ఇవి చేతులు కావు కాకులు అని చెప్పి కానంత
 భర్తముచేఁ గఁపముచేఁ గ్రాలుచున్న యామెకరములను బాష్ప
 జలపురికిము లగు తన కన్నులకు బడవడే యద్దొని రంగరంగ
 రంగా! నాయల్లాలిమాలమున నాజన్మముకూడ తరింపజేసితివి.
 తఁడ్రీ! రంగరంగరంగా! యనివంతసావ్యవలి తిరుఁ లేచెను. అహా
 హా! వందరాచార్యవర్యా! నీభార్యయే లాకోత్తరస్వభావ
 యని యాశ్చర్యరసనిమగ్నులమై యుండ నీ వంతకంటె లాకో
 త్తరస్వభావుడవైతివా? అహ! ఎంతవాడవోయి! ఎంత స్వా
 ర్థపరిత్యాగివి! ఎంతకాంతయత్నండువు! ఎంత గురువిశ్వాసము
 కలవాడవు! ఎంత దైవభక్తికలవాడవు! నీ మనస్సెట్టిదో తెలి
 యఁజుటకు మాకు వాక్కులలేవే! నీ మనస్సెట్టిదో యూ
 పించుకొనుటకైన మాకు మున్నులేదే! బ్రతికియుండియు
 భార్యతోఁ గాపురము చేయుచుండియు వైహికలాభ్యుద్య
 మణువులో సహస్రాంశమైన తేని నీ మనస్సు- అహ! అతి మన
 సా! మఱి యేదికృత్యకత్తిమో నీకు జెలియఁదగినది. నీవు నమ్మిన
 శ్రీరంగమూర్తికిఁ దెలియఁదగినది. కాని యంతకంటె నెవరికి
 దెలియున?

సాయంకాలమైనది. రంగనికి మంగళపుటఁగతి యైనది.
 పరివాజకునకు ఫలాహారమైనది. మహాత్ముని మతోపన్యాస
 మైనది. రాత్రి పదింటులైనది. స్వాములవారు శయించిరి.
 కాని యాదంపతులేరీ? ఏరా? అదిగో పిథి నెంట్ల బోవుచున్నా
 రు. వైశ్యోత్తముని యింటికే కాకమి! అయ్యయ్యా! ఇద్దఱు
 గూడఁ గలసిపోవలె! తనవెంట నిప్పుడు భర్తకూడ నెందుల
 కని భార్యకైన దోఁపలేదా? భార్యవెంట నీ సమయమునఁ
 దానెందులకని భర్తకైన దోఁపలేదా? ఏమి వింత! ఏమివిరుద్ధత!
 ఏమి విచిత్రత! కాని ఆయత్తచేటొనున్నదేమి? స్వామిప్రసాద
 ముంచిన చిన్నబుట్ట. వైశ్యునియొని కావైశ్యప్రసాదము సమర్పించఁ
 దీసికొనిపోవుచున్నది కాబోలు! హాహ! కాని యాచార్యుల
 వారిచేతిలో నున్న దది యేమి? చిన్నబుట్టి. కానితా శ్రీపాద
 తిర్థ మున్నది. దానిని వైశ్యరాజున కీయ నాతఁడు తీసికొని
 పోవుచున్నాడు. హాహహ! ఆతనికిఁ దీర్థప్రసాదము లిచ్చుటకు
 దంపతు లిద్దఱు పోవుచున్నారా? భాగ్యచేట పట్టుకొని భర్త
 మెల్లగ నామెను బంధిర్తయింటికే దీసికొని పోవుచున్నాడు.
 కాని చిన్నభర్తని విఁబడుచున్నదేదది? నాయనలారా! వా
 రేదో పదము పాడుకొనుచు బంమానందమునఁ బోవుచున్నారే!

పదము
 యతిరాజుల పేరంటే యవలోకం పాడెపోవు. యతి!
 అహ! యతిరాజును గీర్తించుచు బోవుచున్నారే! అల! ఇంకను
 మఱికో పాడుచున్నారే!
 కాంభోజి-పదము
 వైభోగరంగని పదములఁ గొలిచిన పరమపదము మనము
 పడయెట సత్యము
 ఈభూమివైశున్న విభోగమూలైన ఏనకేయగుగాని యే
 మున్నదందున వైభోగ!
 రమారమణగోవిందో హరి! అహహ! వారు గురుదేవస్మరణ
 మొనర్చుచు నానందసముద్రమున నీరులాడుకొనుచు బోవు
 చున్నారే! అహ! అమరులారా! గంధర్వులారా! కింపురుషు
 లారా! పంచభూతములారా! నూర్వచంద్ర భగవానులారా!
 ఇట్టి భార్యాభర్తల నెచ్చటవైన నెప్పుడైనఁ జూచితిరా? ఇం
 కను బువ్వవృషిఁ గురిము కుపేక్షించుచున్నారే! ఇంతకంటె
 బ్రబలావసర మేమున్నది? కానిండు ఓ! ఓ! శ్రీహరి! శ్రీహరి!
 ఆనియిల్లు సమీపించినకొలది మఱితియత్యాసామున నుప్పొం
 గి పోవుచున్నారే! అదిగో వైశ్యరాజు గమగమ లాడుచు గడి
 లోఁ గూరుచుండినాడు. మన నాచ్చియారమ్మ స్వామిప్రసా
 దమును దీసికొని గదిలోనికి బోవుచున్నది. ఆచార్యులు తిలు
 పునొద్ద నిలవఁబడినాడు. “వచ్చితివా నుందరీ” యని యాతఁ
 డెదురుగవచ్చినాడు. రాకపోవుదునా? వైశ్యరాజా! కాని యిది
 గో స్వామిప్రసాదము కన్నుల కద్దుకొని భుజింపుము. అని యా
 తని చేతిలో రవంత వెన్నొంగలి యుంచినది. అది కన్నుల కద్దు
 కొని నోటిలో వైచికొనినాడు. ఇంకను దానిని బ్రుంగనాడో
 లేదో హరిహరి! వారిహరి! పాపాత్ముడను. పాపాత్ముడను.
 లెంపలు కొట్టుకొనుచున్నాను. అహూ! అహూ! నీ యెడల
 మహాపరాధ మొనర్చితిని! నీవు నాతలివి. తల్లివి. రంగంగా!
 రక్షించు రక్షించు అని వెద్దగాళ్లకేటలు వైచుచున్నాడు.
 మొట్టో మొట్టో య ను చు న్నా ఁ డు. తలఁగొట్టుకొను
 చున్నాడు. ఇట్టి! గుండ్ల బాండు కొను చు న్నా ఁ డు.
 తుమింపనా? ఇట్టి! రక్షింపనా? యని యెగిరి యెగిరి యామె
 కాకులవై బడుచున్నాడు. ఆమె యానందబాష్పపూరితాక్షి
 యై యవలోకించుచున్నది. ఇంతలో భర్త శ్రీపాదతిర్థ
 కలశముతో లోనికి వచ్చి భాగవతోత్తమా! లెమ్ము ఇదిగో శ్రీ
 పాదతిర్థము. దీనిని దీసికొనుము. నీమనస్సు శాంతించునని చెప్పి
 యిచ్చెను. అప్పుడాతఁడు కొంత కుటులఁబడిపిచ్చుట నాతని
 నిద్దఱు చేత యొక చేయిపట్టుకొని శ్రీరామానుజగురూత్తముని
 యెద్దకుఁ దీసికొనిపోయిరి. ఆలస్యమైనది. మనమింక సభ చాలిం
 చి యింటికే బోవుము. ఓమ కాంతి శ్యాంతి శ్యాంతి.

వెంటుకలే అందము.

రాలిపోకుండ, జాగ్రత్త!

వెంటుకలు దువ్వెనతో ఊడి రాకమానునే త్వరపడుడు.

అంతవరకు రానియ్యదు.

నేడే

కొమినీయా నూనెను

వాడుట మొదలు పెట్టుడు.

ఇది రిజర్వరు చేయబడినది.

వెంటుకల కెట్టి రోగ మున్నను, శిరో మాంద్య మున్నను, యిది దివ్యవధము.

వెంటుకలు చిట్లుట గాని, గరుకుగ గాని యుండదు.

మీ వెంటుకలు మరల యెప్పుటి మెత్తదనమును గల్గి పట్టువలె నుండి మెరయగ చుండును.

ఈ రోజుననే దీనిని పరీక్షించి చూడుము.

వెంటుకలు యెట్లు వృద్ధి యగునో కనిపెట్టుడు.

కొమినీయా తలనూనె నిన్ను సర్వోత్కృష్టముగ జేయును.

వెల బుడ్డి 1-కి ఒక రూపాయి. వి. పి. చార్జీలు ప్రత్యేకము. అన్ని చోట్లలోను ఈ క్రింద తెలుపబడిన ప్రకారము విక్రయించబడుచున్నది.

ఇది మందు లమ్మవా రందరికడనున్న, నరకు లమ్మ వారివద్దను గూడ దొరకును, లేకున్న, సోలు యే వెంటు:—

ఆంగ్లోయిండియన్ డ్రగ్స్ ఆండు

కెమికలు కంపెనీ,

(126) 155 జమ్మామసీదు, బొంబాయి.

మీకు నువ్వనక ప్రశ్నము, లేక అత్యంత కావలసినప్పుడు "ఓటో డిల్ బహారు" కు వ్రాయుడు. ఇది రిజర్వరు చేయబడినది. అత్యద్భుతమైన గుణముగలది. 1/2 బొట్టు బుడ్డి 1-కి ధర రూ 2-0-0 1 డ్రాము " " 0-12-0 1/2 డ్రాము " " 0-8-0 కొన్ని చుక్కలు చేతి రుమాలయందు చల్లిన మిక్కిలి మనోహరమైన వాసన చుట్టుప్రక్కలకు వ్యాపించును.

పదివిచూడుడు! మీరు కొనియున్నారా? యోగ్యతాపత్రములు!!

ప్రతియింటిలో నుండవలసిన సిద్ధాపథముల నేల కొనలేదు?

1 లోకావయహార కస్తూరిమాత్రలు చే గుణములు వాకును వానద్యకు వచ్చు రోగులకు అతితృప్తికరముగ నున్నది. కె. కె. విశ్వాస్ కవిరాజ్, విష్ణుచక్రవైద్యశాల, 9-41 బాల్కెబజారువీధి రంగూను, బర్మా. లోకావయహార కస్తూరిమాత్రలు జనులకు గలుగు సకలవిధ రోగములను పూర్తిగా వానచేయును. 250-300 మాత్రలుగల సీసా 1-కి ధర 0-4-0 1 మొదలు 6 సీసాలవరకు రూ 1-4-0 సారస్వతానవము (బుద్ధిప్రసాదిని) పిల్లలకు, తరుణులకు, వృద్ధులకు, స్త్రీలకు బలము నిచ్చు జౌషధము. మెదడు దుప్పలము, ముఠు, తలవేడిమి, మలబద్ధకము, ఆకలిలేకండుట, కాంతిహీనత, శుల్మము, మూలరోగము, గర్భవృద్ధి, శిశువులనము మున్నగువాటిని పోగొట్టి అమితమైన శుద్ధి కము నిచ్చుచు బలమును గలిగించును. ఇది మానవకోటికి గొప్ప వరప్రసాదము. 20 దినముల జౌషధముగల బుడ్డి 1 కి రూ 1-0-0.

మాఖ్యగమనింపు:—మా కారాదారుల సౌకర్యార్థమై వానకోరుటచే నుద్రాసు, నెం 881 తంబు కెట్టిపిడ్డిలో మా ప్రాచీని తరచియున్నాము. తప్పక ఎల్లద ప్రోత్సాహ మొసగ కోరెదము. వి. పి. ఆర్డలు మద్రాసు ప్రాచీనుండి కనుగొనవలెను. 301-594) సాశ్వతమైన వెంకటాచల పండితులు శ్రీకృతారాధన వైద్యశాల నాయకులు.

వేమూరు వేంకటకృష్ణమ స్వేతి అంకు సన్న వారిచే ప్రకటించబడు ఆంధ్రభాగవత భారత యిత్యాది గ్రంథములుకూడా దొరకును. శ్రీమద్భగవద్గీత క్యాటలాగు ఉచితము. ప్రతిపదటీకా భాష్యవిశేషార్థ సహితము. ఈ గ్రంథము మొదటి కూర్పునందు శ్రీరామానుజభాష్యము వసుకరించి టీకాతాత్పర్యములు కొంత సంగ్రహముగ వ్రాయబడినవి. భాష్యమును యథామూలముగా తెనుగుచేసికొని విక్రియి యుండుచు క్షణని యనేకులు కోరినందున భాష్యమునకు దొక్కవిషయమునైన విడువక అందలి ప్రమాణములకు ఆకరములతోను, కష్టములైన ప్రమాణములకు ఆర్థములతోను, భాష్యమునందు సందిగ్ధము లైన విషయములకు తాత్పర్యవర్ణికనుండి విశేషముగా వివరణములతోను గూర్చి, తేట తెనుగున ఈ రెండవకూర్పును ముద్రించియున్నారము ఇంక. శీతార్థసంగ్రహమునకు టీకయు చరమశ్లోకమునకు చార్యులు రచించిన రహస్యాగ్రమును గలవు మొదటికూర్పుకంటె నీ రెండవ కూర్పునందు సుమారు 250 పుట లధికముగా చేర్చబడియున్నవి. కాలికోలైండు గిల్లు పేరుగలది. 8 0 0 భాస్కరరామాయణము, పాతాంతరములతోను ప్రాత్ర వ్రాత్ర ప్రతులం దుగపడు రసవంతములైన అనేక నూతన పద్యములతోను దేశసరి కాగితములు కాలికోలైండు. 8 0 0 శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము మూడాశ్వాసములు, ఆంధ్రటికాతాత్పర్య విశేషార్థములతోను ఆంధ్ర పద్యములతోను కాలికోలైండు 1 8 0 డిప్లో మేలుకాలికోలైండు గిల్లుపేరు 1 12 0 ఎ. కణ్ణాస్వేతి అన్వకంపెనీ, పబ్లిషర్స్, నెం 286, అప్పాబిల్డింగు, వైనాబజారురోడ్డు, మదరాసు.

కుష్టు, బొల్లి, త్వయ, మధుమేహము, పురాణ నవాయి, సెగ, మూర్ఛ, చెర్రి, మూలశంఖ, స్త్రీ రోగము పక్షవాతము మొదలగు నవి పూచీపైని కుదర్చబడును.

గుణమిచ్చిన మీదటే నొమ్మిచ్చుట ఆపురూపములగు ఓషధుల మహాత్యములు పర్యత వాసు లగు కోడులు వన్తెరాలకే తెలియును. వారలే వాటిని వాడుచున్నారు. వాటిని వారివద్ద మిగుల శ్రవణపడి కొన్ని ఆపాయములకు లోనై నేర్చుకొని, పరిశోధించి, ప్రయోగించుచున్నాము మాదగ్గనుండి జౌషధము నేవించు రోగులు వారికి గుణము కనుపించినకొలది వాయిదాలపైని సామ్యున్నవచ్చును. అట్టివారుగుణము కనుపించక పూర్వముగాని, రోగము మదర వచ్చునని నమ్మకము పుట్టక పూర్వముగాని సామ్యమియు నియ్య నవసరములేదు. ఈ త్రుర ప్రత్యుత్తర మూలముగ సహితము చికిత్స చేయబడును. అట్టివారికి జౌషధములు వి. పి. గా పంపబడును. (3222) వి. ఎమ్. రాజు. దీర్ఘమయశిర్మలనాలయము } దీర్ఘ వ్యాధులకునునునైన భిమునిపట్టణము. } ఆయుర్వేదవైద్యులు.

తెల్లకుష్టులకు పూచీయెన జౌషధము చర్మమునైన యుండు తెల్లనుచ్చలు వైపుత వలన కి దిండులలో మాయమై పోవును. ఈయోగము ఒక మహాత్మునిచే శ్రేష్ఠమైన మూలికలచే తయారు చేయబడినది. మచ్చలు మాసిపోని ఎదల యిచ్చిన ధరకంటె రెండింతలు వైకము వాపనియ్యబడును. బుడ్డి 1-కి ధర పి. పి. తో సహా రూ 8 లు. ఈ త్రురములు ఆంగ్లభాషలో వ్రాయవలెను. (3430) The Aryan Nurserv. P O Kamtau Darbhanga.

ఓరియంటల్ గవర్న మెంటు సెక్యూరిటీ లైఫ్ అన్యరన్సు కంపెనీ, లిమిటెడ్. 1874 సం! స్థాపితము. హెడ్డాఫీసు, బొంబాయి. మానేజరు:— హెచ్. ఎడ్విన్ జోన్సు.

ఫస్టును రూ 5,46,00,000 వైగానె యున్నవి. 1920-వ సంవత్సరము నందు వరింజడి 91,06,338-0-11 ఇప్పుటికి వరిగు చున్న అమ్యాయ రెన్నుల మొత్తము 15,44,24,593-11-3 మునువటికంటె ఇప్పుడు సాలిసి బార్లుకు బాన్సిగా కెల్లించిన మొత్తము 6,50,00,000 ఈ కంటెనీ తరఫున నుంచేయుటకు ఏజెంట్లు కావలయును. వారు అనుభవ కాలుదగ నుండ వలయును. భగవత్తు కెల్లించవలయును. భరభాన్తు భరములకు యూ క్రింది విలాస మునకు వ్రాయుడు. 675 Apply to:— F. E. Vaid Esq, Branch Secretary Oriental Assurance Building, Post Box No. 8, Madras

బ్రొట్టమైన్

(2)

బలమును, ఆరోగ్యమును నిచ్చు ఒక ఆహారము. ఇది పాలు, మిట్టమైక్, మాట్టు అను ధాన్యములతోను, ఇంకను అనేక బలవర్ధక మగు పదార్థముల సారమును పిండి యారిత్రేటి చేర్చిన యొక దివ్యహారము.

కొన్ని వత్సరములకు పూర్వము, పెద్దవగు వ్యాధులు శరీరములోని కొన్ని యంగములు లేకపోవుటచేతనే కలుగుచున్న వనియు, ఈ యంగములను భుజించిన వ్యాధులు నివర్తించు ననియు తెలియును. ఇది యొక్కడ నుండు నదియు తెలియును. ఇప్పుడో జర్మనులోను, ఆమెరికాలోను, దీర్ఘకాలము విమర్శ చేసినదానిలో అనేక చెట్లు, లతలు, పాలు వీటిలో కలసినయు డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఈ చిన్నపరిమాణము గల సారమును పిండితోయుట కష్టమైనను దానికి తగు మార్గమును కనుగొని యున్నారు. బ్రొట్టమైన్ అనునది ఈ సారము గల ఒక శుద్ధహారము. దీనిని ఇతరపదార్థములతోచేర్చి భుజించవచ్చును. ఎట్టిపని చేయుచారైనను దీనినిభుజింపవచ్చును. బుడ్డి 1-కి రు 1-8-0.

మద్రాసు కెమికల్ ఇండస్ట్రీసు (లిమిటెడు) పోస్టు బాక్సు నెం. 1208, మద్రాసు.

ఓటోమోహిని

2853

మీరు బహుశా యి వచ్చినతరువాత చాలా బడలికయందు నుండును. నైనను పెండ్లిండ్లు విందులు యములలో నైనను ఈ ఆత్మరస యుపయోగించిన మంచి కోవాప్రయోజనముల వాసనను యిచ్చి మనమును ఆనందమునకు కాలం నిచ్చును.

రోబినియా లైము

వేసవికాలములో ఉపయోగించుటా గల్గిన శీతములకు చలవయు సౌందర్యమును యిచ్చును. అనేక శ్రీలు ఉపయోగించుచున్నారు. ప్రపంచమున ఈ రెండును ప్రతిభటుంబములోను అవశ్యకము. ఎల్లచోట్లను విక్రయించబడును.

ఓటోమోహిని ధర బుడ్డి 1-కి రు 2, 1, 0-12-0, 0-8-0
రోబినియా లైముధర బుడ్డి 1-కి రు 1-0-0

Shyam & Co., Bander st, Madras. పియూం కంపెనీ, రిబంధరు వీధి, మదరాసు

ఆయుర్వేదబోషదాలయము

(219)

హిందూస్థానమందు స్థాపితమయియుండు

స్థాపితము 1881 సం॥

అతంకనిగ్రహ బోషదాలయము కోరి వ్రాయు

బాండ్లకు యుర్రాకోగ్యాభివృద్ధి కల్గియు ఒక

గ్రంథమును తపాలు ఖర్చు సహా కోర్కె

హాచితముగా పంపుచున్నాము.

మామొక్క ప్రతి ఒకటి కావలెయు ననిన

అతంకనిగ్రహ బోషదాలయము

285 బ్రాడ్వే, మదరాసుకు వ్రాసేసి.

ఆయుర్వేదబోషదాలయము

ఆయుర్వేదబోషదాలయము నోరి రామశాస్త్రి

ప. కే. వ. సి. వారి

ఈ దివ్యవృత్తియు తిల్లలకు పాలను వృద్ధి చేసి

శరీర పుష్టిని కలిగించును.

పిల్లలకు సులభమి. పశ్యము లేని దుదిగల రసాయ

నము. వార్షిక్కుమిల్లిన్న బుడ్లలో పనిలేదు పిల్లలు, తల్లి

పిల్లలు సుఖపడుదురు. బలహిను లగు పిల్లలకిచ్చిన జబ్బు

ల్లల పోయి దేహ పుష్టి కలుగును. వెల బుడ్డి 1-కి 1-8-0

వి. పి. కో. కలసి రు 2.

అయ్యుర్వేదనిలయము, బెజవాడ.

వేలు కంపెనీ వైద్యకళా బోషదములు

ఈ క్రింద వెలుపబడిన బోషదములు శరీరకాస్త్రమునకును, రోగ చికిత్సకును సంబంధించినవి మా వైద్యులచే

రసాయన కాస్త్రజ్ఞులచే కాస్త్రపరిశోధనాసారము యేర్పరచబడినది.

మా బోషదముల తయారుచేయు కాలలో వలయు సామగ్రి యంతయుగలదు. ఇది యిండియాలో నెల్ల చాల పెద్ద

ప్రస్తుతము కావలసిన వస్తు సామగ్రి యంతయుగలదు. అచట మాలికలు వృక్షకాస్త్రప్రకారము, రసాయన కాస్త్ర

ప్రకారము, భూ తద్వముగుండ గూడ పరిశుభ్రమగును. అచట బి. పి. స్టాండ్డు ప్రకారము రసాయనములు మాలికలది

తయారుగును కావున యీ బోషదములు పారిశుధ్యతయున్న, సమృద్ధమున్న యేమాత్రమును అనుమానింప నక్కరలేదు

డాక్టరు యాస్టన్ను సెరపు

సెరపు ఫెర్రీ ఫాస్ఫాటిస్ కాంపౌండు క్రియైన యెట్స్ ప్రిక్సియా

ఈ సెరపు డాక్టరు యాస్టన్నుపద్ధతి ననుసరించి విరనుఫాస్ఫేటులు, క్షేప్సా, ప్రిక్సియా

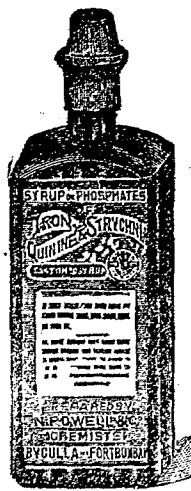
యివన్నియుజేసి దివ్యముగ తయారు చేయబడినది.

ఈ బోషదము అతి ఉష్ణప్రదేశములోగాని యిండియాలో నుండుటవలన గలగు దుర్బలత్వ

మును పోగొట్టుటకును, మానసిక దేశకాలాధాని దుర్బలత్వముగాని పోగొట్టుటకును ప్రపంచ

మంతటను ప్రదర్శికైక దివ్యబోషదము.

వెల పెద్ద బుడ్డి రు 2-8-0 మీడియం నైజా బుడ్డి రు 1-4-0. చిన్న బుడ్డి 12 అణాలు.

కెమికల్స్ వుడ్డు

శ్రీ బాలగంగాధర తిలకుగారి

సెక్యూరటీ కేసు

స్వరాజ్య ఉపన్యాసములు

ప్రతి 1-కి రు 0-14-0.

పండిత మదన మోహన మాధవ్య

గారి జీవితము, పంజాబు అల్లరి

ప్రతి 1-కి రు 0-8-0.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండునన్లు,

392, ఎన్.స్. నేడు, చెన్నపురి.

తంజివిలాసము:- వావిళ్ల, మదరాసు. (1487-541)

మలయచందనము

గనేరియా అను సెగరోగమునకు కుశారము

పథ్యము లేదు. పిచికారితో పని లేదు.

ఎటువు, తెలుపు, పచ్చ, అను మూడు

విధముల సెగరోగమును మూడు

పూల లలో మాన్యును. శ్రీలంకను

వ్యాధులకు కూడ ఇది రాజోధము.

(1251) డబ్బీ 1 కి వెల 2.4-0

గంధర్వ ఫార్మసీ, రాయవరం. (గోదావరిజిల్లా)

బట్టోపుష్ప సారము

ఇది మంచి సువాసనగల ఆత్మర, 1-2 చుక్కలు నైన

చల్లినచో అనేకపుష్పముల వాసనను గుప్పించి కొట్టుచుం

డుటయే గాక దేహమునకు చల్లదనమును అనందమును గలిగిం

చును—రు 8, ఖరీదుకు రాదగిన సువాసన తలనూనెలను

2-0-0 ఖరీదుగల యీ 1/2 బోస్సు సీసాతో సులభముగా

మారే చేసికోవచ్చును. (8351-4)

1/2 బోస్సు సీసా రు 2-0-0; 1/2 బోస్సు సీసా రు 1-2-0.

1/8 (ద్రాము) సీసా 1 కి రు 0-10-0.

ఎన్ని టిక్రెనా వి. పి. చార్జీ రు 0-6-0.

పి. జి. పి. అందు కంపెనీ, వెరిదేపే, నెల్లూరుజిల్లా.

BOON TO STUDENTS!

SOVEREIGN

SPERMATORRHOEA PILLS

MAGICALLY STOPSEMISSIONS ONDESPUR 2 DAYS

FOR COMPLETE CURE

M. V. RAMACHANDRA ROW, MARKET TANK COCANADA

త్రివృత్ లేహ్యము

త్రివృత్ లేహ్యము: చిన్న పిల్లలకు ముసలివారికి

సుఖముగా విరచనముచేసెను.

త్రివృత్ లేహ్యము: మూలవ్యాధులను బోగొట్టును.

త్రివృత్ లేహ్యము: ప్రతివేళలలోను బుచ్చుకొనిన

సుఖవిరచనము ఆగును.

త్రివృత్ లేహ్యము: విరచనావధములలో కెల్ల మంచి

దని చిరకాలాచర్యులవాడు కల్పస్థానములో

చెప్పియున్నాను. అజీర్ణభోజనము, వేళ

తప్పిన భోజనమువల్ల బాగా జీర్ణముగాక

పేగులలో ఉండి, కడుపుబొంగు, అన్నము

ఇవ్వములేకపోవుట, అశక్తి మొదలగు గుణ

ములుగలిగి ఉన్నపుడు త్రివృత్ లేహ్యము

బుచ్చుకొనిన ఒకటి రెండు విరచనము ఆగు

(8166) నట్లుజేసి తేలిక గలిగించును.

10 తులముల వెల రు 1-0-0

40 ,, వెల రు 3-0-0

క్యాటలాగు ఉచితముగా పంపబడును.

డాక్టరు ఆచంట లక్ష్మీపతి

బి పి ఎం. బి సి ఎం.

మేనేజింగు డైరెక్టరు,

ఆంధ్ర ఆయుర్వేద ఫార్మసీ (లిమిటెడ్)

19, హుగ్లీ రోడ్డు,

మాంటుగోడ్ - మదరాసు.